

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૌંપીરાઝિટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૭૦૩૮ વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ સ્વામાન્યશાન ગ્રંથમાપા

વિષય મ: ૮૪૫૭

GENERAL KNOWLEDGE TEST PAPERS

?

BY

CHHAGANLAL THAKURDAS MODI, B. A.,
Late Educational Inspector, Baroda State,

AND

JEEBHAI GOKALDAS PARIKH,
Late Deputy Educational Inspector, Baroda State.

Second Edition

SAMVAT 1973

A. D. 1917

Printed by Thakordas Mansing at the "SURAT CITY
Printing Press", near Chauta Bridge—Surat.
Published by Chhaganlal Thakurdas Modi,
Havadia Chakla—Surat.

શ્રી સામાન્ય જ્ઞાન પ્રશ્નમાળા ?

તૈયાર કરનાર

છગનલાલ ડાકોરદાસ મોદી, બી. એ ,

વડોદરા રાજ્યના માજી એજ્યુકેશનલ ઇન્સ્પેક્ટર,

તથા

જીભાઈ ગોકળદાસ પરીખ,

વડોદરા રાજ્યના માજી ડેપુટી એજ્યુકેશનલ

ઇન્સ્પેક્ટર.

આવૃત્તિ બીજી

‘ સામાન્ય જ્ઞાન પ્રશ્નમાળાના ખુલાસા ’

એ પુસ્તક બહાર પડી ચુક્યું છે.

‘ પ્રશ્નમાળા ’ તથા ‘ ખુલાસા ’ એ બન્ને પુસ્તકો બ્રિટિશ રાજ્યમાં સુમધ્ય ઇલાકાની અંગ્રેજી તથા ગુજરાતી શાળાઓમાં ઈનામમાં આપવા મંજુર થયાં છે.

વડોદરા રાજ્યમાં ‘ પ્રશ્નમાળા ’ ઈનામ તથા લાઈબ્રેરી માટે, અને ‘ ખુલાસા ’ લાઈબ્રેરી માટે મંજુર થયાં છે.

કિંમત—‘ પ્રશ્નમાળા ’ નો એક રૂપિયો, ‘ ખુલાસા ’ નો ત્રણ રૂપિયા. ટપાલ ખર્ચ જૂદું.

પ્રસ્તાવના

જેનું બુદ્ધિ બળ, જેની શક્તિઓ, જેની લાગણીઓ, અને જેનો વાતસલ્ય ભાવ ખરેખરાં વિકસવા પામ્યાં હોય, તેજ માણસે ખરી કેળવણી લીધેલી કહેવાય. દરેક મનુષ્યે આવી કેળવણી લેવાની સ્પૃહા રાખવી જોઈએ. જ્ઞાનનો ભંડાર વિશાળ છે, પણ તે મેળવવા માટે સતત પ્રયાસની જરૂર છે. માણસે નાની મોટી, સારી નરસી, કુદરતી કે બનાવટી દરેક વસ્તુની સારી માહિતી મેળવવાની જરૂર છે.

આજકાલ કેળવણીનો પ્રવાહ જોસણેર વહેતો જણાય છે, પણ એ જ્ઞાનની અચળ અને ઉપયોગી છાપ આપણા આચાર વિચારો અને વ્યાવહારિક બાબતો ઉપર જોઈએ તેવી પડતી જણાતી નથી. તેથી આ બાબતો દૂર થાય, અને આધુનિક સમયના દેશકાળને અનુસરીને ભવિષ્યની પ્રજા મર્યાદિત કરેલી પૂર્ણતાએ પહોંચેલી દૃષ્ટિગોચર થાય, એવી અભિલાષા દરેક વ્યક્તિ રાખે એ સ્વાભાવિક છે.

શ્રીમંત સરકાર મહારાજ સયાજીરાવ ગાયકવાડ એમણે વડોદરા રાજ્યની પ્રજાની માનસિક, નૈતિક અને આર્થિક સ્થિતિ સુધારવાના ઉચ્ચ અને સ્તુત્ય આશયથી અનેક ઉદાર યોજનાઓ કરેલી છે, જેમાં ફરજિયાત શિક્ષણનો કાયદો રાજ્યમાં દાખલ કર્યો છે. એ મુખ્ય છે. પોતાની પ્રજા આવા કાયદાના કારણથી ફક્ત લખતાં વાંચતાં જ શીખે, એવો શ્રીમંતનો ઉદ્દેશ અને હેતુ નથી; પરંતુ તેઓ ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણે કેળવણી મેળવવાનું ખરૂં રહસ્ય સમજી તદનુસાર શિક્ષણ મેળવે, અને અધિક અધિક જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવાને

શક્તિવાન થાય, તથા દેશપરદેશની માહિતી મેળવતા થાય, તેમજ ચાલુ જમાનાને અનુસરી અનેક વ્યવહાર ઉપયોગી બાબતોથી અજ્ઞાત ન રહે, અને તેમની જીજ્ઞાસા જાગૃત થાય, એવી ઉચ્ચતર ઇચ્છા શ્રીમન્ત રાખે એમાં કંઈ આશ્ચર્ય નથી. આવી શુભ વાંચનાને માટે અનેક રસ્તે પોતે પ્રયાસ કરતા કરાવતા રહે છે.

શ્રીમંત મહારાજ સાહેબ એમનાં આવા શુભ ઉદ્દેશ અને પ્રબળ લાગણીથી પ્રેરાઈ પ્રજા વર્ગને સામાન્ય જ્ઞાન મેળવવાને કંઈક અંશે સાધનભૂત થાય એવી ધારણાથી તૈયાર કરેલી ૧૦૮ મણકાની આ પ્રશ્ન-માળા પ્રજા સમક્ષ રજુ કરવાનું સાહસ અમે કરેલું છે.

આ પ્રશ્નમાળા અમુક રાજ્ય કે અમુક ભાગના લોકોનેજ ઉપયોગી થાય એવી કે તેનેજ ઉદ્દેશીને ગુંથેલી નથી, પરંતુ સામાન્ય રીતે બધા વર્ગને ઉપયોગી થઈ પડે તેવા હેતુથી તૈયાર કરેલી છે. બાળવર્ગ, કે શિષ્યવર્ગ, કે શિક્ષકવર્ગનેજ તેમાંથી કંઈક જાણવાનું મળી શકશે એમ નથી; પરંતુ નાના મોટા સર્વ જીજ્ઞાસુ વર્ગને, પ્રશ્નો અને તેના ઉત્તરમાંથી જીનું જ્ઞાન તાજું થશે, અગર કેવળ નવીજ માહિતી મળશે એમ ધારવામાં આવે છે.

આવી પ્રશ્નમાળાના ઉત્તર કે ખુલાસાની અપેક્ષા રહે, એ સ્વાભાવિક છે; અને તે પ્રશ્નમાળાની સાથે હોવા કરતાં જૂદા પુસ્તક તરીકે હોય એ ઉચિત થશે એમ ધારી, તેનું ઉત્તરરૂપ (ખુલાસાનું) પુસ્તક જૂદું પ્રગટ કરવામાં આવશે.

સામાન્ય જ્ઞાન પ્રશ્નમાળા

૧

૧. શ્રીમંત સયાજીરાવ મહારાજ ગાયકવાડ આખા હિંદુસ્તાનના દેશી રાજાઓમાં પહેલી પંક્તિના કયા કારણોથી ગણાય છે ?
૨. ગુજરાતમાં કઈ કઈ નદીઓના કાંઠા પવિત્ર ગણાય છે ?
૩. પ્રથમના કાળમાં વખત જાણવાનાં કયાં સાધન હતાં ?
૪. કૌરવ પાંડવની વાત કયા પુસ્તકમાં આવે છે અને તે પુસ્તકનું એ નામ પાડવાનું કારણ શું ?
૫. આપણે અહીંયાં આગગાડીનો વેગ વધારેમાં વધારે કેટલા માઈલનો હશે, અને ઇંગ્લંડમાં કેટલો હશે ?
૬. હિંદુસ્તાનની કઈ નદીઓમાં વહાણ ચાલી શકે છે ?
૭. નીચેનાં સ્થળોનાં નામ પાડવાનાં કારણ જણાવો:-
વડોદરા, અમદાવાદ, વડનગર, વિશનગર, ભરૂચ, ભાગીરથી, કલકત્તા, સિંધુ, હિમાલય.
૮. (ક) બૌદ્ધ ધર્મ સ્થાપનાર મૂળ પુરુષ કોણ હતા ?
(લ) હાલ એ ધર્મ કયા કયા દેશમાં મનાય છે ?

૯. ન્હાવાની શી જરૂર છે, અને ન ન્હાય તો શું નુકસાન થાય ?
૧૦. હિંદુસ્તાનમાં વેપારનાં મુખ્ય ખંદરો ક્યાં ક્યાં છે, અને તેમાં મુખ્યત્વે કરી કયો માલ પરદેશ ખાતે જાય છે ?
૧૧. હવા અને પવનમાં શો ભેદ છે ?
૧૨. પાણીમાં તરે એવી કેટલીક વસ્તુનાં નામ કહો.

૨

૧. હિંદુસ્તાનમાં ફરજિયાત કેળવણી પ્રજામાં ફાળવ કરવાનું પ્રથમ માન કયા રાજાને તથા કયા રાજ્યને ધટે છે ?
૨. કળીરવડ, દેવકી ઉનાઈના કુંડ, ટુવા કાંકણના કુંડ, રુદ્રમાળ, સહસ્ત્રલિંગ, સુરપાણુ, આ ક્યાં આવેલાં છે ?
૩. (ક) મુંબઈથી લંડન જવાના રસ્તા કયા કયા છે તે જણાવો.
(જ) મુંબઈથી લંડન કેટલા માઈલ છે તે કહો.
૪. વહાણ હંકારનાર અને આગગાડી ચલાવનાર કોણ કહેવાય છે ?
૫. કરણ ઘેલો કોણ હતો ? તેની મુખ્ય રાણી અને દીકરીનું નામ શું અને તે દીકરીને તે ક્યાં પરણાવવા ધારતો હતો ?

૬. પરસેવો એ શું છે ? તે ક્યાંથી નીકળે છે ? તેનું નીકળવાનું બંધ થાય કે ઓછું થાય તો શું નુકસાન થાય છે ?
૭. તમે કયા રાજ્યમાં રહો છો, અને તેની રાજ્ય-ધાનીનું શહેર કયું છે ?
૮. ગરમી માપક યંત્રો ક્યાં છે તે કહો.
૯. (ક) ગ્રામ્ય પંચાયત, મહાલ પંચાયત, પ્રાંત પંચાયત, એ સંસ્થાઓ શું છે ?
(ख) તે કયે ધોરણે સ્થાપવામાં આવે છે ?
(ग) એમનાં મુખ્ય કામ ક્યાં હોય છે ?
૧૦. રોંચો, રાણો, પ્રજાપતિ, પગી, મીયાં, આ શબ્દો વિશેષ રીતે કોને માટે વપરાય છે ?
૧૧. દરિયાપર મુસાફરી કરવાનાં સાધનોં ક્યાં ક્યાં છે ?
૧૨. જરથોસ્તી ધર્મના લોકો મુખ્યત્વે કયા દેવને માને છે, અને પૂજે છે ?

૩

૧. શ્રીમંત સયાજીરાવ મહારાજ ગાયકવાડ એમણે પોતાની પ્રજાની ઉન્નતિ કરવાના હેતુથી કયા કયા કાયદાઓ કરેલા છે ?
૨. કાર્લ (કાર્લ)ની ગુફાઓ ક્યાં આવી છે, અને તે કયા લોકોનું સ્થળ છે ?
૩. મુંબઈ ઇલાકામાં મોટી મોટી પ્રખ્યાત નદીઓ કઈ છે, અને તેપર ક્યાં મોટાં શહેરો છે, અને તે ક્યાં આવેલાં છે ?

૪. (ક) મિશ્રરંગ કયા કયા છે, અને તે કયા કયા રંગ મેળવવાથી થાય છે ?
(લ) રંગની ઉત્પત્તિ શેમાંથી થઈ હશે ?
(ગ) પાણીનો રંગ કેવો હોય છે ?
૫. હીવાસળી વગર દેવતા સળગાવવો હોય તો શું કરવું જોઈએ ?
૬. પશુ પક્ષીનાં જેમાં નામ આવતાં હોય, એવી પંદર કહેવતો આપો.
૭. રામાયણ શું છે, અને તે કેાણે બનાવેલું છે ?
૮. મોટાં મોટાં રેલ્વે સ્ટેશનપર આગગાડી આવે છે ત્યારે એક માણસ દરેક ડાખાનાં પૈડાં ઠોકી જાય છે, તેનું કારણ શું હશે ?
૯. ગાયના, ઘોડાના, ઊંટના, ઘેટાના અને ભેંસના બોલવાને શું કહે છે ?
૧૦. શૈવ, વૈષ્ણવ, સ્વામીનારાયણ, રામાનંદી, એ લોકોને ઓળખવાનાં કયાં કયાં ચિહ્નો છે ?
૧૧. ઝાડ ઘણું મોટું હોય, પણ બી છેકજ ઝીણું હોય, એવાં ઝાડનાં નામ આપો.
૧૨. જૂદી જૂદી જાતના રેસાનાં નામ આપો અને તે શામાંથી બને છે, તે જણાવો.

૧. શ્રીમત સયાજીરાવ મહારાજ ગાયકવાડ એમણે પ્રજાના સુખ માટે કઈ કઈ જાતની કાચમની ગોઠવણું કરી છે ?
૨. ગુજરાતમાં સૌથી ઉત્તરે અને પૂર્વમાં કયા કયા પર્વતોની હારે આવેલી છે ?
૩. ફાળકો, ગરગડી, અને રેંટ એમાં શો ભેદ છે, અને એ કયા પ્રકારનું ઉચ્ચાલન છે ?
૪. નીચેના શબ્દોનો ભેદ સમજાવો:-
મંદિર, દહેરું, દેવળ, અગિયારી, મસજીદ, મઠ, દેરાસર, અપાસરો, અખાડો.
૫. હિંદુસ્તાનમાં મજીઠ, સોરંગી અને અફીણ કયા ભાગમાં વધારે થાય છે ?
૬. આગગાડી કયા કયા માપની બાંધવામાં આવે છે ?
૭. (ક) ગુજરાતી પ્રાચીન દશ ગ્રંથોનાં નામ આપો.
(જ) પ્રાચીન ગ્રંથોનું સંશોધન કરી મુખ્યત્વે કોણે કોણે છપાવ્યા છે ?
૮. ખાવામાં કયા પદાર્થો સૌથી વધારે ભારે પડે છે, કે પચવા મુશ્કેલ પડે છે ?
૯. હિંદુસ્તાનમાં મુસલમાની રાજ્ય થવામાં કારણ-ભૂત કોણ ગણાય છે ?
૧૦. શામળ ભટ્ટની કવિતામાં ખાસ કરી કયા છંદ છે ?
૧૧. ઇસ્લામી લોકોના ધર્મ પુસ્તકનું નામ શું ?

૧૨. શિયાળામાં કયાં અનાજ પાકે છે, અને ચોમાસામાં કયાં અનાજ પાકે છે ?

૧. હિંદુસ્તાનની ચારે દિશાએ કયાં દેવસ્થાન આવેલાં છે ?
૨. માણસનું મોટામાં મોટું સુખ કયું કહેવાય છે ?
૩. પૃથ્વીના નકશાપર કે ગોળાપર આડાં ઊભાં ગોળ કુંડાળાં પાડેલાં હોય છે તે શું છે, અને એનો શો ઉપયોગ છે ?
૪. નીચેની કહેવતો બાકીના શબ્દો ઉમેરી પૂરી કરો, અને તેના અર્થ સમજાવો:-
 (ક) “.....મેઘ સમાન જળ નહીં.”
 (ખ) “.....ધીરી બાપડિયાં.”
 (ગ) “નહીં ત્રણમાં. નહીં તેરમાં.....”
 (ઘ) “ઉતાવળા સો બાવરા.....”
૫. કેસર એ શું છે અને કયાં થાય છે ?
૬. જૈન ધર્મના મુખ્ય પંથો કે વિભાગો કયા કયા છે ?
૭. પ્રવાહી પદાર્થના ધર્મ સમજાવો.
૮. મીઠા જેવી સ્વાદમાં અને આકારમાં બીજી કઈ કઈ વસ્તુઓ છે ?
૯. પાણી શિવાયનાં બીજાં પીણાનાં નામ આપો.
૧૦. પહાડ, ડુંગર, ટેકરા, એમાં શો ભેદ છે, તે દાખલા આપી સમજાવો.

૧૧. 'મેલ ટ્રેન,' 'મેલ સ્ટીમર,' 'મેલ આળ્યો નથી,' એનો અર્થ સમજવો.
૧૨. છાતીથી પેટ સૂધી અંદરના ભાગમાં કયા કયા અવયવો રહેલા છે ?

૬

૧. (ક) રામચંદ્રજીના પિતાનું નામ શું ? અને તેમનું રાજ્ય કયાં હતું ?
(જ) કૌશલ્યા, સુમિત્રા, કૈકેયી, અને મંથરા કોણ હતી, તે જણાવો.
૨. નીચેની લીટીઓનો અર્થ સમજવો:-
“શૌચ અહિંસા સત્ય ને, બ્રહ્મચર્ય અસ્તેય, ક્ષમા દયા આર્જવ ધૃતિ, મિતાહાર યમ કહેય; નિયમ શ્રવણ સિદ્ધાંતનું, આસ્તિકપણું પ્રમાણ, સંતોષીપણું પ્રભુ યજ્ઞન, તપ જપ વ્રત ને દાન.”
૩. છ ઋતુઓનાં નામ આપો, અને તે દરેક કયાંથી કયાં સૂધી ગણાય છે ?
૪. મદારી કે નટ દોરડા ઉપર ચાલે છે, ત્યારે પોતાના બન્ને હાથમાં વાંસ રાખે છે, તેનું કારણ શું ?
૫. ગુજરાત પ્રાંતમાંથી કઈ કઈ વસ્તુની નિકાસ અને આયાત થાય છે ?
૬. હિંદુસ્તાનમાં ગવર્નરો, લેફ્ટેનન્ટ ગવર્નરો અને ચીફ કમીશનરોના તાબામાં કયા કયા ભાગ છે ?

૭. નીચેની ટુંકી સંજ્ઞાના આખા શબ્દો સમજાવો:-
પ્રા.; રૂા.; પરીા. ઉ; જ.
૮. વિષ્ણુના દશ અવતાર કયા કયા કહેવાય છે ?
૯. જૂના કુવા કે ખંધ ઘરની હુવા સારી છે કે નુકસાનકારક છે એ જાણવાને શું કરશો ?
૧૦. અમૃતસરતમાં કયું દેવળ શા કારણથી વખણાય છે ?
૧૧. રેલ્વેની ગાડી ઉભી રાખવાને અને ચલાવવાને માટે દિવસે અને રાત્રે કયા પ્રકારની ગોઠવણ કરેલી હોય છે ?
૧૨. મધમાખીઓ મધપુડા કઈ કઈ મોસમમાં કરતી હશે ?

૭

૧. પાણીનો શો ઉપયોગ છે, તે જણાવો.
૨. કાચ શાનો થાય છે, અને તેની શી શી વસ્તુઓ બને છે ?
૩. નીચેના શબ્દો સમજાવો:-
ઉભણી, છોલાણું, કોઠાર, દિવાનખાનું, પકવાસા, ઝરૂખો.
૪. (ક) આગગાડીમાં બેઠેલા માણસોને અકસ્માત વખતે ગાડી ઉભી રખાવવાને માટે કઈ ગોઠવણ રાખવામાં આવી છે ?

- (જ) તેના ગેરઉપયોગને માટે કયો નિયમ કરવામાં આવ્યો છે ?
૫. જોડણી મળતી હોય પણ ઉચ્ચાર જૂઠ્ઠા જૂઠ્ઠા થતા હોય, તેવા પાંચ શબ્દો આપો.
૬. વલ્લભાચાર્યના સંપ્રદાયમાં કઈ ભક્તિને મુખ્ય ગણવામાં આવી છે ?
૭. કોલસાના ઢગલા કરે છે, તેમાં વચ્ચે વચ્ચે પોલાણ રાખવાનું કારણ શું ?
૮. ગુજરાતમાં ઈમારતી પથ્થરની કોતરણીનું કામ ક્યાંનું વખણાય છે ?
૯. વનસ્પતિમાં ઘણો ભાગ કયા વાયુનો છે ?
૧૦. કાગળો કઈ કઈ જાતના થાય છે, તે જણાવો.
૧૧. રામાયણમાં આખ્યા મુજબ રામને મુખ્ય મદદ કરનારા કોણ હતા ?
૧૨. (ક) મ્યુનિસિપાલિટી કે સુધરાઈની સંસ્થા, એ શું છે ?
(જ) તેને ક્યાં ક્યાં કામ કરવાનાં હોય છે ?

૧. (ક) પાંચ પાંડવોનાં નામ આપો.
(જ) તેમનાં માતા અને પિતાનું નામ શું ?
(ગ) તે પાંચે જણ કઈ સ્ત્રી પરણ્યા હતા ?
૨. (ક) આરોગ્ય જાળવવાને મુખ્ય સાધન ક્યાં ક્યાં છે ?

(લ) આરોગ્યતાને નુકસાન કરનારી મુખ્ય બાબતો કઈ છે ?

૩. (ક) લોહું ક્યાંથી નીકળે છે ?

(લ) તે કાઢે છે તે વખતે તેનું નામ શું કહેવાય છે ?

(ગ) તેને સાફ શી રીતે કરે છે ?

(ઘ) સાફ કરેલા લોહાના કેટલા પ્રકાર છે ?

૪. પાણીની વાયુરૂપી વસ્તુ કઈ થાય છે ?

૫. ગુજરાતમાં મુખ્ય જાત્રાનાં ઠેકાણાં ક્યાં ક્યાં છે, અને તે દરેક કોની જાત્રા માટે પ્રખ્યાત છે ?

૬. વિક્રમ રાજની સભામાં નવ રત્નો ક્યાં હતાં ?

૭. સૂર્યની આસપાસ કયા ગ્રહો કયા ક્રમમાં ફરે છે ?

૮. આંખાનું અને આસોપાલવનું ઝાડ શી રીતે ઓળખી શકાય છે ?

૯. જૈન ધર્મના આદિ તીર્થંકર કોણ થઈ ગયા ?

૧૦. સુદામા કોણ હતા, કઈ ન્યાતના હતા, તેમનું રહેવાનું સ્થળ કયું, અને તેમની પ્રસિદ્ધિ કયા કારણને લીધે થયેલી છે ?

૧૧. ગુજરાતમાં અફીણનો પાક પહેલાં ક્યાં ક્યાં થતો હતો અને હાલમાં ક્યાં થાય છે ?

૧૨. મુંબઈ સરકાર અને હિંદુસ્તાનની સરકાર એટલે શું તે સમજાવો.

૯

૧. નીચેની કહેવતો કયા પ્રસંગે બોલાય છે અને તેનો શો અર્થ છે:-
 (ક) “ સાત સાંધે ને તેર તૂટે. ”
 (લ) “ નંવાણું ત્યાં ભર્યા સો. ”
 (ગ) “ નંવાણુંનો ધક્કો લાગ્યો. ”
 (ઘ) “ એક રામે લંકા લીધી, તો નવ રામ શું ન કરી શકે ? ”
૨. હોળી, ઉત્તરાયણ અને દિવાળીના દહાડામાં છોકરાં કઈ રમત ગમતથી આનંદ મેળવે છે ?
૩. દરિયાઈ વસ્તુઓનાં નામ આપો.
૪. નાગરિક કેને કહેવાય ?
૫. “ પહેલું સુખ તે જાતે નર્યા ” એનો અર્થ સમજાવો, અને તે ખરું છે, એ કારણ આપી સમજાવો.
૬. વેદ કેટલા છે ? તેનાં નામ આપો.
૭. (ક) રેશમ શી રીતે બને છે ?
 (લ) હિંદુસ્તાનમાં રેશમ ક્યાં થાય છે ?
૮. વિજળીથી હાલમાં ક્યાં ક્યાં કામો થાય છે ?
૯. (ક) ગુજરાતમાં મોટામાં મોટી નદી કઈ છે ?
 (લ) તે પર આવેલાં સ્થળો કહો.
૧૦. પશ્ચિમ દિશા તરફથી આવી, હિંદુસ્તાન ઉપર

સ્વારી કરેલી એવા પાંચ મુસલમાન રાજાઓનાં નામ આપો.

૧૧. કઈ કઈ ધાતુ ઢોળ ચઢાવવાના ઉપયોગમાં આવે છે?
૧૨. (ક) રેશમનાં ક્યાં કપડાં થાય છે?
(લ) ગુજરાતમાં ક્યાંનું રેશમી કાપડ વખણાય છે?

૧૦

૧. સુધિષ્ટિર રાજા તેમના ક્યા ગુણોને લીધે વખણાય છે?
૨. ગુજરાતી ભાષામાં ગિરધર કવિએ રચેલા મુખ્ય ગ્રંથનું નામ શું?
૩. મેલાં કપડાં પહેરવાથી શું નુકસાન થાય છે, તે સમજાવો.
૪. કડવા પાટીદારની કુંજદેવીની જગ્યા, મીરાં દાતાર, કાલિકા માતા, બહુચરા માતા, એ ક્યાં આવેલાં છે?
૫. તમે ક્યા ગામમાં, ક્યા તાલુકામાં, ક્યા જિલ્લા કે પ્રાંતમાં, ક્યા ઇલાકામાં, ક્યા દેશમાં અને ક્યા ખંડમાં રહો છો?
૬. (ક) તંબુ શેના બનાવે છે?
(લ) તે બનાવવાનાં કારણનાં ક્યાં છે?
(ગ) કઈ કઈ જાતના તંબુ થાય છે?

૭. આ પ્રાંતમાં આંધળાની નિશાળો ક્યાં ક્યાં છે, અને તે કાઢવાનો પહેલો પ્રયત્ન કોણે કર્યો હતો?
૮. (ક) કપૂર એ શું છે?
(સ્ત્ર) તેનો ઉપયોગ શો છે?
(ગ) તે કયા પદાર્થમાં ઓગળી જાય છે?
૯. (ક) જૈન ધર્મના મુખ્ય સિદ્ધાંતો કયા છે?
(સ્ત્ર) તેમાં ક્યાં પંચશીળ પાળવાનાં જણાવ્યાં છે?
૧૦. પાણી અને તેલ એ બન્ને પ્રવાહી પદાર્થોમાં હલકું કયું છે?
૧૧. સપાટ પ્રદેશ કોને કહેવો, અને ડુંગરી પ્રદેશ કયો કહેવાય છે?
૧૨. નીચેના શબ્દો સમજાવો:-
ભરણું, તગાવી, મુકદ્દમો, પહોંચ ચોપડી, હુંડી, મનિ ઓર્ડર, અને ચોરો.

૧૧

૧. નર્મદા નદીપર આવેલાં તીર્થનાં નામ આપો.
૨. (ક) કૌરવો કેટલા હતા?
(સ્ત્ર) તેમાં મુખ્ય કોણ ?
(ગ) તેમનાં માતૃ પિતાનાં નામ કહો.
૩. રાજા કોને કહેવાય? મુસલમાન રાજાને શું કહે છે?
૪. તાવના પ્રકાર ગણાવો.

૫. 'કાંટો' એ શબ્દના જોડણા અર્થ થતા હોય તેટલા વાક્યમાં વાપરી બતાવો.
૬. (ક) હવા બિનાશવાળી ક્યારે કહેવાય અને સુકી ક્યારે કહેવાય?
(જ) હવામાં બિનાશ ક્યાંથી આવે છે?
૭. 'ચિંતામણિ' એટલે શું?
૮. ખેતીના પાકને કેવા કેવા કારણોથી નુકસાન થાય છે?
૯. જૈન ધર્મના સાધુઓ (સ્ત્રી અને પુરુષ) કઈ સંસારી ઓળખાય છે?
૧૦. (ક) ગુજરાતી ભાષાના આદિ કવિ કોણ ગણાય છે?
(જ) તેમનાં રચેલાં કાવ્યો વગેરે કોણે કોણે પ્રગટ કરેલાં છે?
૧૧. હિંદુસ્તાનમાં મુખ્ય મુખ્ય પર્વતોની હારો કઈ છે, અને તે કઈ દિશાએ છે?
૧૨. અફીણનો ઘણો ઉપયોગ કયા દેશમાં કરવામાં આવે છે?

૧૨

૧. કયા પદાર્થો આરોગ્યતાને નુકસાન કરે છે?
૨. (ક) ડ્રાન્સની રાજપદ્ધતિ કયા પ્રકારની છે?
(જ) તેવી પદ્ધતિ બીજા કયા દેશોમાં ચાલે છે?

૩. નીચેના શબ્દો કયો ધંધો કરનારને માટે વપરાય છે ?

નેસ્તી, પસ્તાગિયો, ચોકસી, પટવો.

૪. દોરડા કયા કયા રેસાનાં થાય છે ?

૫. (ક) શહેરના દરવાજાનાં નીચેનાં નામો આપવાનું કારણ શું હશે:-

દિલ્હી દરવાજો, લાલ દરવાજો, લાહોરી દરવાજો, પ્રેમ દરવાજો, ગેંડીનો દરવાજો.

(જ) આવાં નામ જ્યાં આવેલાં હોય તેવાં થોડાંક શહેરનાં નામ આપો.

૬. 'માથું' એ શબ્દની જોડે જૂદા જૂદા બીજા શબ્દો આવીને તેના જે જે જૂદા જૂદા અર્થ થતા હોય તે સમજાવો.

૭. ગુજરાતી અક્ષર અને બાળબોધ અક્ષરમાં શો ભેદ છે તે સમજાવો.

૮. મશરૂ, ખનાત, શાલ, મખમલ, આ કાપડ કઈ જાતનાં કહેવાય છે ?

૯. પંચ મહાભૂતનાં નામ આપો.

૧૦. જડ પદાર્થનાં ત્રણ રૂપ કયા કયા છે ?

૧૧. કાવ્યમાં રસ કેટલા પ્રકારના છે, અને તે કયા કયા તે જણાવો.

૧૨. ગુજરાતનાં મુખ્ય બંદરોનાં નામ આપો.

૧૩

૧. માણસને વધારે પ્યાર કઈ ભૂમિને માટે હોયછે?
૨. રોજો અને મસજીદ એમાં શો ફેર છે? ગુજરાતમાં ખાસ કરી કઈ કઈ મસજીદો અને રોજા વખણાય છે?
૩. પુષ્કરજી એ ક્યાં આવ્યું છે? તે શાને માટે પ્રખ્યાત છે?
૪. હિંદુસ્તાનમાં વેપારને માટે વખણાયલાં મોટાં મોટાં શહેરો ક્યાં છે?
૫. ડૌરવ સૈન્યના મુખ્ય પાંચ યોદ્ધાઓનાં નામ આપો.
૬. (ક) આગગાડીમાં ભારે ગાંસડીઓ કે વસ્તુઓ ચઢાવવાના સાંચાનું નામ શું?
(જ) તેમાં કઈ યાંત્રિક શક્તિનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો છે?
૭. ડાંગર અને ઘઉંને કેવી જમીન વધારે અનુકૂળ છે? તેનાં ખેતર કેવાં હોય છે?
૮. મુસલમાન લોકોના ધર્મમાં પાંચ રૂકન એટલે સ્તમ્ભ કયા ગણાય છે?
૯. ગુજરાતમાં તાંબા તથા પીત્તળનાં વાસણો ક્યાંના વખણાય છે?
૧૦. “મૃગજળ” એ શું હશે? તે શા કારણથી થાય છે? એનું ખીન્નું નામ શું છે?

૧૧. નીચેના શબ્દોના જેટલા અર્થ થતા હોય તેટલા આપો:-
રામ, નાના, ઉત્તર, વાટ, ક્ષય, શિક્ષા, ખાતર.
૧૨. ગુજરાતી ભાષામાં હાલ ક્યાં ક્યાં માસિકો અને ત્રિમાસિકો નીકળે છે?

૧૪

૧. કરનાળી અને પ્રયાગ આગળ કઈ કઈ નદીઓનો સંગમ થાય છે, અને તે સંગમોનું નામ શું છે?
૨. હિંદુસ્તાનમાં વસ્તીમાં મોટામાં મોટું શહેર કયું છે?
૩. આગગાડીના ડબ્બાઓમાં ટપાલ લઈ જનાર ગાડીની શી નિશાની હોય છે ?
૪. ગ્રામ્ય પંચાયત, મહાલ પંચાયત, પ્રાંત પંચાયત, એમણે શું શું કામ કરવાનાં હોય છે ?
૫. અમદાવાદ શહેર અને સુરત શહેર કઈ કઈ ખાસ કારીગીરી માટે પ્રસિદ્ધ છે ?
૬. યાંત્રિક શક્તિઓનાં નામ આપો.
૭. વારસાની બાબતમાં હિંદુ અને અંગ્રેજના રિવાજમાં મુખ્ય ફેર કયો છે ?
૮. ગુજરાતમાં લોઢાનાં વાસણ તથા સામાન ક્યાં ક્યાં થાય છે ?
૯. સુવાસિત પુષ્પોવાળાં છોડનાં નામ આપો.

૧૦. ખ્રિસ્તીધર્મના લોકો કેને માને છે, અને અને તેમનું ધર્મપુસ્તક કયું છે ?
૧૧. મહાભારતની લઠાઈ ક્યાં આગળ અને કેની વચ્ચે થઈ હતી ?
૧૨. જે ઝાડના જૂદા જૂદા ભાગ મસાલા તરીકે વાપરવામાં આવે છે તે ક્યાં છે તે જણાવો.

૧૬

- ૧ હિંદુસ્તાનની વસ્તી કેટલી છે ? અને તેમાં હિંદુઓની વસ્તી કેટલી છે ?
- ૨ (ક) કરણધેલાનો પ્રધાન કોણ હતો ?
(લ) ગુજરાતનું રાજ્ય મુસલમાન પાદશાહના હાથમાં જવાને કરણભૂત કોણ હતું ?
૩. નીચેનાં વાક્યોના અર્થ સમજાવો:—
(ક) “બાગ તાજને અને તાજ બાગને શોભાવે છે.”
(લ) “આગ લાગે ત્યારે કૂવો ખોદવો.”
(ગ) “દુઃખનું ઓસડ દહાડા.”
(ઘ) “કાગનું બેસવું ને, તાડનું પડવું”
૪. (ક) શામળ ભટ્ટ ક્યાંના વતની હતા ?
(લ) તેમના પ્રસિદ્ધ ગ્રંથોનાં નામ આપો.
(ગ) શામળ ભટ્ટને મદદ કરનાર કોણ હતા ?
૫. ઇસ્લામી ધર્મ સ્થાપનાર કોણ ? અને તે ક્યાં થઈ ગયા ?

૬. રવો, મેઢો, લાપસી, લોટ, આમાં શો ભેદ છે તે જણાવો.
૭. વિલાયત જનારા ગુજરાતીઓમાં સૌથી પહેલ કોણે કરી હતી ?
૮. ગુજરાતના મોટા મોટા પર્વતોનાં નામ આપો, અને તે દરેક પર્વત ઉપર કયા દેવની સ્થાપના છે તે જણાવો.
૯. અંગ્રેજ લોકોની દિવાળીને શું કહે છે ? અને તે ક્યારે આવે છે ?
૧૦. કુવામાંથી સહેલથી પાણી કાઢવાનાં કયાં કયાં યંત્રો છે ?
૧૧. હિંદુસ્તાનમાં ચાહનાં ખેતરો કયાં કયાં છે ?
૧૨. પોલીસ થાણાના મુખ્ય અમલદાર કોણ હોય છે? અને તેની સત્તા કેટલા ભાગમાં હોય છે ?

૧૬

૧. હિંદુસ્તાનની કઈ કઈ નદીઓ હિંદુધર્મમાં પવિત્ર ગણાય છે ?
૨. શ્વાસ લેવામાં કેવી હવા આરોગ્યતાને લાભકારક ગણાય છે ?
૩. કિવનાઈન એ શું છે અને શેનું થાય છે?
૪. હિંદુસ્તાનના ગવર્નર, લેફ્ટેનન્ટ ગવર્નર, અને ચીફ કમિશનરના અધિકારમાં શા ફેરફાર છે ?

૫. અમદાવાદ, વડોદરા, સુરત, અને મુંબઈની વસ્તીના આંકડા જણાવો.
૬. પદાર્થનાં ત્રણ રૂપ કયા કારણને લીધે થઈ શકે છે?
૭. (ક) શ્રીમદ્ ભગવદ્ ગીતા એ કયા ગ્રંથનો ભાગ છે? (ખ) તેમાં કોણે કોને ઉપદેશ કરેલો છે?
૮. નીચેના શબ્દોના ભેદ સમજાવો:—ઘોડો અને ટટ્ટુ; બળદ અને આખલો; ગાય અને હોડકી; જોટડી અને લેંસ.
૯. અથાણાં કઈ કઈ ચીજોનાં બને છે?
૧૦. દરેક સૈકો કયાંથી કયાં સૂધીનો ગણાય?
૧૧. ગુજરાતમાં હવા ખાવાનાં ઠેકાણાં કયાં છે અને તે કયાં આવેલાં છે?
૧૨. કયાં કયાં પ્રાણીના વાળ લુગડાં બનાવવામાં વપરાય છે?

૧૭

૧. હિમાલય પર્વત ઉપરનાં કયાં કયાં શિખરો પ્રખ્યાત છે?
૨. (ક) સાહી કઈ કઈ જાતની હોય છે? (ખ) છાપવાની સાહી શાની બને છે? (ગ) લખવાની સાહીમાં મુખ્યત્વે કરીને કયા પદાર્થો હોય છે?
૩. પારસી લોકોની વસ્તી હાલ મોટે ભાગે કયાં છે?
૪. નીચે જણાવેલી કહેવતોના પ્રસંગ અને અર્થ સમજાવો:—

(ક) “વખાણી ખીચડી દાંતે વળગી.”

(લ) “ઉતાવળા સો બાવરા, ધીરા સો ગંભીર”

૫. ગુલાલ, કંકુ, અખીલ એ શાનાં બને છે?
૬. ચોખા-સાબુ ચોખા, જીરું-શાહજીરું, કાળાં મરી-ધોળાં મરી, આવળ-મિઠિ આવળ (સોના-મકી), આ પદાર્થોનો ઉપયોગ સમજાવો.
૭. હિંદુસ્તાનમાં પ્રથમ કયા આરણ સરદારે ચઢાઈ કરી હતી અને તેની સાથે હિંદુસ્તાનનો કયો હિંદુ રાજા લઢયો હતો?
૮. પચુસણ એ શું છે, અને તેને કયા લોકો માને છે?
૯. (ક) મધ કોણે બનાવે છે? (લ) મધ શામાંથી થાય છે? (ગ) મધની સાથે બીજા કયો પદાર્થ બને છે?
૧૦. ગુજરાતમાં ઉના પાણીના કુંડ ક્યાં આવેલા છે?
૧૧. કુવામાંથી હાથે પાણી ખેંચવાને બદલે ગરગડીની મદદથી કાઢવાથી શો અને કઈ રીતે ફાયદો થાય છે?
૧૨. કઈ કઈ સેના ચતુરંગ સેના કહેવાય છે?

૧૮

૧. હિંદુસ્તાનની લંગાઈ પહોળાઈ કેટલા માઈલ હશે?

૨. પૃથુરાજે જે સાત તવા વિંધ્યા, તેની શી કહાણી ચાલે છે તે જણાવો.
૩. નીચેના શબ્દોની સમજૂતી આપો:-
કાંઠા, ભાહું, કરાડા, વેહેણ, પટ, લેખડ, કઢણ, ખડક.
૪. જાડી ચામડીવાળાં પ્રાણી કયાં કયાં છે ?
૫. કૃષ્ણનાં માતાપિતાનું નામ આપો. તેઓ કયાં ઉછર્યા હતા, અને ઉછેરનાર માતાપિતાનું નામ શું ?
૬. મુંબઈ ઇલાકાનાં મોટાં પાંચ શહેરોનાં નામ આપો.
૭. પરદેશ પૈસા મોકલવા હોય તો તેની કઈ કઈ રીત છે ?
૮. કેરોસીન તેલ (ધાસલેટ) શું છે, અને તે કયાંથી નીકળે છે ?
૯. ગ્રેટબ્રિટન કરતાં હિંદુસ્તાન કેટલા ગણું મોટું હશે ?
૧૦. કેસુડાનાં ફૂલ કયા ઝાડ પર થાય છે, અને તે ઝાડના ફળનું નામ શું ?
૧૧. પારસી લોકો મુખ્યત્વે કરીને કયા કયા ધંધા કરે છે, અને કયા ધંધામાં કોઈ પણ પારસી રોકાયેલો જણાતો નથી ?
૧૨. સવારે, બપોરે અને સાંજે સૂર્ય સામે ઉભા રહેવાથી આપણો ઓળો કેણી તરફ પડે છે, અને કેવો પડે છે ?

૧૯

૧. (ક) પંજાબ નામ શા ઉપરથી પડેલું છે? (જ) ગંગા અને જમનાની વચ્ચેના પ્રદેશને શું કહે છે?
૨. તાર મૂકવાની સંસ્થાઓ કઈ કઈ છે?
૩. (ક) પૃથુરાજને દિલ્હીની ગાદી શી રીતે મળી હતી? (જ) એ ગાદી મળવાથી રજપુત રાજ્યોના સંબંધમાં શું પરિણામ આવ્યું હતું?
૪. ગુજરાતમાં મુસલમાની રાજ્ય થયું, તે પહેલાં ગુજરાતની રાજધાનીનું શહેર કયું હતું, અને મુસલમાન રાજાઓએ રાજધાની ક્યાં કરી હતી?
૫. ખેતીનાં કેટલાંક મુખ્ય મુખ્ય ઓળરોનાં નામ આપો.
૬. કયા આડનાં ફળ કોળા જેવડાં મોટાં થાય છે, અને બીજાં આડને અને એ આડને ફળ લાગવામાં શો ભેદ છે?
૭. ઇંગ્લેન્ડનું ક્ષેત્રફળ હિંદુસ્તાનના કયા ભાગ જેટલું હશે?
૮. પાણીનું વેહેણ કઈ તરફ હમેશાં હોય છે?
૯. (ક) ગોવર્ધન પર્વત ક્યાં આવ્યો છે? (જ) એનું બીજું નામ શું છે? (ગ) એ વૈષ્ણવ ધર્મમાં કેમ પવિત્ર ગણાય છે?

૧૦. (ક) અફીણ શી રીતે બને છે? (જ) અફીણનાં બીઝાંને શું કહે છે, અને તેનાં જિંડવાંને શું કહે છે? (ગ) તે શા કામમાં આવે છે?
૧૧. કેવે કેવે પ્રસંગે હુડતાલ પાડવામાં આવે છે?
૧૨. અમદાવાદથી મુંબઈ જતાં કઈ કઈ મોટી નદીઓ એળંગવી પડે છે?

૨૦

૧. અસલના વખતથી તે આજ સૂધી હિંદુસ્તાનનું પાયતખ્ત શહેર કયું છે?
૨. ગુજરાતમાં ભરવાડ લોકોની વસ્તી કયા ભાગમાં ઘણી છે?
૩. ચૂલા ઉપર તપેલામાં પાણી ઉકળવાને મૂક્યા પછી બધું પાણી બળી જાય, એટલે તે પાણીને નાશ થઈ ગયો કહેવાય કે કેમ?
૪. ઘણા દિવસના બંધીઆર કે હુવડ કુવામાં કે એરડામાં ઉતરવાથી અથવા જવાથી શું નુકસાન છે અને તેનું કારણ શું છે?
૫. હિમાલય પર્વતની લંબાઈ અને ઉંચાઈનું માપ આપો.
૬. નીચે આપેલાં વાક્યો સમજાવો:—
- (ક) “કૃપણનું ધન કાંકરા ભરાયર.”
- (જ) “લક્ષ્મી ચાંદલો કરવા આવે ત્યારે મોંઘા ધોવા જવું નહીં.”

૭. આગમ્મીમાં બેસતાં કઈ દિશા તરફ મ્હોં રાખી બેસવું, તે કારણ સહિત કહો.
૮. ચાર આશ્રમ કયા છે, અને તેમાં મુખ્ય આશ્રમ કયો ગણાય છે, ને તે શા કારણથી ?
૯. (ક) કઈ કઈ વનસ્પતિના રેસા કઈ જાતનાં લુગડાં બનાવવામાં કામ આવે છે ?
(ઘ) તે બીજા કયા ઉપયોગમાં આવે છે ?
૧૦. ગામોનાં નામના છેડાના અક્ષર મળતા આવે એવાં કેટલાંક નામ આપો.
૧૧. નીચેના શબ્દોના નરજાતિ વાચક શબ્દો જણાવો:—ગાય, ભેંસ, ઉંટડી, ઢેલ.
૧૨. મલમલ ને મખમલમાં શો ફેર છે અને તે શાની થાય છે ?

૨૧

૧. ગુજરાતની રાજધાની અણહિલવાડ પાટણમાં કયા રાજાએ કઈ સાલમાં કરી હતી, અને તેનું એ નામ પાડવાનું કારણ શું ?
૨. નીચેના શબ્દો કયે પ્રસંગે વપરાય છે, તે તેના અર્થ સાથે જણાવો:—
યાવચ્ચંદ્રદિવાકરૌ, અભરામનકુલદાવા, સાહુભેગ, આદેહુઅંગે, વાસ્તેવંમ.
૩. જેને દાંતાવાળાં પાંદડાં થતાં હોય, એવાં છોડ અને જાડનાં નામ આપો.

૪. ગુન્હા પકડનારા અધિકારીઓના ઓદ્ધાનાં કૃમ પ્રમાણે નામ આપો.
૫. નીચેનાં સ્થળો ક્યાં છે ને શાને માટે પ્રખ્યાત છે:-
સીમલા, જગન્નાથ, રામેશ્વર, બદ્રિકેદાર, હરદ્વાર.
૬. પેનસીલ શાની બને છે ?
૭. વલ્લભાચાર્ય કે વૈષ્ણવ પંથનાં જાત્રાનાં સ્થળ ક્યાં ક્યાં છે ?
૮. શરીરપર ચામડીનાં પડ કેટલાં છે, અને તેમાં સૌથી ઉપલું પડ કેવું હોય છે ?
૯. (ક) કયું પશુ ખંધુ કહેવાય છે, ને કયું પક્ષી ખંધુ કહેવાય છે ?
(લ) રાત્રે દેખી શકે એવાં પ્રાણી ક્યાં છે ?
૧૦. દેવતાનો ઉપયોગ સમજાવો.
૧૧. વેલાવાળી વનસ્પતિ કઈ કઈ છે ?
૧૨. માટીનાં વાસણમાં પાણી કેમ ભરતા હશે તે કહો.

૨૨

૧. નીચે જણાવેલા શબ્દો વાક્યોમાં વાપરી બતાવો:-
લુમખો, લૂમ, ઝુમખો, ઘેન, ઘોર, જોક, ઝુડી, ઝુડો, કલ્લો, કોળો, ઝુંડ, પણી, ભોર, ઢગલો, થોકડો, હેલ.
૨. નીચેનાં સ્થળો કઈ રેલ્વેપર આવેલાં છે:-
વલસાડ, સિદ્ધપુર, ચાણોદ, ધોળા, ઉમરેઠ.

૩. માણસના શરીરમાં કેટલાં હાડકાં છે ?
૪. ગુજરાતમાં હિંદુ લોકોમાં શુભ અવસરના પ્રસંગે શુકનમાં કયું જમણું કરવાનો રિવાજ છે ?
૫. (ક) મુંબઈ શહેરમાં કયાં વર્તમાનપત્રો પ્રગટ થાય છે.
(લ) ગુજરાતમાં મુખ્ય મુખ્ય વર્તમાનપત્રો કયાં કયાં પ્રગટ થાય છે ?
૬. રાજર્ષિ અને બ્રહ્મર્ષિ આ શબ્દો કેને લામ્બુ પાડવામાં આવ્યા હતા, અને તેનું કારણ શું હતું ?
૭. દિવાસળી બનાવવામાં મુખ્ય વસ્તુ કઈ આવે છે ?
૮. રેલ્વે સ્ટેશન ઉપર આગગાડી આવવાની હોય તે વખતે ત્રણ ઘંટા ક્યારે કરે છે, અને પાંચ ઘંટા ક્યારે કરે છે ?
૯. ગુજરાતમાં જળધોધ કયાં છે, અને કઈ નદીનો તે ધોધ છે ?
૧૦. દવ બળે છે એટલે શું ?
૧૧. ગુજરાતના રાજા મહમદ બેગડાનું નામ બેગડો શા ઉપરથી કહેવાય છે ?
૧૨. કેટલાક કંદનાં નામ આપો ?

૨૩

૧. ગુજરાતમાં ઘઉં, તમાકુ, કપાસ, અને ડાંગરનું વાવેતર મુખ્યત્વે કરી કયા કયા ભાગમાં થાય છે ?

૨. (ક) ચાંપાનેર શહેરમાં પ્રથમ કયો હિંદુ રાજા રાજ્ય કરતો હતો? (લ) તેનું રાજ્ય નાશ થવાની કઈ દંતકથા આપે છે? (ગ) એ વંશના રાજાનું રાજ્ય હાલ ક્યાં છે?
૩. હિંદુસ્તાન માંહેની પાંચ પુરીનાં નામ આપો?
૪. દૂધવાળાં ઝાડ કે છોડ ક્યાં ક્યાં છે?
૫. ગુજરાતમાં ગરમ હવાવાળા, ઠંડી હવાવાળા અને મધ્યમ હવાવાળા કયા પ્રદેશો છે?
૬. (ક) ધ્રુવજી ને પ્રજ્ઞાદેવજી એ કોણુ હતા? (લ) એમના સંબંધમાં શી વાત છે?
૭. મોતી ક્યાં થાય છે? તે શેમાં થાય છે, અને ક્યાંથી આવે છે?
૮. માણસના શરીરમાં હાડકાંની પેટીઓમાં જે અવયવો રહેલા છે, તેનાં નામ આપો.
૯. કેટલાંક કરિયાણાનાં નામ આપો?
૧૦. હિંદુસ્તાનમાં રેતીનાં રણ ક્યાં છે?
૧૧. ગુજરાતમાં મેમાનગીરી કરનારા લોકો ઘણું કરી ક્યાંના વખણાય છે?
૧૨. હિંદુસ્તાનમાં ઉનાળામાં વધારેમાં વધારે તાપ કેટલી ડીગ્રી પડે છે?

૨૪

૧. સુરપાળ, વીમળદેવી, રૂપસુંદરી, રાણકદેવી, એ કોણુ હતાં?

૨. કયા કેફી પદાર્થનાં વ્યસન લોકોમાં જાણીતાં છે?
૩. હિંદુસ્તાનનાં પાંચ પ્રાચીન શહેરોનાં નામ આપો.
૪. ચંદ્ર કયે દહાડે આખો ઊગે છે, ક્યારે સમૂગળો દેખાતો નથી, અર્ધો ક્યારે દેખાય છે, અને પા ક્યારે દેખાય છે ?
૫. નીચેની કહેવતોનાં પ્રસંગ જણાવી અર્થ સમજાવો:-

(ક) “ઉતાવળે આંખા ન પાકે.”

(લ) “પોપટીઉં જ્ઞાન.”

(ગ) “વાવે તેવું લણે.”

૬. ગુરૂકુળ શું છે તેની હકીકત ટુંકામાં સમજાવો.
૭. જેમાંથી ગુંદર નીકળે (ઝરે) છે એવાં ઝાડ કયાં છે ?
૮. શરદ પુનેમની રાત ક્યારે હોય છે ?
૯. શિયાળામાં ઉનનાં કપડાં શા માટે પહેરવામાં આવે છે ?
૧૦. પિતૃભક્તિ, સ્વામિભક્તિ અને બ્રાતૃભાવ વિષે રામાયણમાંથી દૃષ્ટાંતો આપો.
૧૧. જેનાં શાક અથવા કંદ થાય એવા છોડ અને વેલાનાં નામ આપો.
૧૨. ગામડું, ગામ, કસ્બો, શહેર, એમાં શો તપાવત છે ?

૨૬

૧. હિંદુ લોકોમાં મંગળ કાર્ય વખતે પ્રથમ કયા દેવતાનું આવાહન કરે છે ?

૨. ઘર, હવેલી, મહેલ, બંગલો, ઝુંપડું, છાપરી, ડહેલું, તબેલો, એમાં શો ભેદ છે તે સમજાવો?
૩. (ક) છાપખાનાં કયા કયા પ્રકારનાં હોય છે ?
(જ) ચીના લોકો પ્રથમ કેવી રીતે છાપતા હતા?
૪. સૂર્ય ન હોય તો શી હરકત પડે?
૫. ઉત્તર હિંદુસ્તાનમાં હિંદુ ધર્મનાં જાત્રાનાં સ્થળ ક્યાં આવેલાં છે ?
૬. તારા દિવસે કેમ દેખાતા નથી ?
૭. દ્વીદળીઆ છોડ કે ઝાડનાં નામ આપો, અને તે શી રીતે ઓળખાય છે તે લખો ?
૮. કરન્સી નોટો કેટકેટલા રૂપિયાની ચલણમાં હોય છે ?
૯. (ક) રામાનંદ, કબીરજી, તુલસીદાસ, સુરદાસ, ગુરૂ ગોવિંદ, મત્સ્યેંદ્રનાથ, ગોરખ, આ કોણ હતા ? (જ) તુલસીદાસની કઈ સાખી લોક-પ્રસિદ્ધ છે ?
૧૦. પિત્તળ અને કાંસું એ કઈ કઈ ધાતુઓનું બને છે ?
૧૧. મીનજાદેવીએ અને સિદ્ધરાજે ક્યાં ક્યાં તળાવો ક્યાં ક્યાં બંધાવ્યાં છે ?
૧૨. પવન શું કામમાં આવે છે ?

૨૬

૧. નીચેનાં વાક્યોના અર્થ સમજાવો:-
 (ક) “ડુંગરા દૂરથી રળિયામણા.”
 (ख) “સાકર શેરડીનો સ્વાદ તજીને, કડવો તે લીમડો ઘોળ મા.”
 (ग) “છોડું કછોડું થાય, પણ માળાપ કમાળાપ ન થાય.”
૨. મુંબઈના ગવર્નર, મદ્રાસના ગવર્નર, અને વાઈસરોયને રહેવાનાં સ્થળો જણાવો.
૩. દુનિયામાં માણસોને પરસ્પર મદદની જરૂર છે, તે દ્રષ્ટાંત આપી સમજાવો.
૪. ફૂલના કયા કયા શણગાર બને છે ?
૫. “પેટ સૌને વળગ્યું છે,” આ કહેવત કેવે પ્રસંગે વપરાય છે, અને તે શાને માટે ?
૬. હિંદુસ્તાનમાં સાલો કઈ કઈ ગણાય છે ?
૭. ભોંયપર સુવા કરતાં ખાટલાપર સુવું કેમ વધારે સારું ગણાય છે ?
૮. ગુજરાતમાં કઈ જાતના લોકોની સ્ત્રીઓ પુરુષના ધંધામાં ભાગ લે છે ?
૯. જીક, કસબ, સુરમો, ટપકી, એ શું છે ? તે શા કામમાં આવે છે ?
૧૦. હિંદુસ્તાનમાં હિંદુઓનાં અને જૈન લોકોનાં જાત્રાનાં સ્થળ કયાં કયાં છે ?

૧૧. ટુંકા વાળવાળાં, લાંબા વાળવાળાં, રૂવાંવાળાં અને ઉનવાળાં પશુનાં નામ આપો.
૧૨. પાંચ વિષય કયા કયા છે ?

૨૭

૧. દાદાભાઈ નવરોજી શાને માટે પ્રખ્યાત છે, અને એમને કયું ઉપનામ મળેલું છે ? હાલ એમની ઉમ્મર કેટલી થઈ છે ?
૨. (ક) હિંદુસ્તાનમાં પહેલો ફ્રેન્ચ ગવર્નર કોણ થયો હતો ? (જ) ફ્રેન્ચ લોકોનાં કયાં સંસ્થાનો હાલ હિંદુસ્તાનમાં છે.
૩. “ચાર દહાડાનું ચાંદનું,” આ કહેવત કેવે પ્રસંગે વપરાય છે ?
૪. નાણું એ શબ્દનો વાસ્તવિક અર્થ સમજવો, અને સોનું રૂપું એ શા કારણથી નાણાને ઠેકાણે વાપરવામાં આવે છે ?
૫. પાણી અને દૂધ ગાળીને પીવાનું કારણ સમજવો.
૬. અભ્યાસ કરવાની પદ્ધતિના કયા નિયમ વિદ્યાર્થીએ પાળવા જોઈએ ?
૭. (ક) કેટલાંક ઘાસનાં નામ આપો. (જ) ઘોડાને માટે કયું લીલું ઘાસ વધારે લાયક ગણાય છે ?
૮. ઉદ્ભવજી કોણ હતા ? તેઓ શાને માટે પ્રસિદ્ધ છે ?
૯. ઘરમાં ઉતરડ કયા કુમથી ગોઠવવી, તે કારણ સહિત સમજવો. એમાં કયો નિયમ આવે છે ?

૧૦. પગે પંઝાવાળાં, ખરીવાળાં, અને આંગળાંવાળાં પ્રાણીનાં નામ આપો.
૧૧. ગુજરાતમાં સિંહ, વાઘ, દીપડા, કયાં જંગલોમાં જોવામાં આવે છે ?
૧૨. કયાં જનાવર રાત્રે ચોકસ વખતેજ જોલે છે ?

૨૮

૧. નીચેની સંસ્થાઓ કયાં આવી છે અને શાને માટે પ્રસિદ્ધ છે:-
સેવાસદન, અનાથાશ્રમ, બાળકાશ્રમ, વનિતા વિશ્રામ.
૨. પાળવા જેવાં પશુ અને પક્ષી કયાં કયાં છે ?
૩. દાળનું અધરણુ ચૂલે ઢાંકીને મૂક્યા પછી ઢાંકણુ શા કારણથી ઉછળે છે તે કહો.
૪. નીચેનાં વાક્યો સમજાવો:-
(ક) “હાથનાં કંકણને અરીસાની શી જરૂર.”
(ख) “તે ગળિયા બળદની પેડે ચાલે છે.”
(ग) “ઠોઠ નિશાળીઆને વતરણું ઘણું.”
૫. ગુજરાતના ખાસ કરીને કયા ભાગમાં સ્ત્રીઓમાં ભાજ કાઢવાનો રિવાજ નથી ?
૬. શુકદેવજી વિષે તમે શું જાણો છો ?
૭. “નરો વા કુંજરો વા,” આ કહેવત શા ઉપરથી નીકળી છે ?

૮. અંગ્રેજ લોકો હિંદુસ્તાનમાં આવ્યા ત્યારે મુગ-
લાઈ રાજ્યના કયા કયા ભાગ થઈ ગયા હતા ?
૯. શેરડીનું બી કેવું હોય છે ? અને શેરડી શી
રીતે વાવવામાં આવે છે ?
૧૦. (ક) શાકભાજી ધોઈને સાફ કર્યા વગર ઉપ-
યોગમાં લેવાથી શું નુકસાન થાય છે ?
(ख) શાકભાજી ખાવાથી શું ફાયદો છે ?
(ग) ખાસ કરી કયા રોગને તે વધારે માફક
ગણાય છે ?
(घ) શાકભાજી તાજાં કેમ લેવાં જોઈએ ?
૧૧. પોપટ કયાંના વખણાય છે ?
૧૨. દહાડે કયા જનાવર સંતાઈ જાય છે ?

૨૧

૧. શીખ લોક હિંદુસ્તાનના કયા કયા ભાગમાં વસે
છે ? એ કોમનો ઉદ્ધાર કરનાર મૂળ પુરુષ કોણ
હતો ? હાલ તેમનાં કયાં કયાં રાજ્યો છે ? એ
પ્રજામાં કઈ જાતનો ગુણ છે ?
૨. ચાલતી ગાડી, ટ્રામ, કે આગગાડીમાંથી ઉત-
રવું હોય તો રહોં કઈ દિશામાં રાખીને ઉત-
રવું તે કારણ સહિત સમજાવો.
૩. સુત, ખાપ, પતિ, સાધુ, મોર, એ નામના
નારીજાતિવાચક શબ્દો આપો.

૪. ગુજરાતમાં કયાં સ્થળો બળદ, ભેંસ, ઘોડા, અને ગાયની સારી નિપજ માટે વખણાય છે ?
૫. કઈ કઈ જાતનાં તેલ ખાવાનાં કામમાં આવે છે અને હાલ તેમાં કયા તેલનો વધારો થયો છે ?
૬. હિંદુસ્તાનમાં હુવા ખાવાનાં ઠેકાણાં કયાં કયાં છે ?
૭. ઉપયોગમાં આવતાં કેટલાંક ગાંધીનાં વસાણાંનાં નામ આપો.
૮. અંજુમને ઇસ્લામ અને મોહમ્મદન લીગ એ શું છે ?
૯. ગુજરાતમાં ઘી કયાંનું ઉત્તમ ગણાય છે ?
૧૦. મૃગલાંછન શબ્દ કોના સંબંધમાં વપરાય છે ?
૧૧. નીચેનાં વાક્યો વગેરે સમજાવો:—
 (ક) અડધ પાંસળી.
 (ख) ચૌદમું રત્ન.
 (ग) પાણીચું મળવું.
 (घ) આંધળાની આંખ.
૧૨. પોંડશ ઉપચારો કયા કયા છે ?

૩૦

૧. નીચેની કહેવતો કઈ જાળતને કયે પ્રસંગે લાગુ પડે છે:—
 (ક) “મોઈ ભેંસના મોટા ડોખા.”
 (ख) “નામરદ રડે મામને, અને મરદ રડે નામને.”

૨. નેશનલ કાંગ્રેસ અને પ્રાંતિક કોન્ફરન્સ એ શું છે ?
૩. ક્યાં ક્યાં શાકભાજી ચોમાસામાં થાય છે ? ક્યાં શિયાળામાં થાય છે ? અને ક્યાં ઉનાળામાં થાય છે ?
૪. હિંદુસ્તાનમાં હાલ મરાઠી રાજ્યો ક્યાં ક્યાં છે, અને તેમાં ગુજરાતમાં કયું છે ?
૫. શિયાળામાં સવારમાં કુવાનાં પાણી ઉપજુ જણાય છે, તેનું કારણ આપો ?
૬. શરીરનો કયો ભાગ ઈન્જન સાથે મળતો આવે છે ?
૭. મ્હોડે માથે ઓઢીને સુઈ રહેવાથી અને ઘરનાં સઘળાં બારી બારણાં બંધ કરી સુવાથી શું નુકસાન થાય છે, ને તે કઈ રીતે ?
૮. મુસલમાન લોકોની અને પારસી લોકોની દિવાળીને શું કહે છે ?
૯. હાથીની પેદાસ ક્યાં થાય છે ? ઐરાવત એ કોનો હાથી કહેવાય છે ?
૧૦. માનસિક કામ કરવાને દિવસમાં સારામાં સારો વખત કયો છે ?
૧૧. રંગ કાઢી શકાય એવાં ફૂલ ક્યાં ક્યાં છે ?
૧૨. નીચે જણાવેલા કોણુ હતા:-
જરાસંધ, શિશુપાળ, વૈશંપાયન, વ્યાસમુની,
અશ્વત્થામા.

૩૧

૧. પરમેશ્વરને દરરોજ પ્રાતઃકાળમાં ઉઠી કેમ સંભારવા જોઈએ ?
૨. નીચેના શબ્દો કયો ધંધો કરનારને લાગુ પડે છે:-
ગાંધી, સલાટ, ભાડબુંજે, કંસારો, કાટ-
પીટીઓ, ખલાસી.
૩. ગાયકવાડના મૂળ પુરુષ કોણ ? તે ક્યાંના રહે-
વાસી હતા ? તે ગુજરાતમાં ક્યારે અને શી
રીતે આવ્યા ? તેમની જ્ઞાતિ જણાવો.
૪. હિંદુસ્તાનના કયા ભાગમાં તાંબાની, સીસાની
અને કલઈની ખાણો છે ?
૫. લીંબુની જાતો કઈ કઈ છે ?
૬. પાણી ને દૂધની પ્રીતિ સમજાવો.
૭. સિંધ દેશમાં વરસાદ કમી હોવા છતાં પાકને
વરસાદની ગરજ ખીજી કઈ રીતે સરે છે ?
૮. પદાર્થ વપરાઈને ઘસાવા કરતાં બેકાળજીથી
વધારે બગડે છે, તેનાં ઉદાહરણ આપો ?
૯. કયા ધરગતુ ધંધાઓ હાલ સંચાથી ચાલે છે ?
૧૦. લોઢાની વાટવાળાં પૈઠાંની ગાડી અને રખરની
વાટવાળાં પૈઠાંની ગાડી એ બેમાંથી કઈ ગાડીમાં
બેસવાનું વધારે પસંદ કરશો. તે કારણ સાથે
જણાવો.

૧૧. હાંત, હોઠ, પેટ, નાક, આંખ, હાથ, પગ, કટિ, આ અવયવોને કેની ઉપમા આપવામાં આવે છે?
૧૨. વૃંદાવન અને ગિરિરાજ એ ક્યાં આવ્યાં છે, અને શાને માટે પ્રખ્યાત છે ?

૩૨

૧. આખા હિંદુસ્તાનમાં નામાંકિત દેશભક્ત પારસી અને જૈન ગૃહસ્થોનાં નામ આપો.
૨. વનસ્પતિમાંથી ઉત્પન્ન થતી કાચી વસ્તુઓ કઈ કહેવાય છે, એટલે કાચો માલ કયો કયો થાય છે?
૩. દડ (રિત)વાળા રસ્તા કરતાં સડકના રસ્તાપર ગાડી ચલાવવી સહેલી પડે છે, તેનું કારણ જણાવો.
૪. હિંદુસ્તાનમાંથી મુખ્યત્વે કરીને કયો માલ દેશાવર ખાતે જાય છે ?
૬. મોગલ વંશના છેલ્લા પુરુષનું નામ શું ? અને તેને અંગ્રેજ લોકોએ ક્યાં રાખ્યો હતો ?
૬. (ક) કુવાનાં પાણી ક્યાં કારણોથી બગડે છે ?
(ख) તળાવનાં પાણી ક્યાં કારણોથી બગડે છે ?
૭. આંચળવાળાં પ્રાણી, ફાડી ખાનારાં પ્રાણી અને વાગોળનારાં પ્રાણીનાં નામ આપો.
૮. મધમાખીમાં કયો ગુણ આગળ પડતો છે, અને તેવોજ ગુણ બીજા કયા પ્રાણીમાં કે જંતુમાં જણાય છે ?

૯. હિંદુસ્તાનમાં કયો કિલ્લો મજબૂતાઈને માટે વખણાયેલો છે, અને તે ક્યાં આવેલો છે ?
૧૦. મહોડાવતી વગાડવાનાં વાજાંત્રનાં નામ આપો.
૧૧. પંચાંગમાં મુખ્ય કઈ કઈ બાબતો આવે છે ?
૧૨. સુંદરીવન એ શું છે, અને ક્યાં આવ્યું છે ?

૩૩

૧. હિંદુસ્તાનના હાલના શેહેનશાહનું નામ શું ? તેમના પિતાનું અને દાદાનું નામ શું ?
૨. (ક) માણસના શરીરમાં ઓછી વત્તી ગરમી થવાથી શો ફેરફાર થાય છે ?
(સ્ત્ર) વધારેમાં વધારે કેટલી ગરમી સૂધી જીવી શકે ?
(ગ) ગરમી ખિલકુલ જતી રહે, અથવા છેકજ કમી થઈ જાય તો શું પરિણામ આવે ?
૩. દુનિયામાં ખાસ જોખમ ભરેલા ધંધા કયા કયા છે ?
૪. છ પગવાળાં, આઠ પગવાળાં અને દશ પગવાળાં જીવડાં ક્યાં ક્યાં છે ?
૫. નીચેની લીટીઓનો અર્થ સમજાવો:-
“સ્થળ કેરાં તો બહુ છે નામ, એક પરમ ચૈતનનું ધામ; સમજે નહીં ઉપજે અહંકાર, વણસમજે માયા અંધકાર.”

૬. હિંદુસ્તાનમાં ઉનનું અને શણનું કાપડ ક્યાં બને છે, અને ઇંગ્લંડમાં ઉનનું કાપડ ક્યાં શહેરોમાં થાય છે ?
૭. ગુજરાતમાં અને મુંબઈમાં પહેલ વહેલું પુનર્લગ્ન કરનાર જોડાનું નામ આપો.
૮. પરવાળાં એ શું છે, શાનાં બને છે, અને તેનો શો ઉપયોગ થાય છે ?
૯. અરુણ એ શું છે ?
૧૦. હિંદુસ્તાનમાં ખજુર, ખારેક અને દ્રાક્ષ ક્યાંથી આવે છે ?
૧૧. ગાયનનાં મુખ્ય મુખ્ય વાજાંત્રોનાં નામ આપો.
૧૨. પાંડવોના લાક્ષાગૃહ વિષેની હકીકત કહો.

૩૪

૧. વિષુવવૃત્ત ઉપર રહેનારાને ગરમી વધારે કેમ લાગે છે ?
૨. (ક) સોરઠી સોમનાથનું દેવળ ક્યાં આવ્યું ?
(ઘ) તે પ્રથમ કોણે, કઈ સાલમાં, શા હેતુથી લાંગી નાંખ્યું ?
(ગ) એની જાહોજલાલીની હકીકત કહો.
૩. “આહાર એવો ઓડકાર” આ વાક્યનો અર્થ સમજાવો.
૪. ખટન (ઝીરીઆં) કયા કયા પદાર્થના બનાવવામાં આવે છે ?

૫. (ક) “મંછા ભૂત અને શંકા ડાકણ” એ વાક્યનો અર્થ સમજાવો.
(જ) અખા કવિએ એવા વહેમ માટે કયું કવિત કહેલું છે ?
૬. હિંદુસ્તાનમાં રેશમના કીડા ઉછેરવાનો ધંધો કયા પ્રાંતમાં વધારે ચાલે છે ?
૭. (ક) કસબ શાનો બને છે ?
(જ) ગુજરાતનાં કયાં શહેરોમાં કસબ બનાવવાનો ધંધો ચાલે છે ?
૮. ભૈયા અને ચોખા એ લોકો કયાંના રહેવાસી છે ?
૯. પૂરતાં બારીબારણાં વગરનાં ઘરમાં રહેવાથી શું નુકસાન થાય છે ?
૧૦. રજપૂતોનાં મોટાં ત્રણ રાજ્યો કયાં છે ?
૧૧. નીચેની કવિતાનો અર્થ સમજાવો:—
“વિદ્યા મોટી સર્વથી, વિદ્યા રુડું રતન;
વિદ્યા નાવ ત્રિલોકનું, જાણી કરવું જતન.”
૧૨. કઈ વનસ્પતિનાં મૂળ છેક નહીં જેવાં હોય છે ?

૩૬

૧. યંત્રથી કામ કરવામાં કઈ રીતે લાભ થાય છે ?
૨. હિંદુસ્તાનમાં સાગ અને સુખડ કયાંનાં સારાં ગણાય છે ?

૩. ગામડાના લોકોને, ખાસ કરી ખેતીના ધંધા માટે કયા કયા કારીગરો કે ખીજા લોકોની જરૂર પડે છે ?
૪. અખો કવી એ કઈ ન્યાતના અને ક્યાંના રહેવાસી હતા ? તેમની કવિતાઓ ખાસ કરી કયા વિષય ઉપર છે ?
૫. ઊંટના અને હાથીના પગનાં તળીઆં કેવી જાતનાં હોય છે ?
૬. (ક) પરબ એટલે શું ?
(જ) પાણીની પરબ જેવી ખીજી કઈ પરબો મંડાવી શકાય ?
૭. ઢાકા, ચંદેરી, નાગપુર, કાશી અને મદ્રાસ, એ કઈ જાતનાં કપડાંને માટે વખણાય છે ?
૮. સૂર્ય અને ચંદ્રના તેજમાં કઈ જાતનો તફાવત છે ?
૯. કયા કયા છોડવાને ફૂલ આવતાં નથી-અપુષ્પ વનસ્પતિ કઈ છે ?
૧૦. (ક) અંગ્રેજ લોકો પ્રથમ હિંદુસ્તાનમાં કયા પાઠશાળાના વખતમાં આવ્યા હતા ?
(જ) તે વખતે ખીજી કઈ યુરોપિયન પ્રજા હિંદુસ્તાનમાં આવી હતી ?
૧૧. ઘરમાં કઈ કઈ જગ્યાઓ ખાસ ચોખ્ખી રાખવાની જરૂર છે ?

૧૨. નીચેની કવિતાનો અર્થ સમજાવો:—

“આરણીના ગુણ કરવા તાજ;
સુપડા ગુણ ગ્રેવો મહારાજ.”

૩૬

૧. (ક) હિંદુસ્તાનનાં મોટાં દેશી રાજ્યોનાં નામ,
દરેકની રાજધાની સાથે લખો.

(ખ) તેના રાજ્યો કયાં નામથી ઓળખાય છે
તે જણાવો.

૨. લન્ડનમાં મોટામાં મોટું સંગ્રહસ્થાન કયું છે ?
ત્યાંની લાઈબ્રેરીમાં કેટલાં પુસ્તકો છે ?

૩. હિંદુસ્તાન દેશના અને ઇંગ્લંડના રાજ્યબંધારણમાં શો તફાવત છે ?

૪. આકારની બાબતમાં ઘન, પ્રવાહી અને વાયુ-
રૂપી પદાર્થોમાં શો ભેદ દેખાય છે ?

૫. મુંઠવાળાં કેટલાંક જીવડાંનાં નામ આપો.

૬. નીચેનાં સ્થળોને લગતા ઐતિહાસિક બનાવો
જણાવો:—

વલ્લભીપુર, પંચાસર, પાણીપત, દેવગિરિ,
હલદીઘાટ.

૭. નીચેનાં શબ્દો સમજાવો:—

દેવ, દાનવ, ગાંધર્વ, પરી, ગણ, કિન્નર, ચક્ષ.

૮. ગરમીથી પદાર્થ કુલવાનું કારણ જણાવો. ગરમી
શાથી ઉત્પન્ન થાય છે ?

૯. અષ્ટ સિદ્ધિઓનાં નામ આપો.
૧૦. હિંદુસ્તાનમાં એક ગામથી બીજે ગામ તાર મૂકવાના શા દર છે ?
૧૧. હિંદુસ્તાનમાં કેલસાની ખાણો ક્યાં ક્યાં છે ?
૧૨. સહકારી મંડળી એટલે શું ?

૩૭

૧. શ્વાસોચ્છ્વાસ લેવાની હવામાં કાર્બોનિક એસીડ ગ્લાસ કેટલા પ્રમાણમાં હોય તો માણસનું મરણ થાય ?
૨. (ક) ગુજરાતમાં કઈ કઈ રેલવે તથા શાખા-રેલવે આવેલી છે ?
(લ) તેનાં મોટાં સ્ટેશનનાં નામ આપો.
૩. દક્ષિણ હિંદુસ્તાનનો મુલક કેવો ગણાય છે ?
૪. ગરમીથી ઘન પદાર્થ પ્રવાહી થાય છે, અને પ્રવાહી પદાર્થ વાયુરૂપ થાય છે, તેનું કારણ શું ?
૫. પૃથ્વીના પોપડા ઉપર ફેરફાર કરનારી ઉપાધિઓ કઈ કઈ છે ?
૬. નીચેની કહેવતોમાં બાકી રહેલા શબ્દો ઉમેરી તે પૂરી કરો:—
(ક) ડાસી મુવાનો લો નથી.....
(લ) દીઠા દેવ ને.....
(ગ) મૂળામાં મીઠું ને.....
(ઘ) ગાદી તકીઓ કે.....

૭. (ક) 'બુધ' એ શું છે ?
(જ) એનો ઉપયોગ શેમાં કરવામાં આવે છે ?
૮. સોનું ચઢતી ઉતરતી જાતનું કહેવું હોય તો શી રીતે બોલાય છે ?
૯. ઇંગ્લંડની અને ફ્રાન્સની રાજ્યપદ્ધતિમાં શો તફાવત છે ?
૧૦. 'ભટ્ટી' શબ્દ કયા કયા ધંધાના સંબંધમાં વપરાય છે ?
૧૧. હિંદુસ્તાનમાં પ્રાચીન કાળથી રણક્ષેત્રની જગ્યા કઈ ગણાય છે ?
૧૨. મુલકી ખાતાના જૂદા જૂદા અધિકારીઓના ઓદ્ધાનાં કુમવાર નામ આપો.

૩૮

૧. ચિમની વગરનાં કેરોસીન તેલના દીવા ઓરડામાં રાખવાથી શું નુકસાન થાય છે ?
૨. દરેક વેદના કયા કયા વિભાગ પાડવામાં આવ્યા છે ?
૩. ગુજરાતમાં જૂનામાં જૂનું માસિક ચોપાનિયું કયું છે ?
૪. (ક) મુસલમાન લોકોની યાત્રાનું મુખ્ય સ્થળ કયું છે ? અને તે કયાં આવ્યું છે ?
(જ) હાજ અને હજ, એ શબ્દો સમજાવો.

૫. એકજ પ્રાણીના શરીરમાં ચાર વખત ફેરફાર થાય છે, તે જંતુ કયું છે ?
૬. ઉનાળામાં કાળા રંગના કરતાં ઘોળા રંગનાં લુગડાં પહેરવાથી ઓછો તાપ લાગે છે, તેનું કારણ સમજાવો.
૭. મહાભારતના પુસ્તક ઉપરથી કયા કયા વિષયોનો સારો ખોધ થાય છે ?
૮. નીચે જણાવેલાં વાક્યોના અર્થ સમજાવો, અને તે કેવે પ્રસંગે વાપરવામાં આવે છે તે જણાવો:-
(ક) પડી પટોળે ભાત, ફાટે પણ ફીટે નહીં.
(ઘ) ખાલી ચણો, વાગે ઘણો.
૯. નર્મદાશંકર કવિએ લખેલા ગ્રંથોનાં નામ આપો.
૧૦. હિંદુસ્તાનમાં સોનાની ખાણો ક્યાં છે, અને ખાણમાંથી તે કેવી સ્થિતિમાં નીકળે છે ?
૧૧. (ક) તાપ અને ટાઢના ઓછાવત્તા પ્રમાણથી અથવા ઉષ્ણતામાન પ્રમાણે પૃથ્વીના કયા કયા ભાગ પડી શકે છે ?
(ઘ) તે દરેક ભાગને શું કહે છે ?
(ગ) તે દરેક ભાગ ક્યાંથી ક્યાં સુધી ગણાય છે ?
૧૨. ફોજદારી કામ ચલાવવાની કોર્ટોનાં નામ કુમ પ્રમાણે આપો, અને તેના મુખ્ય અધિકારીઓના ઓદ્ધા કહો.

૩૯

૧. રાશિઓ અને નક્ષત્રનાં નામ આપો.
૨. નીચે જણાવેલા શબ્દોની સમજૂતી આપો:—
સેવીંગ બેંક, મનિ ઓર્ડર, રજીસ્ટર્ડ, પોસ્ટ પાર્સલ, વેલ્યુ પેએબલ પાર્સલ.
૩. બુદ્ધિવર્ધક, જ્ઞાનપ્રસારક, ડાંડીઓ, વિજ્ઞાનવિલાસ, બાળ સુબોધ, આ માસિકો પ્રથમ ક્યાં નીકળતાં હતાં ?
૪. “ટેમ્સ ટનલ” એ શું છે, અને ક્યાં છે ?
૫. પિત્ત શરીરના કયા ભાગમાં ઉત્પન્ન થાય છે, અને તેનો શો ઉપયોગ છે ?
૬. સ્વપ્રકાશિત પદાર્થો અને પરપ્રકાશિત પદાર્થો કયા કયા છે ?
૭. એલોરાની અને ધારાપુરીની ગુફાઓ વિષે શું જાણો છે ?
૮. (ક) વાલ્મીકિ ઋષિને રામાયણ લખવાનું કારણ શાથી ઉત્પન્ન થયું, તે જણાવો.
(લ) રામાયણના કાવ્યનો મુખ્ય હેતુ શો જણાય છે ?
૯. (ક) શેરડી શિવાય બીજી કઈ ચીજોમાંથી ખાંડ બનાવવામાં આવે છે ?
(લ) શેરડીની ખાંડ શી રીતે બનાવવામાં આવે છે ?

૧૦. દિવાની કામ ચલાવનારી કોર્ટોનાં કુમ પ્રમાણે નામ આપો, અને તે દરેકના મુખ્ય અધિકારીનાં ઓદ્ધા જણાવો.
૧૧. (ક) લન્ડનમાં જોવા લાયક મુખ્ય મકાનો કયાં છે?
 (લ) મુંબઈમાં જોવા લાયક મુખ્ય મકાનો કયાં છે?
 (ગ) વડોદરા શહેરમાં ખાંધેલા રાજમહેલોનાં નામ આપો.
૧૨. ઉપનિષદ્માં કયા કયા વિષયો વર્ણવેલાં છે ?

૪૦

૧. અરોગ્ય સાચવવા માટે દરેક ઘર કે મકાન ખાંધવામાં કઈ કઈ બાબતો લક્ષમાં રાખવાની જરૂર છે ?
૨. સ્મૃતિઓ કઈ કઈ છે, અને તેમાં મુખ્યત્વે કરીને કઈ બાબતો આવે છે ?
૩. સૂક્ષ્મદર્શક યંત્ર (માઇક્રોસ્કોપ), દૂરથીન (ટેલિસ્કોપ), કેમેરા, એ યંત્રોનો ઉપયોગ સમજાવો.
૪. રેલ્વે ઉપર સાંધા ફેરવવાને માટે તથા ગાડી આવવાના સમયની નિશાનીને માટે શી ગોઠવણ કરી છે ?
૫. (ક) જૌધ ધર્મના મુખ્ય પંથો કયા છે ?
 (લ) તે દરેક પંથ કયા દેશમાં ચાલે છે ?
૬. પુછડીઆ તારા (ધૂમકેતુ) એટલે શું ?

૭. નીચેના શબ્દો કેવે પ્રસંગે વાપરવામાં આવે છે તે જણાવો:—

(ક) ચાણાક્ય-નીતિ. (લ) નારદ વેડા.

(ગ) હરિ ભક્તિ. (ઘ) આત્મારામ ભુખણ.

૮. ઉત્તરાયણના સૂર્ય એટલે શું ?

૯. મરાઠી રાજ્યમાં વધારે મુદત રાજ્ય કરેલું હોય, એવા ત્રણ રાજાઓનાં નામ આપો.

૧૦. (ક) હવામાન એટલે શું ?

(લ) તેમાં કયાં કારણોથી ફેરફાર થાય છે ?

૧૧. લન્ડનમાં મોટામાં મોટું ચિત્રકામનું સંગ્રહાલય છે, તેનું નામ શું ?

૧૨. સહકારી મંડળીઓ કાઢવાનો ઉદ્દેશ શો હોય છે ?

૪૧

૧. રજપૂત રાજ્યો શૂરાતન અને દઢતાના સંબંધમાં કેટલે દરજ્જે આગળ પડેલાં તે દાખલા સાથે જણાવો.

૨. મગજ, જ્ઞાનતંતુ, ફેફસાં, હૃદય એનો ઉપયોગ. ટુંકામાં સમજાવો.

૩. આકાશમાં ઘણાં વાદળાં ક્યારે હોય છે ?

૪. ચંદ્ર કરતાં પૃથ્વી કેટલા ગણી મોટી છે, અને ચંદ્ર પૃથ્વીથી કેટલા માઈલ દૂર છે ?

૫. શંકરાચાર્યે હિંદુસ્તાનમાં કયા મઠ સ્થાપન કરેલા છે ?

૬. હરિયાનાં પાણી ચઢે છે, ને પાછાં ઉતરી જાય છે, તેને શું કહે છે ? જોમ થવાનું કારણ શું ?
૭. ટુંકી નજરનાં અને લાંબી નજરનાં ચશ્માં એટલે શું સમજવું ?
૮. ઘઉંની મુખ્ય જાતો કઈ છે ?
૯. (ક) કડી પ્રાંતમાં તથા નવસારી પ્રાંતમાં વડોદરા રાજ્ય સાથે અંગ્રેજી રાજ્યના કયા તાલુકા સેળભેળ (ફૂલ ગુંથણી જેવા) થયા છે ?
(ઘ) પેટલાદ મહાલ કયાં કયાં રાજ્યો સાથે સેળભેળ થયેલો છે ?
૧૦. વેદાંગના ભાગ કયા કયા છે ?
૧૧. નીચેની લીટીઓનો અર્થ સમજાવો:—
“સુખરૂપ લાગે સુખ સહુ, જો તન હોય નિરોગ;
રોગીને મન ઝેરસમ, સ્વર્ગતણા ઉપલોગ.”
૧૨. કેળવણીખાતાના અધિકારીઓના ઓદ્યાનાં અનુક્રમવાર નામ આપો.

૪૨

૧. સોળ સંસ્કારો ગણાવો, અને તેમાં મુખ્ય સંસ્કાર કયા છે ?
૨. ‘શ્રી’નો અર્થ શું, અને તેનો ઉપયોગ કેવી કેવી રીતે થાય છે ?
૩. સ્પર્શજન્ય રોગ કયા કયા છે ?

૪. ઘરની પાસે ખાડામાં પાણી ભરાઈ રહેવાથી આરોગ્યતાને શું નુકસાન થાય છે ?
૫. (ક) ગ્રહણ થવાનું કારણ શું ?
(ઘ) દર પુનેમે ચંદ્રગ્રહણ કેમ થતું નથી ?
(ગ) સંક્રાન્તિ એટલે શું ?
૬. 'મનિ ઓર્ડર'ના દર શા પ્રમાણે હોય છે ?
૭. ડાંગ, ચુંવાળ, મેવાસ, વાગડ, પાલ, આ નામ કયા ભાગને અપાયેલાં છે ?
૮. ધરતીકંપ અને ગરમ પાણીનાં ઝરણ એનો સંબંધ કેની સાથે રહેલો છે ?
૯. (ક) નરસિંહ મહેતાના કુટુંબનાં માણસોનાં નામ આપો.
(ઘ) નરસિંહ મહેતા સંબંધી ગુજરાતી ભાષામાં ઘણું કાવ્ય કયા કવિએ કરેલું છે ?
૧૦. ગંધક ઓગાળવાને માટે શું કરવું જોઈએ ?
૧૧. મુંબઈ ઇલાકામાં મીઠાના અગર કયાં છે ?
૧૨. કાયદાને અનુસરતા નીચેના શબ્દોનો અર્થ જણાવો:—
કૉપીરાઇટ, પેટન્ટ, પબ્લીક પ્રોસીક્યુટર, લવાદ.

૪૩

૧. (ક) લોખંડના પદાર્થ ખુલ્લા રહ્યાથી કટાય છે તેનું શું કારણ ?
(ઘ) લોખંડને પાણીમાં જલદી કાટ કેમ લાગે છે ?

૨. હિંદુ લોકો કયાં જનાવરોને પવત્ર માની તેની પૂજા કરે છે ?
૩. કયા દેશના રાજકર્તા ઝાર, કચસર, મિકાડો, એ નામ (અટકો)થી ઓળખાય છે ?
૪. જૂદી જૂદી જાતની ડાંગેરનાં નામ આપો.
૫. જવાળામુખી પર્વતો ફાટવાનું કારણ શું છે ?
૬. રામાયણ અને મહાભારતમાં કયા કયા કાંડ અને પર્વ છે ?
૭. મચ્છરનો ઉપદ્રવ કેવી જગ્યાએ અને કયાં કયાં કારણોથી થાય છે ?
૮. “ ઝાઝા હાથ રગિયામણા ” એ કહેવત શા ઉપરથી નીકળેલી છે ?
૯. (ક) ખરફ શાનું થતું હશે ?
(જ) ખરફ કેટલી જાતનાં હોય છે ?
૧૦. બૃહસ્પતિ ગુરુનું વર્ષ આપણાં કેટલાં વર્ષની ખરોખર છે ?
૧૧. નીચેના શબ્દોના અર્થ સમજાવો:-
ખીલ, એકટ, ઈન્કમ ટેક્ષ, કસ્ટમ ડયુટી, હોમરૂલ.
૧૨. (ક) ટાંકણી શેની બનાવે છે ?
(જ) ઇંગ્લંડમાં ટાંકણી પહેલ વહેલી કોણે દાખલ કરી ?
(ગ) સામારણ રીતે કારખાનામાં એક દિવસમાં કેટલી ટાંકણી બની શકે છે ?

૪૪

૧. ગણપતિ, વિષ્ણુ, સરસ્વતિ, શિવ, કાર્તિકસ્વામી, એ હિંદુ દેવતાં વાહનો કયાં ગણાય છે ?
૨. (ક) ઝવેર કયાં કયાં છે ?
(લ) તે શું હશે ?
(ગ) તે કયાં થતાં હશે ?
૩. બ્રાહ્મણ, ક્ષત્રી, વૈશ્ય અને શૂદ્ર એમનાં કાર્યો કયાં કયાં ગણાય છે ?
૪. પારસમણિ એ શું છે, અને તેમાં શો ચમત્કાર રહેલો છે ?
૫. તનદુરસ્તીનો મૂળ પાચો કયો ?
૬. પદાર્થમાં ગુરુત્વાકર્ષણનું બળ છે એની સાબિતીના સાદા દાખલા આપો.
૭. સૂર્યગ્રહણ થાય છે તે વખતનો દેખાવ કેવો હોય છે ?
૮. અખરખ એ શું છે, અને કયાંથી મળે છે ?
૯. હિંદુસ્તાનમાં અને તેની બહાર ટપાલ મારફતે કાગળ મોકલવાનું હાંસલ શું બેસે છે ?
૧૦. નીચેના શબ્દોના અર્થ આપો:-
કાર્યદક્ષતા, શ્વપચ, સચ્ચિદાનંદ, ત્રિગુણેશ, લોકૈષણા, વિદ્યારસિક.
૧૧. એશિયા અને યુરોપ ખંડોનાં કયાં મુખ્ય ખંદરોએ મુંબઈની સ્ટીમરોની જાવઆવ થાય છે ?

૧૨. કયા માણસો માટે સહકારી મંડળીઓ ખાસ ઉપયોગની છે ?

૪૬

૧. અસલના વારામાં હિંદુસ્તાનનો વેપાર કયે રસ્તે ચાલતો હતો ?
૨. ચારે વર્ણના સામાન્ય ધર્મ કયા છે ?
૩. ઘણા પગથીઆંવાળા ઉંચા ઓવારાપર ચઢતી વખતે કેવી રીતે ચઢવાથી થાક ઓછો લાગે, અથવા ઓછા બળની જરૂર પડે ?
૪. બગલો, મછવો, ફતેહમારી, વહાણ, આગબોટ, મનવાર એના ભેદ સમજાવો.
૫. લેફ્ટેનન્ટ, કર્નલ, મેજર, કેપ્ટન, જનરલ-આ શબ્દો ક્યાં વપરાય છે ? તે અધિકાર વાર કુમે લખો.
૬. નીચે જણાવેલા ધર્મ અને પંથના લોકોનાં જાત્રનાં સ્થળો જણાવો:-(ક) શૈવનાં; (લ) સ્વામી નારાયણ ધર્મનાં.
૭. (ક) સરસ્વતી ચંદ્રના કર્તા કોણ હતા ?
(લ) તેમની જન્મભૂમિ કઈ હતી ?
(ગ) તેમણે લખેલા બીજા ગ્રંથોનાં નામ આપો.
૮. સમતોલ બળનાં ઉદાહરણ આપો.
૯. જેના બધા અવયવો ઉપયોગમાં આવે છે, એવાં ઝાડનાં નામ આપો.

૧૦. માણસ શિવાય બીજાં ક્યાં પ્રાણીઓને ગાયન ગમે છે ?
૧૧. માળપર ચઢવાનો દાદર, એ કયા પ્રકારની યાંત્રિક શક્તિ છે ?
૧૨. મીઠું ખાવાના ગુણદોષ સમજાવો.

૪૬

૧. (ક) પર્વતો ઉપર ખરફ કેમ વધારે પડતું હશે ?
(જ) કયા મુલકમાં ખરફ વધારે પડે છે ?
(ગ) કયા પર્વત ઉપર સદાકાળ ખરફ રહે છે ?
૨. જમીનની ઉપજ શિવાય, સરકારને ઉત્પન્નનાં ક્યાં ક્યાં ખાતાં છે ?
૩. જીપ્રાટરની સામુદ્રધુનીનું સાંકડામાં સાંકડા લાગતું માપ કેટલું છે ?
૪. અંગારાને પાણી છાંટ્યા વગર ચોલવી નાંખવાનો ઉપાય કયો છે, તે કારણ સાથે સમજાવો.
૫. આગબોટ ચલાવનારી કેટલીક મોટી મોટી કંપનીનાં નામ આપો.
૬. સીતાને રાવણ ક્યાં આગળથી શી રીતે હરી ગયો હતો ?
૭. લાંકડાં ફાડવાની છીણી અને સુતારનો કુહાડો એ કેવા પ્રકારની યાંત્રિક શક્તિ છે ?
૮. કાલિદાસ કવિના કેટલાક ગ્રંથોનાં નામ આપો.

૯. પ્રધાન, વજીર, અમીર, સરદાર, દિવાન, આ શબ્દોની સમજૂતી આપો ને તેનો કેવી રીતે ઉપયોગ થાય છે તે કહો.
૧૦. નીચેનાં વાક્યના અર્થ લખો અને કેવે પ્રસંગે તે વપરાય છે, તે જણાવો:-
 (ક) રેવડી દાણાદાણુ થવી.
 (લ) ગધેડે ગવાવું.
 (ગ) નાકમાં ઊંટ પેસી જવું.
૧૧. (ક) વહાણુ અને સ્ટીમરનાં કેટલાંક નામ લખો.
 (લ) એવાં નામ શા માટે પાડવામાં આવે છે ?
૧૨. શારીરિક સમ્પત્તિને માટે મુખ્યત્વે કરી કઈ કઈ જાતની કસરતો કરાવાય છે ?

૪૭

૧. સિવીલ સર્વિસનો અર્થ શો છે ?
૨. બેન્ક એટલે શું ? મુંબઈ ઇલાકામાં કઈ કઈ પ્રખ્યાત બેન્કો છે ?
૩. હોસ્પિટલ, જેઇલ, રેફોર્મેટરી, લાયબ્રેરી, એ સંસ્થાઓ શા ઉપયોગમાં આવે છે ?
૪. સહકારી મંડળીઓ શું શું કામ કરી શકે છે ?
૫. ઘણો પવન હોવા છતાં કે વાવાઝોડું થવા છતાં પૃથ્વીપરનાં જાડ, માણસ તથા પશુ કેમ ઉડી જતાં નથી ?

૬. પનામાની નેહર ક્યાં આવેલી છે ને તેની પહોળાઈ કેટલી છે ?
૭. (ક) સુએઝની નેહર ક્યાં આવેલી છે ?
(લ) તેની પહોળાઈ કેટલી છે ?
(ગ) તે કઈ સાલમાં તૈયાર થઈ હતી ?
૮. કર્મના પ્રકાર કયા કયા છે ?
૯. હરિશ્ચંદ્ર રાજાએ પોતાનું કર્તવ્ય પૂર્ણ રીતે બજાવ્યું હતું, એ કયા દાખલા ઉપરથી જણાય છે ?
૧૦. (ક) ઓળખો એ શું છે ?
(લ) તેનો શો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે ?
(ગ) એથી કયો નિયમ જળવાય છે ?
૧૧. એ. એમ.; પી. એમ.; એચ. એમ. એસ.; આ શબ્દોના અર્થ જણાવો.
૧૨. દરકદાર, આસામદાર, શીલેદાર, માનકરી, આ શબ્દોની સમજૂતી આપો.

૪૮

૧. (ક) કુતુબ મિનાર, દેલવાડા, શેત્રુંજી, ગીરનાર એ શું છે ?
(લ) આ દરેકમાં શું જોવા જેવું છે ?
૨. હિંદુસ્તાનમાં જે જે પાદશાહોનાં અગર રાજ-કુમારોનાં ખૂન થયાં હોય તેમનાં નામ તેનો પ્રસંગ જણાવી આપો.

૩. આપણે ઘણું ચાલીએ છીએ ત્યારે કયા કારણને લીધે થાક લાગે છે ?
૪. હિંદુ, મુસલમાન, પારસી, ખ્રિસ્તી, ચાહુદ્દી આ લોકોમાં ધર્મની ક્રિયા કરાવનાર કયા નામથી ઓળખાય છે ?
૫. પુરુષાર્થ કેટલા અને કયા કયા છે ?
૬. ઘોડાપર બેસનારને કેટલી બાબત લક્ષમાં રાખવી પડે છે, અને બીજાં કયું કામ કરતાં એવી રીતે નજર રાખવી પડે છે.
૭. પોસ્ટ ઓફીસમાં પાર્સલ વગેરેનો વીમો ઉતારવાના દર શા હોય છે ?
૮. મેમન, ખેળ, આગાખાની, મોમના, મોલેસલામ આ લોકો કઈ જાતના છે ?
૯. એક દુળીઆં ને દ્વિદુળીઆં આડ ઓળખવાની શી નિશાનીઓ છે ?
૧૦. શ્રી. ૧ા; શ્રી. ૫; શ્રી. ૭; શ્રી. ૧૦૮; આ શબ્દો કયા પ્રસંગે કેને માટે વપરાય છે ?
૧૧. ચોપડો અને જોડો, એ શબ્દો ત્રણે જાતિમાં ફેરવતાં તેના જૂદા જૂદા અર્થ થતા હોય તે જણાવો.
૧૨. સહકારી મંડળીના બંધારણનાં મુખ્ય તત્ત્વો શાં છે ?

૪૯

૧. વર્ણાશ્રમધર્મ એટલે શું ?
૨. હિંદુસ્તાનના દક્ષિણ ભાગ કરતાં ઉત્તર ભાગમાં પાક વધારે થાય છે કે ઓછો, તે કારણ સહિત જણાવો.
૩. નીચેનાં વાક્યોનો અર્થ સમજાવો:-
 (ક) તું તો ખરું પાન કહેવાય.
 (ख) ઊંટડો કયે કિનારે ખેસશે.
 (ग) તેણે તેનો ઘાટ ઘડી નાખ્યો.
૪. સહકારી મંડળીઓને સરકાર તરફથી શી શી સવલતો આપેલી છે ?
૫. ઢાળ ચઢતાં પગ તરફ વાંકા વળવામાં આવે છે, અને ઉતરતાં તેથી ઉલટું કરે છે, તેનું કારણ શું ?
૬. (ક) પતંગ હવામાં ઉડે છે તેનું કારણ સમજાવો.
 (ख) પતંગ સાથે છોકરો ઉલટી દિશામાં દોડે છે, ત્યારે પતંગ ઉંચે ચઢે છે તેનું કારણ શું ?
 (ग) પતંગ નીચો હોય તો પડી જાય છે, અને ઉંચે ઉડ્યા પછી વધારે ઉંચે ચઢે છે તેનું કારણ શું ?
૭. કયા કારણને લીધે પૃથ્વી પોતાની ગતિમાં નિયમિત છે ?

૮. રાસમાળા, ઇંગ્લંડની મુસાફરી, ગુજરાત સર્વ-સંગ્રહ, નર્મકથાકોષ, ગોમંડળપરિક્રમણ-આપુસ્તકોનાં કર્તાનાં નામ જણાવો.
૯. હજમ હજમત કરે ત્યારે ચામડીમાંથી લોહી કેમ નીકળતું નથી ?
૧૦. “દૃષ્ટિ” ની સાથે બીજો શબ્દ જોડી સમાસ થાય એવા શબ્દો આપો.
૧૧. થાપણ મૂકવાના સંબંધમાં બ્રિટિશ સરકારે શી યોજના કરી છે ?
૧૨. જગતમાં મોટામાં મોટો શિક્ષક કોણ ?

૬૦

૧. વાયુપુત્ર તથા અગ્નિપુત્ર કોણ કહેવાય છે ?
૨. નીચેનાં જૂદાં જૂદાં શહેરો વચ્ચેનાં અંતર જણાવો:- (૧) મુંબઈ અને અમદાવાદ; (૨) મુંબઈ અને આગ્રા; (૩) અમદાવાદ અને દિલ્હી; (૪) મુંબઈ અને કલકત્તા; (૫) મુંબઈ અને મદ્રાસ; (૬) મુંબઈ અને દિલ્હી.
૩. નીચેની લીટીઓમાં જણાવેલા દિવસો કયા માસની કઈ તિથિ ગણાય છે:-
“પુનેમનો પડવો, અમાસની બીજ;
અણધાર્યું મુહૂર્ત, તેરસ ને ત્રીજ.”
૪. જેમાંથી કોણ નીકળે એવા પદાર્થો કયા કયા છે ?

૫. (ક) કવિ દલપતરામ ક્યાંના વતની હતા ?
 (જ) તે કોના આશ્રયથી આગળ આવ્યા ?
 (ગ) તેમણે કયા કયા ગ્રંથો બનાવ્યા છે ?
૬. હિંચકા પર ઘેરી પગ વડે હિંચકા ખાઈએ,
 એ કયા પ્રકારનું ઉચ્ચાલન છે ? એમાં ટેકો,
 શક્તિ ને બળ બતાવો.
૭. કોઈ બોલે છે અથવા અવાજ કરે છે, તે તમે
 કેવા કારણથી સાંભળી શકો છો ?
૮. ભાગવત ધર્મ કોને કહે છે ?
૯. (ક) નવ રત્નનાં નામ આપો, અને દરેકનો
 રંગ કેવો હોય છે તે જણાવો.
 (જ) દરેક રત્ન કયા ગ્રહનું ગણાય છે ?
૧૦. સહકારી મંડળીઓ કોની સાથે વ્યવહાર ચલાવી
 શકે છે ?
૧૧. તોપ ફૂટ્યા બાદ પ્રથમ પ્રકાશ નજરે પડે છે
 અને પછી તેનો અવાજ સંભળાય છે, તેનું
 કારણ શું ?
૧૨. નીચેનાં વાક્યનો અર્થ સમજાવો:—
 “ જગતમાં સુખ છે તે કાંઈ વસ્તુમાં રહેલું
 નથી, કેવળ પોતાના મનમાં સંતોષમાંજ
 રહેલું છે. ”

૬૧

૧. પુરાણ કેટલાં છે, અને કયાં કયાં ?
૨. નીચે જણાવેલા દેશ વગેરેના લોકો કયા નામથી ઓળખાય છે:-
ઇંગ્લેન્ડ, મહારાષ્ટ્ર, કર્ણાટક, બંગાળા, કચ્છ.
૩. હિંદુસ્તાનમાં પ્રાચીન કાળમાં પ્રખ્યાત જ્યોતિષ-શાસ્ત્રી થયેલા, તેનાં નામ આપો.
૪. સામાન્ય રીતે ગુજરાતમાં, મહાબળેશ્વરમાં, અને દાર્જિલીંગમાં વરસાદ કેટલા ઇંચ પડે છે ?
૫. ફર્નસ સાહેબ કોણ હતા, અને ગુજરાતી ભાષાની વૃદ્ધિ સાથે તેમનો સંબંધ કેવા પ્રકારનો થયો હતો ?
૬. હવાની ગતિમાં ફેરફાર થવાથી અવાજ થાય છે, એ ઉદાહરણ આપી સમજાવો.
૭. (ક) થોડીવાર પગ હલાવી હિંચકા ખાધા પછી પગ ઉંચા લીધા છતાં હિંચકા આવ્યા કરે છે, એ કયા નિયમથી થાય છે ?
(જ) તે પછી બંધ શાથી પડે છે, એટલે કોણ અટકાવે છે ?
૮. હિંદુ વારનાં નામ શા ઉપરથી પાડવામાં આવેલાં જણાય છે ?
૯. પેઢી ઉતાર રોગો કયા કયા ગણાય છે ?
૧૦. સૂર્યના કદ સાથે ગ્રહોના કદનો મુકાબલો કરો.

૧૧. નીચેના દોહરાનો અર્થ આપો અને તે જ્ઞાને લાગુ પડે છે તે કહો:-

રાતે વહેલા જે સુઈ, વહેલા ઉઠે વીર;
બળ બુદ્ધિ બહુ ધન વધે, સુખમાં રહે શરીર.

૧૨. હાલના વખતમાં આંખને તુકસાન કરનારી બાબતો કે ચીજો કઈ કઈ છે ?

૬૨

૧. (ક) લાસ્કરાચાર્ય કેાણે હતા ?

(લ) તેમણે કયા ગ્રંથો કયાં છે ?

(ગ) તેઓ જ્ઞાને માટે પ્રખ્યાત છે ?

૨. ફડનીસ, બક્ષી, મજમુદાર, આ શબ્દોની સમજૂતી આપો.

૩. નીચે જણાવેલા દેશના લોકો કયા નામથી ઓળખાય છે:-

ફ્રાન્સ, સ્પેન, બેલજીયમ, હોલાંડ, ગ્રીસ.

૪. (ક) ‘અભિજ્ઞાન શાકુન્તલ નાટક’ મૂળ કેાણે કઈ ભાષામાં બનાવ્યું હતું ?

(લ) તેનાં ગુજરાતી ભાષામાં કેાણે કેાણે ભાષાંતર કર્યાં છે ?

૫. ચીનીકબાલા એ કયાં થાય છે, અને એનાં ઝાડ કયા ઝાડને મળતાં હોય છે ?

૬. રેલ્વેના પાટાની વચ્ચે વચ્ચે જરા જગ્યા રાખવામાં આવે છે તેનું કારણ શું ?

૭. ઇંગ્લેન્ડમાં ને હિંદુસ્તાનમાં આગગાડી કઈ સાલમાં શરૂ થઈ હતી ?
૮. નીચે જણાવેલા કોણુ હતા:-
અશ્વિનીકુમાર, કુબેર ભંડારી, વસિષ્ઠ, વિશ્વા-
મિત્ર, પત્તા.
૯. “સટ્ટો” આ શબ્દ શાને માટે વપરાય છે ?
૧૦. મૂળરાજે અને સિદ્ધરાજે કઈ જાતના લોકોને
ખોલાવી પોતાના રાજ્યમાં વસાવ્યા હતા ?
૧૧. સાહિત્ય પરિષદ વિષે શું જાણવામાં છે તે લખો.
૧૨. નીચેનાં વાક્યો સમજાવો:-
(ક) ભીખનો ચૂડો પહેરવો.
(લ) સોનાની થાળીમાં લોઢાની મેખ.
(ગ) સમજીની ખલા દૂર.

૬૩

૧. “પારકી આશ સદા નિરાશ” એ કહેવતથી
ઉલટી કહેવત જણાવો.
૨. ટેલીફોન એ શું છે, અને એનો શો ઉપયોગ
કરવામાં આવે છે ?
૩. તોપ અને ઘંટ બનાવવામાં કઈ કઈ ધાતુઓના
મિશ્રણનો ઉપયોગ થાય છે ?
૪. હિંદુ માસનાં નામ શા ઉપરથી પડેલાં છે ?
૫. જૈન ધર્મનાં મુખ્ય તત્ત્વ કયાં છે ?
૬. મહાસરોવરોનો ઉપયોગ શો છે ?

૭. વનસ્પતિ દિવસે કયો વાયુ લે છે અને કયો બહાર કાઢે છે; અને રાત્રે કયો વાયુ લે છે અને બહાર કાઢે છે ?
૮. જાતિ બળ વડે મોટાઈ મેળવી હોય, એવા મુંબઈ ઇલાકાના થોડાક પ્રસિદ્ધ પુરૂષોનાં નામ આપો.
૯. વાકળ, ચરોતર, કાનમ, ભાલ-એ નામ કયા ભાગને અપાયલાં છે ?
- ૧૦ નીચેના શબ્દો જેટલા જૂદા જૂદા અર્થમાં વપરાતા હોય, તે વાક્યોમાં વાપરી બતાવો:-
ભાર, સાર, ખાર, હાર.
૧૧. નીચે જણાવેલા કોણુ હતા, અને શાને માટે પ્રખ્યાત છે:-
ટોડરમલ, તાનસેન, ખીરબલ, ગંગ.
૧૨. નીચેનાં વાક્યોનો અર્થ સમજાવો, અને તે કયે પ્રસંગે વાપરવામાં આવે છે તે જણાવો:-
(ક) પેંગડે પગ અને બ્રહ્મ ઉપદેશ.
(ઘ) આ સંઘ કાશીએ જવાનો નથી.
(ગ) તેમણે તો હવે બુદ્ધાવતાર ધારણ કર્યો છે.

૬૪

૧. પારસી લોકોના ધર્મનું નામ શું, અને એમના ધર્મના પુસ્તકનું નામ શું ?

૨. હિંદુસ્તાનમાં કયા કયા પુરુષોએ જાતિખળ વડે રાજ્ય મેળવ્યાં હતાં ?
૩. અનાર્ય ભાષાઓ કઈ કઈ કહેવાય છે, અને તે કયાં બોલાય છે ?
૪. ગંગા નદી પૃથ્વીપર આવી, તે વિષે શી વાત ચાલે છે ?
૫. ચાર યુગ, ચાર જાતિ, અને ચાર ખાણો એ કયાં કયાં છે તે જણાવો.
૬. (ક) કાર્બોનિક એસિડ ગ્લાસ શામાંથી નીકળે છે ?
(જ) એ ઝેરી છે એમ સાબિત કરો.
૭. ત્રાજવાની ઢાંડીના બે ભાગ નાના મોટા હોવાથી શું પરિણામ આવે છે ?
૮. કાયદાને અનુસરતા નીચેના શબ્દોના અર્થ આપો:-
ટ્રેડ માર્ક, એટર્નિ, શેરિફ, એક્ઝિડેવિટ.
૯. ગ્રાહણોમાં જેમ જનોઈ દેવાનો ચાલ છે, તેમ ખીજી કઈ કઈ જાતોમાં એવો સંસ્કાર કરવાનો રિવાજ છે ?
૧૦. હાથની પાંચ આંગળીઓનાં નામ આપો; તેમાં દેવને પૂજવાની આંગળી કઈ છે ?
૧૧. જૂદી જૂદી મોસમમાં કયાં કયાં ફૂલ અને શાક-ભાજી થાય છે ?
૧૨. ઉજડ અને રેતાળ જોટો કઈ રીતે આળાદીમાં આવી શકતા હશે ?

૧. માતાના દૂધમાં અને ગાયના દૂધમાં કયા કયા પદાર્થો કયા પ્રમાણમાં રહેલા છે ?
૨. (ક) ગુજરાતી ભાષાની ઉત્પત્તિ શી રીતે થયેલી કહેવાય છે ?
(ઘ) જુની ગુજરાતીનું એક ઉદાહરણ આપો.
૩. (ક) મીશર દેશનું ખીજું નામ શું ?
(ઘ) તે ક્યાં આવ્યો છે ?
(ગ) તેમાં કઈ મોટી નદી છે ?
(ઘ) હાલ એ દેશમાં કઈ જાતના લોકો વસે છે, અને એ દેશ કોના તાબામાં છે ?
૪. ઈરાનમાં સૌથી નામાંકિત પારસી રાજા કયો થયો હતો ?
૫. કઈ ધાતુઓ શુદ્ધ કહેવાય છે અને કઈ મિશ્ર કહેવાય છે ?
૬. ઘાસ અને ફળનાં ખીજ ખીજે ઠેકાણે શી રીતે ફેલાય છે તે જણાવો.
૭. નીચેની સંજ્ઞાઓના પૂરા શબ્દો લખો:-
વિ. વિ.; લા.; ગં. સ્વ.; રા. રા.; અ. સૌ.
૮. સહકારી મંડળીના સલાસદોની જવાબદારી કેવી હોય છે ?
૯. નીચેની લીટીઓનો અર્થ સમજાવો:-
(ક) “સકળ વિકળતા ટાળી દઈને વિષ વિષ-યથી વાર.”

(જ) “મારે સમરસ સહજ સંજોગ, સાવ સ્વતંત્ર પામ્યો લોગ.”

૧૦. (ક) ફિરંગીઓ કયા દેશના વતની છે, અને તેમનું ખીન્નું નામ શું?

(જ) આ દેશમાં હાલ તેમનાં કયાં કયાં સંસ્થાનો છે?

૧૧. પારસી લોકોના ધર્મસંસ્થાપક કોણ હતા?

૧૨. ‘પાણી’ શબ્દ જોટલા અર્થમાં વપરાતો હોય, તે પ્રત્યેક વાક્યોમાં વાપરી બતાવો.

૫૬

૧. વરાળ યંત્રને બદલે વિદ્યુત્ શક્તિનો ઉપયોગ કેવાં કેવાં કામોમાં થવા લાગ્યો છે?

૨. (ક) અફીણનું વાવેતર હરકોઈ ખેડૂતથી કેમ કરી શકાતું નથી?

(જ) અફીણનો વેપાર હરકોઈ ઈસમ કરી શકે કે નહીં, તે કારણ સાથે સમજાવો.

૩. (ક) હોકાયંત્ર એ શું છે?

(જ) એનો ઉપયોગ સમજાવો.

૪. સહકારી મંડળીઓમાં નફાની વ્યવસ્થા કેવી રીતે થાય છે?

૫. ધન પદાર્થો અને પ્રવાહી પદાર્થોમાં રજકણોની ગોઠવણમાં શો ભેદ છે?

૬. (ક) નવલગ્રંથાવલિ, નર્મકોષ, કરણધેસો, વન-રાજ આવડો એના કર્તા કોણ હતા ?
(લ) તેઓ ક્યાંના વતની હતા, તથા કઈ ન્યાતના હતા ? અને શાને માટે પંકાયલા છે ?
૭. ખેતરમાં કઈ જાતના પાક અવારનવાર કરવાથી કેટલેક અંશે ખાતરની ગરજ સરે છે ?
૮. એક ' હોર્સ પાવર ' (ઘોડાનું બળ) યાંત્રિક કામમાં કેટલું ગણાય છે ?
૯. (ક) જાદવાસ્થળી એ શબ્દથી શું સમજાય છે ?
(લ) એ શબ્દ કોને માટે ખાસ વપરાય છે ?
(ગ) જાદવાસ્થળી ક્યાં થઈ હતી અને કેની વચ્ચે થઈ હતી ?
૧૦. નીચેનાં વાક્યોની સમજૂતી આપો:-
(ક) ઘડીએ ઘુંટ ભરાય છે.
(લ) અજા ઉપર શૂરો વરૂ, સિંહ સમીપે રાંક.
૧૧. શંખ, ચક્ર, ગદા ને પદ્મ એ કોનાં ચિહ્ન છે ?
૧૨. (ક) અમદાવાદ શહેર કોણે વસાવ્યું હતું ?
(લ) એ શહેર વસાવ્યાના સંબંધમાં શી વાત ચાલે છે ?

૬૭

૧. તાજ મહેલ અને તખ્તે તાડસ સંબંધી હકીકત જાણતા હો તે કહો.

૨. ખેતીની જમીન એક વર્ષ વાસલ રાખવાથી શાનો ખચાવ થાય છે ?
૩. (ક) પૃથ્વી ઉપર પાણી અને જમીન કયા પ્રમાણમાં રહેલાં છે ?
(લ) પાણીના મોટા મોટા ભાગને શું કહે છે, અને તે કયા કયા છે ?
૪. બહારગામ મોકલવાનાં કાગળ વગેરે રજીસ્ટર્ડ કરાવવામાં શા લાભ છે, અને તે બદલ કેટલું હાંસલ વધારે ખર્ચે છે ?
૫. નીચેની ટુંકી સંજ્ઞાઓના પૂરા શબ્દો આપો:-
એલ એલ. બી.; બી. એ.; બી. એસસી.; એમ. ડી.; એલ. એમ. એન્ડ એસ.
૬. (ક) વરાળ યંત્રની શોધ કોણે કરી હતી ?
(લ) વરાળ યંત્રના એન્જીનનું બળ શા ધોરણે ગણાય છે ?
૭. ખ્રિસ્તી ધર્મની શાખાઓ કઈ કઈ છે ?
૮. (ક) પ્રેમાનંદ અને દયારામ એ કવિઓ ક્યાંના વતની હતા ?
(લ) તેઓ ક્યારે થઈ ગયા ?
(ગ) તેમના મુખ્ય ગ્રંથોનાં નામ આપો.
૯. 'ગુજરાત વર્નાક્યુલર સોસાયટી' એ ક્યાં અને ક્યારે સ્થપાઈ? એનો મુખ્ય ઉદ્દેશ શો છે ?
૧૦. કૃષ્ણની અષ્ટ પટરાણીઓ કઈ કઈ તે ગણાવો.
૧૧. હિંદુસ્તાનમાં કેટલી ભાષાઓ બોલાય છે, અને તેમાં મુખ્ય કઈ કઈ છે ?

૧૨. નીચેની લીટીઓનો અર્થ સમજાવો:-

દ્વેષ તજે નહીં દુષ્ટ જન, દેતાં જીવતદાન;
થાય જવાસા ધન થયે, બળીને ભસ્મ સમાન.
દિલમાં દાઝે દુર્ગુણી, પરોક્ષ કરતાં બોધ;
ચોર તણી નિંદા કર્યે, કોળી કરે વિરોધ.

૬૮

૧. (ક) ઘણા જવાળામુખી પર્વતો ક્યાં હોય છે ?
(જ) અસલના વખતમાં જવાળામુખી પર્વત ફાટવાથી ક્યાં શહેરો નાશ પામ્યાં હતાં ?
૨. દુનિયામાં મોટામાં મોટું રેતીનું રણ ક્યાં છે અને તેનું નામ શું ?
૩. મુંબઈ ઇલાકામાં સૌથી મોટી ન્યાયની કોર્ટ ક્યાં છે, અને તેનું નામ શું છે ?
૪. (ક) આંખના ભાગ સમજાવો.
(જ) પોપચું ને ભમ્મર આંખને શા ઉપયોગનાં છે ?
૫. નીચેનાં ઝાડ કયા ભાગમાં વધારે થાય છે:-
ખાખરો, ખેર, ચંદન, મળીઆગર.
૬. (ક) પંડિત ગદ્ગુલાલજી કોણ હતા ?
(જ) તેમનામાં અપવાદરૂપ કયા પ્રકારની અલૌકિક શક્તિ હતી ?
૭. લક્ષ્મણી (રીસામણી)ના છોડમાં શેા ચમત્કાર રહેલો છે ?

૮. યજ્ઞમાં મુખ્ય ચાર ઋત્વિજો કયા કયા હોય છે ?
૯. (ક) ટપાલ મારફત જવાનાં પાર્સલોની અંદરનો સામાન ગેરવલ્લે ન પડે, તેને માટે શા શા ઇલાજ લેવાના હોય છે ?
 (ઘ) આવાં પાર્સલ કેટલા તોલા સૂધીનાં પોસ્ટ મારફત જઈ શકે છે ?
૧૦. સ્ટીમ એન્જિન, લોકોમોટીવ, દોરડા વગરના તાર, અને ફેનોગ્રાફ એ શોધી કાઢનારનાં નામ આપો.
૧૧. સહકારી મંડળીઓથી મુખ્ય ફાયદા કયા કયા થાય છે ?
૧૨. (ક) હિંદી સરકારની એકંદર ઉપજ કેટલી હશે ?
 (ઘ) હિંદુસ્તાનમાં જમીન ઉપરનો કર લેવાની રીતો કઈ કઈ છે ?

૬૯

૧. ધ્રુવનો તારો ક્યાં આવ્યો છે, અને ખીજ તારા કરતાં એમાં વિશેષ શું છે ?
૨. (ક) સોડા એ શો પદાર્થ છે, અને તે ક્યાંથી મળે છે ?
 (ઘ) આપણા લોકોમાં એનો શો ઉપયોગ થાય છે ?
૩. (ક) “એક” એટલે શું ?

(જ) તેને વટાવવા માટે શી શી વિધિ કરવામાં આવે છે ?

(ગ) 'કોસ' કરેલા 'ચેકો' એટલે શું સમજવું ?

૪. 'પોર્ટ સૈયદ' એ શું છે, અને ક્યાં આવ્યું છે, તથા શાને માટે પ્રખ્યાત છે ?

૫. (ક) રા. સા. મહિપતરામ રૂપરામ ક્યાંના વતની હતા, અને તેમની ઘણી નોકરી ક્યાં થઈ હતી ?

(જ) તેમણે ક્યા ક્યા ગ્રંથો બનાવ્યા છે ?

(ગ) નોકરી ઉપરાંત ક્યાં ક્યાં લોકોપયોગી કામ તેઓ કરતા હતા ?

૬. પૃથ્વીના પોપડામાં કેટલી ગરમી રહેલી છે ?

૭. મુંબઈ ઈલાકાના કેળવણી ખાતાના, જંગલ ખાતાના, પોસ્ટ ખાતાના, ખેતીવાડી ખાતાના, અને સુખાકારી ખાતાના મુખ્ય અધિકારીઓના ઓદ્ધા ક્યા છે ?

૮. પૃથ્વીપર વધારેમાં વધારે અને કમીમાં કમી ગરમી કઈ જગ્યાએ પડે છે ?

૯. રામ, પરશુરામ, ઇંદ્ર, વિષ્ણુ એમનાં હથિયાર ક્યાં કહેવાય છે ?

૧૦. નીચેના શબ્દો સમજાવો:-

મંડળી, પંચ, સમાજ, મહાજન, કમ્પની.

૧૧. કાળા શરીર શું છે ? તે ક્યાં આવેલો છે અને શાને માટે પ્રખ્યાત છે ?

૧૨. બ્રિટીશ રાજ્યની વસ્તી કેટલી છે ?

૬૦

૧. શ્રુતિ અને સ્મૃતિ એમાં શો ભેદ છે ?
૨. કસ્તૂરી, અંબર, ખરાસ એ શું છે, અને કયાં થાય છે ?
૩. શામળ ભટનાં પ્રસિદ્ધ પુસ્તકો કયા પ્રકારનાં છે ?
૪. પંચક, સોમપ્રદોષ, ચાંદરાત, વ્યતિપાત એની સમજૂતી આપો.
૫. (૧) એડીસન, (૨) એન્ડ્રુ કાર્નેજી, (૩) ગેલીલીઓ, (૪) સર એસાક ન્યુટન, એમને વિષે શું જાણો છો ?
૬. “ જય જય ગરવી ગુજરાત ” એ કવિતા કોણે કરી છે ?
૭. (ક) વાયુભારમાપક યંત્રનું અંગ્રેજીમાં શું નામ છે ?
(જ) તેની રચના સમજાવો અને એનાથી શું જણાય છે તે કહો.
૮. નીચેના શબ્દો કોને માટે કઈ કોમના સંબંધમાં વપરાય છે:—
મોખેદ, આચાર્ય, પુરોહિત, દસ્તુર, મહંત, મુખ્યાલ, ભોજક, સૈયદ, કાજી.
૯. બીજા મુસલમાન પાદશાહો કરતાં અકબરની રાજ્ય પદ્ધતિ કઈ બાબતમાં જૂદી જણાઈ આવી છે, અને તેથી તેને શા શા લાભ થયા હતા ?

૧૦. કુવામાંથી પાણી પંપવડે કયા નિયમથી કેટલે સૂધી ઉંચે ચઢે છે ?
૧૧. લન્ડનની હાલના જેટલી વસ્તીવાળું કોઈ શહેર પ્રાચીન કાળમાં હોવાનું તમારા જાણવામાં હોય તો તે કહો.
૧૨. ટ્રોપીકીના સતિપણના બળનું ઉદાહરણ આપો.

૬૧

૧. દુનિયામાં મોટામાં મોટી હીરાની ખાણ કઈ છે ?
૨. પૃથ્વીપર મુસલમાન ધર્મ પાળનારા લોકોનાં રાજ્ય કયાં કયાં છે ?
૩. વૈષ્ણવ ધર્મના આચાર્ય કયા કયા થઈ ગયા છે ?
૪. 'ગુણવંતી ગુજરાત' આ ગીત કયા કવિનું છે ?
૫. (ક) પારિજાતક છોડનાં ફૂલ શા કામમાં આવે છે ?
(ख) એનો સંબંધ કઈ કવિતા સાથે છે ?
૬. છોકરાંઓએ વાંચતી વખતે અને લખતી વખતે કઈ બાબતો ઉપર લક્ષ નહીં આપવાથી તેમનાં આરોગ્યને નુકસાન થાય છે ?
૭. (ક) હિંદુસ્તાન દેશ કયા કટિબંધમાં આવેલો છે ?
(ख) ઇંગ્લેન્ડ કયા કટિબંધમાં આવ્યો છે ?
(ग) હિંદુસ્તાનના જેટલા ઉષ્ણતામાનવાળા બીજા દેશો કયા છે ?
૮. અકબરે કયાં કયાં રજપૂત રાજ્યો સાથે શરીર-સંબંધ જોડ્યો હતો ?

૯. નીચેની કહેવતો કયે પ્રસંગે વપરાય છે તે, તેના અર્થ સહિત જણાવો:-
- (ક) મેલ કરવત મોચીના મોચી..
- (લ) પેટ બળ્યો ગામ બાળે.
- (ગ) વેળા વેળાની છાંયડી.
- (ઘ) કાન છે પણ સાન નથી.
- (ઙ) ઘેર ઘેર માટીના ચુલા.
૧૦. 'ગુણ' શબ્દના જોડલા અર્થ થતા હોય તે આપો.
૧૧. હિંગ એ શું છે ? ક્યાં થાય છે ? એનો શો ઉપ-યોગ કરવામાં આવે છે ?
૧૨. સ્ટિરિયોસ્કોપ તથા સિનેમેટોગ્રાફ એનો ઉપ-યોગ સમજાવો.

૬૨

૧. સુએઝની નહેર રાજકીય બાબતમાં કયા કારણને લીધે અગત્ય ધરાવે છે ?
૨. (ક) બાજરી, જુવાર ને કપાસનાં ખેતરોમાં અને ડાંગેરનાં ખેતરો (ક્યારડા)માં શો તફાવત છે ?
- (લ) તે તફાવત શા કારણથી હોય છે ?
૩. સ્માર્ત અથવા શૈવ ધર્મનો મુખ્ય સિદ્ધાંત કયો છે ?
૪. હિંદુસ્તાનમાં સરકારી નોકરી આપવાનાં સંબંધમાં કયા કયા મુખ્ય વિભાગ પાડવામાં આવ્યા છે ?

૫. (ક) પારસી લોકો કયા દેશનાં વતની હતા ?
(ઘ) શા કારણથી તેમને આ દેશમાં આવવું પડ્યું ?
(ગ) તેઓ હિંદુસ્તાનમાં ક્યારે આવ્યા, અને પ્રથમ ક્યાં વસ્યા હતા ?
૬. સભામાં સભ્યોએ કઈ બાબતની સભ્યતા રાખવાની જરૂર છે ?
૭. (ક) ઝાડ અને છોડવાને કલમ લગાડવી એટલે શું ?
(ઘ) તેમ કરવાથી તેમાં કઈ બાબતનો ફેરફાર થઈ શકે છે ?
૮. (ક) નાગર લોકોમાં પ્રખ્યાત લક્ષ્મણકવિ કોણ થઈ ગયા ?
(ઘ) તેમનું વતન ક્યાં હતું, અને ત્યાં કયો રાજા તે વખતે રાજ્ય કરતો હતો ?
૯. (ક) રેન્ડીયર જનાવર કયા દેશમાં થાય છે ?
(ઘ) તેનો શો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે ?
(ગ) તે દર કલાકે કેટલા માઈલ ચાલતું હશે ?
૧૦. મુસલમાન પાદશાહોને કન્યા નહીં આપવાના સંબંધમાં કયા રાજાએ ઠેઠ સૂધી પોતાનો ટેક જાળવી રાખ્યો હતો ?
૧૧. (ક) હિંદુસ્તાનમાં લોઢાની ખાણો ક્યાં છે ?
(ઘ) લોઢાની ખાણ સાથે બીજી શાની ખાણો હોય તો લોઢાની ખાણોનો વિશેષ ઉપયોગ થઈ શકે ?

૧૨. નીચેની લીટીઓનો અર્થ આપો:-

કૃષ્ણસિંહ રૂકિમણીઅજ, ભક્ષણ લઈ તે જાય;
જેનો શુભ મહિમા ઘણો, સંઘે રોજ ગવાય.

૬૩

૧. (ક) મહારાણીનો ઢંઢેરો એ શું છે ?
(જ) તેમાં મુખ્ય કઈ કઈ બાબતો આવે છે ?
૨. (ક) મીરાંબાઈ કોણ હતાં ?
(જ) તે શા માટે પ્રખ્યાત છે ?
(ગ) તેમનું પિયર ક્યાં, અને સાસરું ક્યાં હતું ?
(ઘ) એમની કવિતામાં કયા રસ અને ભાવ આગળ પડતા જણાય છે ?
૩. હિંદુસ્તાનનો કયો પાક ઇંગ્લેન્ડમાં થતો નથી, અને શા કારણથી ?
૪. બાહ્યગોળ અને અંતરગોળ એટલે શું, તે ઉદાહરણ આપી સમજાવો.
૫. મીઠાનો કર કયા ગવર્નર જનરલના વખતમાં ફરી થયો હતો ?
૬. શૈવ (સ્માર્ત) ધર્મના મુખ્ય આચાર્ય કોણ કહેવાય છે ?
૭. કઈ સાંસારિક બાબતનું ગૌરવ જાળવવાના કારણે રજપૂત રાજ્યોએ પોતાની પાયમાલી કરી નાખી હતી ?
૮. મુંબઈ ઇલાકામાં કોલેજો ક્યાં ક્યાં છે ?

૯. હલકામાં હલકી ધાતુ અને ભારેમાં ભારે ધાતુ કઈ છે તે જણાવો.
૧૦. ઇંગ્લેન્ડમાં છાપવાનું કામ કોણે કયા રાજાના વખતમાં દાખલ કર્યું હતું ?
૧૧. વાયુ અને પાણી પૃથ્વી ઉપર શી અસર કરે છે ?
૧૨. થર્મોમિટર એટલે શું ? તેનો કયા કયા કામમાં ઉપયોગ થાય છે ?

૬૪

૧. વૈષ્ણવ ધર્મમાં મુખ્ય માર્ગ કે પંથો કયા કયા છે ?
૨. (ક) સૂર્ય એ શું છે ?
(ખ) તેનો અને ગ્રહોનો સંગ્રંધ કેવી રીતનો છે ?
૩. નીચેના સિક્કાઓનું વજન અને માપ કેટલું હોય છે:-
(ક) અડધી પેની. (ખ) પેની.
(ગ) કલદાર પૈસો. (ઘ) શિલીંગ.
૪. શમશાનમાં કોઈ વાર લડકા દેખાય છે, અને વળી ખંધ થઈ જાય છે, તેનું કારણ સમજાવો.
૫. મુસલમાની રાજ્યના સમયમાં કઈ કઈ રાણીઓ પ્રસિદ્ધ થઈ ગઈ છે ?
૬. (ક) રૂશિયાના રાજ્યનો વિસ્તાર કયાંથી કયાં સૂધીનો છે ?

(લ) રૂશિયાના રાજ્યની વસ્તી કેટલી હશે, અને તે હિંદુસ્તાનની વસ્તીનો કેટલામો ભાગ થાય ?

૭. અકબર મુસલમાન છતાં કયાં કારણોને લીધે કેટલાક ધર્મચુસ્ત મુસલમાનોને અપ્રિય થયો હતો ?
૮. નીચેના શબ્દોના અર્થ આપો, અને તે કેને માટે વપરાય છે તે જણાવો:-

‘સવ્યસાચી’, ‘વીણાપાણી’, ‘ગાંડીવપાણી’, ‘દિવાકર.’

૯. લાંબી, સીધી, કઠણ અને નરમ ચાંચત્રાળાં પ્રાણીઓનાં નામ આપો.

૧૦. ઘોળો રંગ કયા કયા રંગ મળીને થાય છે ?
૧૧. કુવા અને તળાવ કાંઠાનાં ઝાડને લીધે પાણીને શી રીતે નુકસાન થાય છે ?
૧૨. ગવર્નર જનરલ (વાઈસરૉય), ગવર્નરો, અને તેમની કાઉન્સિલના મેમ્બરો, એમના પગાર કેટલા છે ?

૬૬

૧. નીચેનાં વાક્યોનો અર્થ સમજાવો:-

(ક) ‘જીવતરનું તત્ત્વ વખત છે.’

(લ) ‘શ્વાસોચ્છ્વાસ એ વખત જાણવાનું ખરું સાધન છે ?’

(ગ) એક હુંછી ઘોડો આખી પાયગાને નડે.

૨. ઓક્ષિજનનો ઉપયોગ ક્યાં ક્યાં થાય છે તેના થોડાં દૃષ્ટાંત આપો.
૩. હિંદુસ્તાનમાં કઈ નદીઓમાંથી નહેરો કાઢવામાં આવી છે ?
૪. પથરો અગર લોખંડનો કકડો પાણીમાં નાખીએ એટલે ડુબી જાય છે, છતાં પથરથી ભરેલું કે લોખંડથી ભરેલું વડાણ પાણી ઉપર તરે છે, તેનું કારણ સમજાવો.
૫. નીચે જણાવેલી સત્તારીઓ સંબંધી તમે શું જાણો છો:-
  - (ક) ગં. સ્વ. શિવગૌરી (નાનીબેન) કલ્યાણ-ભાર્ગવ ગજજર.
  - (લ) ગં. સ્વ. બાજીગૌરી દોલતરાય મુનશી.
  - (ગ) ગં. સ્વ. જમનાબાઈ નગીનદાસ સક્કર.
૬. પુનામાં 'દક્ષિણ એજ્યુકેશન સોસાયટી' છે તે અને અમદાવાદમાં 'ગુજરાત એજ્યુકેશન સોસાયટી' છે તે શું કાર્ય કરે છે ?
૭. એક ગિનીનું વજન કેટલું હશે ?
૮. પ્રદર્શન એટલે શું, અને તે ભરવાનો શો હેતુ હોય છે ?
૯. બુદ્ધિબળ અને ઉદ્યોગથી દુનિયામાં ક્યાં મહાન કાર્યો થયાં છે ?
૧૦. દરિયાઈ લઢાઈના સંબંધમાં અર્વાચીન શોધો કઈ થયેલી છે ?

૧૧. નીચેના શબ્દો કયો ધંધો કરનારને લાગુ પડે છે:-

મણિયાર, કરાઈ, વાદી, હુમાણ, ટંડેલ.

૧૨. 'રસ' શબ્દ જેટલા અર્થમાં વપરાતો હોય તે દરેકનું એકેક વાક્ય અર્થ સાથે લખો.

૬૬

૧. યુરોપ ખંડમાંથી દરિયાઈ માર્ગે હિંદુસ્તાનમાં આવવાનો રસ્તો પ્રથમ કોણે શોધી કાઢ્યો હતો ?
૨. દ્વારકા જતાં પહેલાનાં શ્રીકૃષ્ણનાં મુખ્ય ચરિત્ર કયાં કયાં છે ?
૩. નીચેનાં વાક્યોનો અર્થ સ્પષ્ટ રીતે સમજાવો:-
 (ક) આપણને નહીં તો આપણા પાડોશીને પણ હુન્ને.
 (લ) ઘર નરને બનાવે છે.
 (ગ) કુમળું ઝાડ જેમ વાળીએ તેમ વળે.
૪. દેવને માટે જે વાળના ચમ્મર બનાવવામાં આવે છે તે કયા જનાવરના હોય છે અને કયાંથી આવે છે ?
૫. "નેશનલ ગેલરી" શું છે, અને કયાં છે ?
૬. નીચેના સદ્ગૃહસ્થો કયા પત્રના અધિપતિ હતા:-
 (૧) ઇન્દિયારામ સૂર્યરામ દેસાઈ. (૨) મંછારામ ઘેલાલાઈ. (૩) વિષ્ણુશાસ્ત્રી ચિપલુનકર. (૪) પીતાંબરદાસ ત્રીલોચનદાસ. (૫) કેબલશરૂ નવરોજી કાબરાજી. (૬) બેહરમજી મે. મલખારી.

૭. નીચેના શબ્દોના જેટલા અર્થ અને પ્રયોગ થતા હોય તેટલા વાક્યમાં વાપરી બતાવો:-

ઘાણુ, હાથ, ચાલ.

૮. દરિયાનાં મોજનાં ફીણ સફેદ કેમ દેખાય છે ?

૯. જમીનનો વેરો લેવાની હાલની પદ્ધતિ કયા પાદશાહના વખતથી ચાલતી આવેલી છે ?

૧૦. હિંદુ લોકોનાં મુખ્ય વ્રત કયાં કયાં છે, અને તેમાં સ્ત્રીઓનાં વ્રત કયાં કયાં છે, તે માસવાર જણાવો.

૧૧. સુરતમાં મોટી રેલો ક્યારે ક્યારે આવી હતી ?

૧૨. નીચેની લીટીઓ કયે પ્રસંગે બોલાય છે:-

સૂર્ય ઉગે ને પામે અસ્ત,

ફિકું પડે જે થાયે મસ્ત;

ખીલ્યું ખરે ને જાણું મરે,

ચડ્યું પડે ને હસ્યું તે રડે.

૬૭

૧. નીચેનાં વાક્યોના અર્થ સમજાવો:-

(ક) આંધળાની ગત આંધળો જાણે.

(લ) કોડમાં પણ મોટું કીધું, પણ હવે ગભરાયો.

(ગ) અરૂણે સોનાની કુંચી વડે પોતાનો દરવાજો ઉઘાડ્યો.

૨. શ્રીકૃષ્ણ અને અર્જુન કોના અવતાર ગણાય છે ?

૩. ઈશ્વરની મહાન્ શક્તિના થોડા દાખલા આપો.

૪. (ક) “નરસિંહ મહેતાની દીકરીનું મામેરું”-આ કાવ્ય કોણે બનાવ્યું છે ?
(લ) મામેરામાં કુંવરબાઈની બાપ ઉપરની અતિ પ્રીતિ દેખાડનારી કડી કઈ છે ?
૫. નવદ્રવ્ય, પંચતત્ત્વ, પંચબાણ, પંચગવ્ય-આનાં નામ આપો.
૬. (ક) કયું ફૂલ સૂર્યોદયે ખીલે છે અને સૂર્યાસ્તે કરમાય છે ? (લ) તેવાજ પ્રકારનો કયા ફૂલનો સંબંધ ચંદ્ર સાથે રહેલો છે ?
૭. અમેરિકા ખંડનો શોધ કોણે કોની મદદથી કર્યો હતો ?
૮. (ક) જહાંગીર પાદશાહના વખતમાં ઇંગ્લેન્ડથી કયો એલચી હિંદુસ્તાનમાં આવ્યો હતો ?
(લ) તેણે અંગ્રેજોને માટે શા શા લાભ મેળવ્યા હતા ?
૯. નદીઓ પાણી પૂરું પાડવા ઉપરાંત જગતમાં શા ફાયદા કરે છે ?
૧૦. (ક) સમુદ્રનું પાણી ખાઈ શા માટે છે ?
(લ) તેના ફાયદા જણાવો ને તેમાં મીઠું પાણી હોત તો શી હરકત પડત ?
(ગ) સમુદ્રનો શો ઉપયોગ હશે ?
૧૧. ચાર ઉપાય કયા કયા ગણાય છે ?
૧૨. ગુજરાત તથા કાઠિયાવાડમાં કેળવણી ખાતાની અંગ્રેજી ગુજરાતી સંસ્થાઓના મુખ્ય-પ્રિન્સ-

પાલ, હેડમાસ્તર કે મહેતાજી-તરીકે, અગર કેબ્યુટી ઈન્સ્પેક્ટર તરીકે મશહૂર થઈ ગયેલા ગૃહસ્થાનાં નામ આપો.

૬૮

૧. (ક) 'ભીષ્મપ્રતિજ્ઞા' સમજાવો.
(જ) એવી પ્રતિજ્ઞા કયા રજપૂત કુમારે કરી હતી ?
૨. ભોંયમાં દાટતાં પહેલાં લાકડાપર તેમજ લોખંડી કામપર ડામર લગાડે છે તેનું કારણ શું ?
૩. નીચે જણાવેલા રાજા આચાર્ય વગેરેએ ગુજરાતી સાહિત્ય વગેરેને કેવા પ્રકારની મદદ કરેલી છે:—
(૧) મહારાજા રામચંદ્રશ્રી સર ભાવસિંહજી (ભાવનગર).
(૨) ઠાકોર સાહેબ સર યશવંતસિંહજી.
(૩) પંડિત ગદ્દલાલજી.
(૪) શ્રીનૃસિંહાચાર્યજી
(૫) શ્રીબ્રહ્માનંદ સ્વામી.
(૬) શાસ્ત્રી શંકરલાલ માહેશ્વર.
(૭) શરત-અલ-ઉલ્લાહજી જમશેદજી મોદી.
(૮) શાસ્ત્રી છોટાલાલ નરભોરામ ભટ્ટ.
૪. હિંદુસ્તાનના જે ભાગોનાં પ્રાચીન ખાસ નામ હોય તેવાં થોડાંક નામ આપો.

૫. એકજ જાતનો ખોરાક ખાવાને બદલે જૂદી જૂદી જાતનો ખોરાક ખાવાના ગુણદોષ સમજાવો.
૬. બત્રીસ પુતળીઓની વાર્તા, વિજયવાણી, સુડા બોહોતેરી, કાવ્ય કૌસ્તુભ, કુંજવિહાર, મડા-પચીસી-આ કયા કવિનાં કરેલાં છે ?
૭. સાગનાં, નાળિયેરીનાં, અને કેળનાં ઝાડ કયે ઠેકાણે વધારે થાય છે ?
૮. (ક) મયૂરાસન શું છે ?
(ख) તે કેના વખતમાં તૈયાર કરવામાં આવ્યું હતું ?
(ग) તેનાં શા કારણથી વખાણ થાય છે ?
(घ) તે છેવટ કેના હાથમાં ગયું ?
૯. પંચાયતનમાં કયા કયા દેવનો સમાવેશ થાય છે ?
૧૦. ભીંત ચણતાં કડીઆ દોરી શા માટે બાંધે છે, અને તે ન બાંધે તો શું નુકસાન થાય ?
૧૧. નીચેના શબ્દોના જૂદા જૂદા અર્થ થતા હોય તે આપો:-

(૧) ઘાટ. (૨) વાળવું. (૩) ઘર.

૧૨. ખરફમાં થર્મોમિટર મૂક્યા પછી બેએક સેકન્ડ પારો ચંભી રહે છે, અથવા કદાચ ઉપર ચઢે છે તેનું કારણ સમજાવો.

૬૯

૧. (ક) સંસાર સુધારો એટલે શું ?
(જ) હાલમાં કઈ કઈ જાતના સાંસારિક સુધારા માટે ચર્ચા ચાલે છે ?
૨. બ્રિટિશ રાજ્યનું ક્ષેત્રફળ ગ્રેટ બ્રિટનથી કેટલા ગણું છે ?
૩. ભક્તિના પ્રકાર કેટલા છે, અને કયા કયા ?
૪. નીચેનાં વાક્યોના અર્થ સમજાવો:-
(ક) “કવિએ ગુજરાતી અને વ્રજ ભાષામાં શૃંગાર, ભક્તિ અને નીતિ ઉપર કવિતાઓ કરી સાહિત્યમાં વધારો કર્યો છે.”
(જ) “દયારામની કવિતામાં ઉંચા પ્રકારનું શબ્દ-જ્ઞાન તથા વ્યવહારનું જ્ઞાન મળી શકે છે.”
૫. સને ૧૮૩૭, ૧૮૫૮, ૧૮૭૭, ૧૯૧૧ એ સાલોમાં જાણવા જેવા કયા બનાવ બન્યા હતા ?
૬. (ક) વરસાદ આવવાનાં મુખ્ય ચિહ્ન કયાં છે ?
(જ) વરસાદ આવવાનો હોય ત્યારે કયાં પક્ષી બોલે છે ?
૭. ચુનાના ચણતરમાં ઇંટનો ઉપયોગ કરતાં પહેલાં તેને પાણીમાં કેમ પલાળે છે ?
૮. (ક) કોહિનૂર એ શું છે ? (જ) તેની ઉત્પત્તિ અને હકીકત ટુંકામાં જણાવો. (ગ) હાલ તે કયાં છે ?
૯. હિમાલય પર્વતપર કયાં ઝાડનાં મોટાં વન છે ?

૧૦. નીચેના સદ્ગૃહસ્થો કોણ હતા:-
ગિરધર, દયારામ, અમરજી દિવાન, રણછોડજી દિવાન.
૧૧. (ક) ખેડો, ખેડી, ખેડું, અને (જ) વાંકડો, વાંકડી, વાંકડું, એ શબ્દો અર્થ પ્રમાણે જૂદા જૂદા વાક્યોમાં વાપરી બતાવો.
૧૨. હિંદુઓના બાર માસમાં આવતી કેટલીક મુખ્ય જયન્તિઓનાં નામ આપો, અને તે કઈ કઈ તિથિએ આવે છે તે જણાવો.

૭૦

૧. (ક) શિવાજી મહારાજ કઈ ન્યાતના હતા ?
(જ) તેમનો ઉદય કઈ રીતે થયો હતો ?
(ગ) તેમના ગુરુ કોણ હતા ?
૨. (ક) મોતી એ શાની પેદાશ છે ? (એટલે ખનીજ, વનસ્પતિ કે પ્રાણીજ પેદાશ છે ?)
(જ) દરિયામાંથી મોતી શી રીતે કાઢે છે, અને મોતી કાઢ્યા પછી કઈ કઈ વિધિ કરવામાં આવે છે ?
૩. (ક) પુષ્ટિ માર્ગ કેને કહે છે ?
(જ) પુષ્ટિમાર્ગ ને મર્યાદા માર્ગમાં શો ભેદ છે ?
૪. નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થોએ કઈ બાબતોનું વિશેષ જ્ઞાન મેળવી પ્રજાવર્ગને તેનો લાભ આપ્યો છે:-
(૧) પંડિત ડા. ભગવાનલાલ ઇંદ્રજી.

(૨) રતિરામ દુર્ગારામ.

(૩) શેઠ પુરુષોત્તમ વિશ્રામ ભાવજી.

(૪) હરિલાલ હર્ષદરાય ધ્રુવ.

૫. (ક) ગોરખનાથના ગુરૂ કોણ હતા ?

(લ) તેમના પંથના સાધુઓ કઈ નિશાનીથી ઓળખાય છે ?

(ગ) તેમના રહેવાના સ્થળને શું કહે છે ?

૬. ખરફ, કેરોસિન, પારો, માખણ, લાકડું, - એ પદાર્થો પાણીથી હલકા છે કે ભારે ?

૭. નીચેના શબ્દો સમજાવો:-

ખારવું, ખાદી, ખાસ્તો, મોદ, ખુગણ, ચાદરું.

૮. દિવાસળી સળગાવવાને તેને ઘસવાની જરૂર કેમ પડે છે ?

૯. ઔરંગઝેબના સમયમાં કયા પરાક્રમી પુરૂષે હિંદુ ધર્મનું પ્રતિપાલન કર્યું હતું ?

૧૦. રૂશિયા અને હિંદુસ્તાન એ દેશોનાં ક્ષેત્રફળ કેટલા ચોરસ માઈલ છે ?

૧૧. (કે) ક્ષાર એટલે શું ?

(લ) ઢાળ ચઢાવવાનું પાણી તૈયાર કરવામાં કયા કયા ક્ષાર વાપરવામાં આવે છે ?

૧૨. ગુજરાતમાં કંકુ, ગુલાબ, અગરબત્તી, અને અત્તર સારાં કયાં બને છે ?

૭૧

૧. (ક) ખોરાક ખાવાની શી જરૂર છે ?
(જ) કેવી જાતનો ખોરાક શરીરને વધારે ગુણકારી છે ?
૨. વીમો, કમિશન, બૂક પોસ્ટ, વિદ્ય એ શબ્દો સમજાવો.
૩. સર ટી. માધવરાવ, લિપ્ટન, કરસનદાસ મૂળજી, ગ્લેડસ્ટન, રાજા રામમોહન રાય-એમને વિષે શું જાણો છો ?
૪. મહાભારત, રામાયણ, શ્રીમદ્ ભાગવત, પંચદશી -એવાં ધર્મ સંબંધી પુસ્તકોનાં ગુજરાતીમાં ભાષાન્તર કોણે કયા જાણીતા પ્રેસમાંથી પ્રકટ કરેલાં છે ?
૫. (ક) હાથી, ઘોડા, ગાય, અને લેંસ વધારેમાં વધારે કેટલાં વર્ષ જીવતાં હશે ?
(જ) હાથી કેટલો ભાર ઉપાડી શકે છે ?
૬. પુતના માસી તથા નવલશા હીરજી, એ શબ્દો કોને માટે કેવે પ્રસંગે વપરાય છે ?
૭. જુના બનુસ કરતાં નવા બનુસમાં ગરમી વધારે શા કારણથી રહે છે ?
૮. મુંબઈ ટાઈમ, મદ્રાસ ટાઈમ, સ્ટાન્ડર્ડ ટાઈમ -એમાં શો ભેદ છે તે સમજાવો.

૯. (ક) પાંચ મુખ્ય અલંકારનાં નામ આપો.
 (લ) અલંકાર વિષે ગુજરાતી ભાષામાં છપાયેલા ગ્રંથોનાં તથા તેના કર્તાનાં નામ આપો.
૧૦. (ક) ભૂમધ્યસમુદ્ર એ નામ શા ઉપરથી પડેલું જણાય છે? (લ) એનો સંબંધ કયા કયા દરિયા સાથે કયાં જોડાયેલો છે?
૧૧. પ્રાચીન કાળમાં મુખ્ય સંતો (ભક્તો) કયા કયા થઈ ગયા છે?
૧૨. નીચેની લીટીઓનો અર્થ સમજાવો:-
 “રીત નલે નહીં રંદા કેરી, વાંસલે વરવું થાયજી;
 કરવતની કક્ષા ગ્રહી રાખો, ઉલે લોક સુખદાયજી.”

૭૨

૧. (ક) સરકયુલેટીંગ લાઇબ્રેરી એટલે શું?
 (લ) હાલમાં એ પદ્ધતિ કયા રાજ્યમાં ચાલે છે?
૨. (ક) સ્વામી નારાયણનો ધર્મ કોણે સ્થાપ્યો હતો?
 (લ) તેઓ મૂળ કોણ હતા?
 (ગ) તેમનાં ધર્મનાં મુખ્ય સ્થાન કયાં છે?
૩. (ક) ચીન દેશે કઈ કઈ કળાને પ્રથમ જન્મ આપ્યો?
 (લ) ચીન દેશની વસ્તી આખી પૃથ્વીની વસ્તીનો કેટલામો ભાગ હશે?
 (ગ) ચીન દેશનાં સ્ત્રી પુરૂષોના પહેરવેશમાં ખીજ લોકો કરતાં કઈ જાતનો મુખ્ય તફાવત છે?

૪. શિયાળો અને ઉનાળો થવાનાં કારણ કહો.
૫. કયા દરિયામાં ભરતી ઓટ થતી નથી, અથવા ઘણીજ થોડી થાય છે ?
૬. જે શીષોમાંથી મોતી નીકળે છે, તે ખાલી શીષો શા ઉપયોગમાં આવે છે ?
૭. દુનિયાના કયા ભાગમાં બે માસ સૂધી સૂર્ય ઉગતો નથી, તેમજ આથમતો નથી ?
૮. વેદ, વ્યાકરણ, ન્યાય, વેદાંત, સાંખ્ય, યોગ, જ્યોતિષ, રસાલંકાર, કાવ્યપુરાણ, એનો અભ્યાસ હિંદુસ્તાનમાં કયા કયા ભાગમાં ઉત્તમ થતો ગણાય છે ?
૯. હિંદુસ્તાનમાં હાલ કયે ઠેકાણે રાજકર્તા સ્ત્રી છે, અને તેને શું કહે છે ?
૧૦. વાલ્મીકિ, પાણિનિ, બાણ, કલિદાસ, એ શાને મારે વખણાયલા છે ?
૧૧. છાપવાનાં બીબાં (ટાઇપ-મુદ્રણ)માં કઈ ધાતુ-ઓનું મિશ્રણ થાય છે ?
૧૨. લિમિટેડ કમ્પની અને જોઇન્ટ સ્ટોક કમ્પની એટલે શું ?

૭૩

૧. ‘આકાશી પદાર્થો’એમાં કેની ગણના થાય છે ?
૨. (ક) તુર્કસ્તાનનું રાજ્ય બીજા કયા નામથી ઓળખાય છે ? (જ) તુર્કી રાજ્યનો એશિયા

માઈનરનો ભાગ હિંદુસ્તાન અને યુરોપના સંબંધમાં શા માટે જાણીતો છે ?

૩. (ક) મુંબઈથી વિલાયતનો મેઈલ (ટપાલ) ક્યારે ઉપડે છે, અને ઘણે ભાગે વિલાયતનો મેઈલ કયે દિવસે આવે છે ? (ખ) મેઈલ મુંબઈથી ઈંગ્લેન્ડ કયે કયે રસ્તે જાય છે ?

૪. સ્વામી નારાયણના ધર્મના મુખ્ય સિદ્ધાન્તો કયા છે ?

૫. હિંદુસ્તાનમાંથી અફઘાનિસ્તાનમાં જવાને કયા કયા ઘાટ કે ' પાસ ' છે ?

૬. પ્રાચીન કાવ્યમાળાના કેટલા અંક કેની મદદથી કેાણે પ્રકટ કરેલા છે ?

૭. કચકડું એ કઈ જાતનો પદાર્થ છે ?

૮. નીચેનાં વાક્યો કયે પ્રસંગે બોલાય છે તે અર્થ સાથે કહો:-

(ક) મોટા બાજીરાવ આવ્યા.

(ખ) પેટમાં પાશેર પાણી નહીં ને મેરા નામ દરિયાવખાં.

(ગ) ગર્ધવ લોટે છાર, શુક મુખ રામજી ભાખે.

૯. દાન ધર્મનાં સ્થળ કે સંસ્થાઓ પૈકી કેટલીકનાં નામ આપો.

૧૦. રણક્ષેત્રમાં લશ્કરની એક ટુકડી ઉપર ટોપનો ગોળો છોડવામાં આવ્યો છે; આ પ્રસંગે જે સીપાઈઓ બચવા પામ્યા તેમણે ગોળો પસાર

થતો જોયો, તોપમાંથી નીકળેલો પ્રકાશ જોયો,
અને તોપનો અવાજ સાંભળ્યો. આ ત્રણમાં
જે જોયું અને સાંભળ્યું તે કુમવાર કહો.

૧૧. પારસી લોકો હિંદુસ્તાનમાં આવ્યા પછી ઠરી
ઠામ પડતાં સૂધી ક્યાં ક્યાં ગયા હતા, અને
તે સ્થળો બદલવા કેમ પડ્યાં ?

૧૨. શરીરનાં કોઈ કોઈ અવયવોનાં જેમાં નામ આવે
એવી દશ કહેવતો આપો.

૭૪

૧. નર્મદા અને તાપી નદીઓની લંબાઈ કેટલી છે?

૨. બંગાળી, ગુજરાતી, દક્ષિણી, તૈલંગી, મારવાડી,
આ લોકો શી રીતે ઓળખી શકાય ?

૩. હિંદુસ્તાનમાં મુસલમાનનું રાજ્ય થયું તે વખતે
મોટાં મોટાં રજપૂત રાજ્યો ક્યાં ક્યાં હતાં ?

૪. (ક) સિંધિયા અને હોલકર એમના મૂળ પુરૂષ
કોણ ? (જ) મહેસૂરના રાજા કેવા કહેવાય છે ?

૫. હિંદુસ્તાનમાં મુખ્ય રેલ્વે કઈ કઈ છે ?

૬. દાદાજી કોંકરેવ, રામદાસ સ્વામી, બોપદેવ,
તુકારામ એ કોણ હતા ?

૭. અંગ્રેજ લોકોએ કયા છેલ્લા મોગલ પાદશાહ
પાસેથી દિવાનીની સનદ મેળવી હતી ?

૮. ચીન દેશમાં સ્ત્રીઓની મોટાઈનું ભૂષણ કયું
ગણાય છે ?

૯. નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો સંબંધી જે જાણતા હો તે ટુંકામાં કહો:-
- (૧) સર શ્રીરોજશાહ મહેરવાનજી મહેતા.
  - (૨) બાબુ સુરેન્દ્રનાથ બેનરજી.
  - (૩) ઈશ્વરચંદ્ર વિદ્યાસાગર.
  - (૪) દિ. બા. મણિભાઈ જશભાઈ.
  - (૫) જસ્ટીસ બદ્રુદ્દીન તૈયબજી.
  - (૬) ન્યાયમૂર્તિ માધવ ગોવિંદ રાનાડે.
૧૦. (ક) હિંદુસ્તાનમાં નવીન પંથો કયા કયા નીકળેલા છે ?
- (લ) તે દરેકનાં સ્થાપન કરનાર કોણ હતા ?
૧૧. નીચેની લીટીઓનો અર્થ સમજાવો:-
- “ત્રણ અલાલજ પામે, જો નર ઉંખર અહી રહે ગ્રામે;
ફાટે વસ્ત્ર વધે ઋણ, અને નહીં કીર્તિ કદા પામે.”
૧૨. એક શેર ઉન તથા એક શેર સોનું લઈએ તો ખરેખરી રીતે વજન વધારે શેનું છે, અને શા કારણથી ?

૭૬

૧. કેરોસિન તેલના ડબ્બા, ધાતુના પુતળાં, જસ-તનાં પતરાં, ટાઈમ પીસ ઘડિયાળના ડબ્બા-એ કઈ ધાતુઓનાં થાય છે ?
૨. સૌથી વધારે ગરમી કયા લોકડામાં રહેલી છે ?
૩. ગુજરાતી હોપ વાંચનમાળા તૈયાર કરવામાં મુખ્ય મદદ કરનાર કોણ હતા ?

૪. હાલના જમાનાની કેટલીક સ્ત્રી લેખકોનાં નામ આપો.
૫. નીચે જણાવેલાં સજ્જનોનાં જે કાર્યો ઘણાં વખણાયેલાં છે તેની ટુંકામાં હકીકત આપો:-
  - (૧) લગવાનલાલ સંપત્તિરામ છત્રપતિ.
  - (૨) બાળાશંકર ઉદલાસરામ કંથારીયા.
  - (૩) રા. બા. કમળાશંકર પ્રાણશંકર ત્રિવેદી.
  - (૪) રા. બા. રમણભાઈ મહિપતરામ.
  - (૫) સૌ. વિદ્યાગૌરી રમણભાઈ.
  - (૬) સૌ. શારદાગૌરી સુમન્ત મહેતા.
  - (૭) નારાયણ હેમચંદ્ર.
  - (૮) ફરામજી બમનજી માસ્તર.
૬. દરરોજ વપરાસમાં આવતી કઈ મુખ્ય વસ્તુઓ જાપાન દેશથી હિંદુસ્તાનમાં આવે છે ?
૭. લૉર્ડ રિપનની કારકિર્દીમાં હિંદના લોકોને કયે મોટો લાભ મળ્યો હતો ?
૮. (ક) આર્ય લોકો પહેલું રેખાંશ વૃત્ત કયાંથી ગણતા હતા ?
૯. (ક) એરિસ્ટોટલ કોણ હતો ?
(લ) તેણે કઈ શોધ કરી છે ?
૧૦. નીચેનાં વાક્યોની સમજૂતી આપો:-
  - (ક) ઓરડે અજવાળાં છે.
  - (લ) ભેંસ લાગોળે ને ઘેર ઝડકા.
  - (ગ) ગદ્દેને ખાયા ખેત, નહીં પાપ કે પુણ્ય.

૧૧. (ક) કયા દ્વીપોને વેસ્ટ ઇન્ડિઝના દ્વીપો કહે છે?
 (જ) એ કોણે શોધી કાઢ્યા હતા અને તેને
 એ નામ આપવાનું શું કારણ ?
૧૨. અલ્હાબાદમાં 'નાગરી પ્રચારિણી સભા' શું કામ
 કરે છે અને તેનો ઉદ્દેશ શો છે ?

૭૬

૧. મેઘ કેટલા પ્રકારના છે, અને મેઘના દેવ
 કોણ કહેવાય છે ?
૨. મોટર કાર (ગાડી)માં કઈ જાતનું તેલ વપરાય
 છે, અને તે ક્યાંથી મળે છે ?
૩. (ક) હીવાદાંડી એટલે શું ?
 (જ) મુંબઈથી દ્વારકા જતાં ક્યાં ક્યાં હીવા-
 દાંડીઓ આવે છે ?
૪. નીચેની લીટીઓનો અર્થ સમજાવો:—
- (ક) “કહાં ચંદન કહાં મળિયાગીરી,
 કહાં સાહેર કહાં નીર;
 જેમ જેમ પડે વિપત્તી,
 તેમ તેમ સહે શરીર.”
- (જ) સંસાર અનુભવની નિશાળમાં તે નવો
 નિશાળીઓ છે.
- (ગ) અંગ્રેજના રાજ્યમાં વાઘ બકરી એક ઓવારે
 પાણી પીએ છે.

૫. કઈ કઈ રીતે પીવાનું પાણી શુદ્ધ-ચોખ્ખું કરી શકાય છે ?
૬. 'કેળવણી આપવી' અને 'ભણવવું' એમાં શો ભેદ છે ?
૭. (ક) શરીરમાં ગરમી ચાલુ રાખવાનું સાધન શું છે ? (જ) શરીરની ઓછી વત્તી ગરમી કયા સાધનથી અને શી રીતે જાણી શકાય છે ?
૮. ત્રિવિધ તાપ કયા કયા છે ?
૯. ગયા સૈકામાં જે દાનવીરો આ ઈલાકામાં થઈ ગયા હોય તેમનાં નામ આપો.
૧૦. (ક) 'ગુજરાતી' વર્તમાનપત્ર ક્યાં અને કેટલાં વર્ષથી પ્રકટ થાય છે ?
(જ) તેના આઘ તંત્રી કોણ હતા, અને તે પ્રકટ કરવામાં તેમને શરૂઆતમાં મુખ્ય સહાય કોની હતી ?
૧૧. નીચેના શબ્દો શાને માટે વપરાય છે તે કહો:-
કાકપત્ર, જાદાપત્ર, તમાલપત્ર, તાડપત્ર.
૧૨. લેજસ્લેટિવ કૉલેન્સિલ અને એક્ઝિક્યુટિવ કૉલેન્સિલ એ શું છે ?

૭૭

૧. વધારેમાં વધારે રાજ્ય કર્યું હોય એવા મોગલ પાદશાહનું નામ કહો ?

૨. કાઠિયાવાડમાં ઘણું કરીને દરેક ગામની ભાગોળે પથરાના પાણિયા ઉભા કરેલા હોય છે, તેનો હેતુ શો હોય છે ?
૩. મહાભારતનાં બે મુખ્ય પ્રતાપી સ્ત્રીપાત્ર કોણ હતાં ?
૪. નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો શેને માટે નામાંકિત થયેલા છે તે જણાવો:—
  - (૧) રવિન્દ્રનાથ ટાગોર.
  - (૨) નાનાભાઈ રસ્તમજી રાણીના.
  - (૩) દયાનંદ સરસ્વતી.
  - (૪) મદનમોહન માલવિયા.
  - (૫) સર દીનશા માણેકજી પિટીટ.
  - (૬) દીનશા એદલજી વાર્ઘા.
૫. રેલવેમાં કેટલા વાગ્યાથી કેટલા વાગ્યા સૂધીનો એક દહાડો ગણાય છે ?
૬. નીચે જણાવેલી કહેવતોના પ્રસંગ કહો અને તેનો અર્થ સમજાવો:—
  - (ક) ભર્યામાં ભરે ને ભૂખ્યામાં ભુલો.
  - (ઘ) તલમાં ત્રીજું નહીં, ને કપાસમાં ખીજું નહીં.
  - (ગ) જમવામાં જગલો ને કુટવામાં ભગલો.
૭. મેઘ ધનુષ્ય એ શું છે, તે વિગતથી ખરાબર સમજાવો.
૮. (ક) ચંદ્રને પૃથ્વીની આસપાસ ફરવાને કેટલો વખત લાગે છે ?
 (ઘ) આ પ્રમાણે ફરવા છતાં આપણા જોવામાં તેની તેજ યાજી કેમ આવે છે ?

૯. ‘ભરતખંડ’ એ નામ શા ઉપરથી પડેલું છે અને તે સંબંધી શી હકીકત છે ?
૧૦. માણસના શરીર ઉપર હવાના દબાણનું પ્રમાણ શું છે ?
૧૧. આપણા દેશમાં નળિયાં કેટલા પ્રકારનાં વપરાય છે અને તેમાં શું ફેર છે ?
૧૨. હાલમાં આ ઇલાકામાં સ્ત્રી ઉપયોગી ચોપાનિયાં કયાં કયાંથી પ્રકટ થાય છે ?

૭૮

૧. હિંદુ ધર્મમાં કયાં ઝાડ પવિત્ર ગણાય છે, અને કયાં યજ્ઞમાં ઉપયોગી ગણાય છે ?
૨. (ક) ખાંચર લોકો કયાંના રહેવાસી છે ?
(ખ) તેમને કયા લોકો સાથે ક્યારે લઠાઈ થઈ હતી ?
(ગ) એમના મુખ્ય સરદારનું નામ શું ?
૩. ફ્રાન્સ અને ઇંગ્લેન્ડ વચ્ચે કમીમાં કમી અંતર કેટલું છે, અને તે કઈ જગ્યા આગળ છે ?
૪. નીચેની લીટીઓનો અર્થ સમજાવો:-
“ સુપ્રાસ કાવ્યે રસ અર્થ જો નહીં,
ચૈતન્ય વિના શબ સાઈ તે સહી;
સદ્ગુણ હીણી રૂપવતી નારી તે,
મીઠાસ વિના ફળ ઇંદ્રિવાણી તે. ”

૬. (ક) શરદ ઋતુ ક્યાંથી ક્યાં સૂધી ગણાય છે ?
 (લ) એ ઋતુમાં હવા કેવા પ્રકારની હોય છે ?
 (ગ) અસલના વારામાં આ ઋતુને માટે શો આશીર્વાદ આપતા હતા ?
૭. ધર્મસૂત્રોમાંથી કયા ગ્રંથો થયા છે ?
૮. (ક) 'કેપ ઓફ ગુડ હોપ' આ સ્થળ પ્રથમ કયા વહાણવટીને માલૂમ પડ્યું હતું ?
 (લ) એ નામ શા ઉપરથી પાડવામાં આવ્યું હતું ?
૯. 'વેધર કૉક' એનો ઉપયોગ શો છે ?
૧૦. વિશ્વામિત્ર અને હરિશ્ચંદ્રનો પ્રસંગ ટુંકામાં વર્ણવો.
૧૧. લઠાઈકાર્ય શિવાય બીજે કયે કયે પ્રસંગે તોપ ફેડવામાં આવે છે તે જણાવો.
૧૨. (૧) મોહનલાલ કરમચંદ ગાંધી; (૨) અહલ્યા બાઈ; (૩) વિશ્વનાથ નારાયણ મંડજિક; (૪) ભોજલકૃત; (૫) દિનમણીશંકર રમાશંકર શાસ્ત્રી; (૬) વલ્લભ કવિ-એમના સંગ્રંથમાં હકીકત જાણતા હો તે ટુંકામાં લખો.

૭૯

૧. (ક) 'મેગ્ના ચાર્ટ' એ શું છે ?
 (લ) હિંદુસ્તાનની પ્રજા કયા લેખને પોતાનો 'મેગ્ના ચાર્ટ' ગણે છે ?
૨. (ક) મુંબઈથી કાશી કયે કયે માર્ગે, અને કઈ કઈ રેલ્વે મારફત જવાય છે ?

(લ) તે દરેક માર્ગમાં મોટાં મોટાં જન્કશનો ક્યાં ક્યાં છે ?

૩. આઠ આત્મગુણો કયા કયા છે ?

૪. મેલેરિયા તાવ (વિષમ જ્વર) ઘણું ખરું કઈ મોસમમાં આવે છે ?

૫. પરસેવો થયો હોય ત્યારે કપડાં કાઢી નાખી તુરત પુષ્કળ હવા આવતી હોય એવી જગ્યામાં બેસવાથી શું નુકસાન થાય છે ?

૬. નીચેના શબ્દો સમજાવો:-

ઈષ્ટદેવ, અક્ષયપાત્ર, દિગ્પાળ, વજ્રલેપ, મચ્છવેધ.

૭. મંડનમિશ્ર, કુમારીલ ભટ્ટ, ગૌતમ બુદ્ધ, શંકરાચાર્ય એ કોણ હતા, અને તેઓ શા કારણથી પ્રખ્યાત થયા છે તે જણાવો.

૮. (૧) ભાલણ, (૨) પ્રીતમ, (૩) ધીરો, (૪) આદિતરામ-એમના વિષે શું જાણો છો ?

૯. કોઈ વસ્તુ રસ્તામાંથી જડે, અને તેનો માલિક કોણ છે તે જાણવામાં ન હોય, તો તે વસ્તુ ક્યાં કેને સ્વાધીન કરશે ?

૧૦. ‘બૃહત્ કાવ્યદોહન’ નામનાં પુસ્તકો સંબંધી શું જાણો છો તે કહો.

૧૧. ઘરની અને તેની આસપાસની જમીન ખગડે નહીં તેને સાફ કયા પ્રકારની સાવચેતી રાખવાની જરૂર છે ?

૧૨. ‘પ્રિન્સ ઑફ વેલ્સ’ આ ઈલિકાબ કેને આપવામાં આવે છે ?

૮૦

૧. બ્રાહ્મણનાં (દ્વિજનાં) મુખ્ય નૈમિત્તિક કર્મે કયાં કયાં છે ?
૨. નીચે જણાવેલાં નાટકો વર્ગેરેના કર્તાનાં નામ આપો:—
અમરૂ શતક; ગુલાબ નાટક; ભદ્રંભદ્ર; નૃસિંહ નાટક; જાપાનની કેળવણીની પદ્ધતિ; સંસારિકા; વીરમંડળ.
૩. પાણીથી ભરેલા કાચના ખ્યાલામાં ખરફને ગાંગડો નાંખવાથી ખ્યાલાના બહારના ભાગમાં પાણીના ઝીણાં ટીપાં બાજે છે, તેનું કારણ સમજાવો.
૪. (ક) કાશી કયાં ધર્મના લોકોનું જાત્રાનું સ્થળ છે ?
(ઘ) ત્યાં મુખ્ય દેહેરૂં કયા દેવનું છે તે જણાવો.
૫. નીચેના શબ્દો સમજાવો:—
ઊંકાર, અધ્યાત્મ, ત્રૈલોક્ય, પરમહંસ, રામરાજ્ય.
૬. શેર, લોન, ડિબેન્ચર એટલે શું ?
૭. ખેળ (કાંજી) કયા કયા પદાર્થની બનાવવામાં આવે છે, અને તેનો શો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે ?
૮. લૉર્ડ, ડ્યુક, કાઉન્ટ, બેરોનેટ, સર—આ શબ્દો કોને માટે વપરાય છે ?
૯. કેળ, નાળિયેરી અને સાગ એનાં થડનાં બંધારણમાં શો ભેદ છે ?

૧૦. આકાશમાં વાદળાં હોય તે દિવસે ગરમી કેમ લાગે છે, અને અકળામણ કેમ થાય છે ?

૧૧. નીચેનાં નામ કેને લાગુ પડે છે:—

નીલકંઠ, પાંચાલી, ગિરિધર, રઘુપતિ, સારંગ-
પાણી, વિરંચી, પાર્થ.

૧૨. રોગ ઉત્પન્ન કરનારા જંતુને નાબુદ કરવાનું મોટામાં મોટું અને સસ્તું સાધન કયું છે ?

૮૧

૧. (ક) શીખ લોકો કયો ધર્મ પાળે છે ?
(જ) તેમના ધર્મમાં મુખ્ય કોણ કોણ થઈ ગયા છે ?
૨. પાણીમાં કયાં તત્ત્વ રહેલાં છે, અને તે શી રીતે છૂટાં પાડી શકાય છે ?
૩. અંગ્રેજ દેશુઆરી માસ ચાર ચાર વર્ષે ઓગણ ત્રીસ દિવસનો આવે છે, એટલે તે સાલમાં વર્ષના ૩૬૬ દિવસ હોય છે. તેનું કારણ સમજાવો.
૪. (ક) લાકડાનું ચીવટપણું શાના ઉપર આધાર રાખે છે ?
(જ) ચીવટ લાકડાવાળાં ઝાડના નામ આપો.
૫. રાવણ, વાલિ, અને કીચક એમનામાં કયા દુર્ગુણો હતા ?
૬. (ક) અલ્લાઉદ્દીન ખુનીએ દક્ષિણ હિંદુસ્તાનમાં કયું મોટું હિંદુ રાજ્ય પાયમાલ કરી નાખ્યું હતું ?

(જ) તે વખતે ત્યાં રાજા કોણ હતા ?

૭. ગુજરાતમાં પાંચ દહામાં ગણાતા ગૃહસ્થોનાં નામો કહો.

૮. નીચેના શબ્દોના અર્થ સમજાવો:—

(૧) લુણો-લુણી. (૩) આરો-આરી.

(૨) ગોટો-ગોટી. (૪) કાંટલો-કાંટલી.

૯. એક અક્ષાંશમાં કેટલા માઈલ ગણાય છે ?

૧૦. સિકંદર અને પૌરસ એમના સંબંધી ટુંકામાં હકીકત આપો.

૧૧. નીચેનાં અધુરાં વાક્યો ખાકીના શબ્દો ઉમેરી પૂરાં કરો:—

(ક) ખેડ ખાતર ને પાણી.....

(જ) લાંબા જોડે ટુંકો જાય.....

(ગ) મક્કતનું ખાવું.....

(ઘ) .....ને જાગતાંની પાડી.

૧૨. ગુજરાતમાં આગગાડી ક્યારે શરૂ થઈ હતી ?

૮૨

૧. (ક) દરિયા કાંઠે આવેલા દેશોને કઈ કઈ જાતના લાલ મળે છે ?

(જ) દરિયાનો કાંઠો કેવા પ્રકારનો હોય તે આ જાતના લાલ વધારે મળી શકે ?

૨. ઉત્તર અમેરિકાનાં મુખ્ય પાંચ શહેરોનાં નામ આપો.

૩. નીચે જણાવેલી વસ્તુઓ કયા દેશમાં વધારે થાય છે:—

ચાહુ, કાફી, ખાંડ, ઉન.

૪. પ્રાચીન કાળમાં યુરોપ ખંડમાંથી કોણે કોણે હિંદુસ્તાન ઉપર સ્વારીઓ કરી હતી ?

૫. ગિની અને રૂપિયામાં કઈ કઈ ધાતુનું શા માટે, અને કયા પ્રમાણમાં મિશ્રણ કરે છે ?

૬. જેમાં માણસનાં નામ આવતાં હોય એવી છ કહેવતો આપો.

૭. પાસેમાં પાસેનો તારો પૃથ્વીથી કેટલા માર્ગલ દૂર હશે ?

૮. પૃથુરાજના મૃત્યુ સંબંધી જે કહાણી ચાલે છે તે જણાવો.

૯. ખાવાનાં પાનની કઈ કઈ જાત થાય છે, અને તે ક્યાં થાય છે ?

૧૦. મનુષ્ય અને પશુમાં કઈ કઈ બાબતો મળતી છે, અને કઈ બાબતની ખામીને લીધે મનુષ્યને પશુની ઉપમા આપવામાં આવે છે, તથા કઈ બાબતમાં મનુષ્ય પશુથી શ્રેષ્ઠ છે ?

૧૧. ‘ઈસ્ટ ઇન્ડિયા કંપની’ એ ક્યાં, ક્યારે, શા કારણથી સ્થપાઈ હતી ?

૧૨. પૃથ્વીનો વ્યાસ કેટલો છે, અને પરિઘ કેટલો છે ?

૮૩

૧. ચંદ્રગુપ્ત કોણ હતા ? એના વખતમાં યુરોપ-માંથી કયો રાજા હિંદુસ્તાનમાં આવ્યો હતો ?
૨. તાપમાં કપડાં ખુલ્લાં મૂકવાથી-રહેવાથી કેટલાક રંગ ઉડી જાય છે, અને કેટલાક કાળા પડી જાય છે, તેનું કારણ શું ?
૩. ગિરનાર પર્વત ઉપર કયા રાજાના લેખ પથ્થર ઉપર કેતરેલા જણાય છે, અને તેમાં શું જણાવેલું છે ?
૪. ટુંકામાં ટુંકો અને લાંબામાં લાંબો એવો દહાડો કઈ તારીખે હોય છે, અને રાત અને દહાડો સરખાં કઈ તારીખે હોય છે ?
૫. (ક) અખનુસ એ શું છે ? (લ) તે શા કામમાં આવે છે ? (ગ) એમાં કયો ગુણ રહેલો છે ?
૬. ગુજરાતમાં મોટી જાત્રા કે મેળા ક્યાં ક્યાં ક્યારે ભરાય છે ?
૭. “મીડાં મોટાં અતિશે પત્રે,
ભરિયાં અસંખ્ય સંખ્યામાં;
મૂલ્ય મળે નવ કાંઈ,
અંક વિના છે નકામું લંખ્યામાં.”
ઉપરની લીટીના અર્થની એક ટુંકી કહેવત કહો,
અને તે કેવે પ્રસંગે બોલવામાં આવે છે તે જણાવો.

૮. પ્રકાશનો વેગ એક સેકન્ડમાં કેટલા માઈલ હશે ?
૯. વીરરસ, શૃંગારરસ, કરુણારસ, શાંતરસ-એ રસની કવિતા આ દેશમાં કયા કયા ભાગમાં ઉત્તમ લખાય છે ?
૧૦. 'અનસૂયા' એ કેાની દીકરી, અને કયા ઋષિની સ્ત્રી હતી ?
૧૧. અંગ્રેજી રાજ્યના અમલમાં દિલ્હીમાં ક્યારે ક્યારે દરબાર ભરવામાં આવ્યા હતા ?
૧૨. 'કલ્પવૃક્ષ' અને 'કામધેનુ' એના વિષે શું જાણો છો ?

૮૪

૧. એક ઘન ઇંચ સોનાનું કેટલું લાંબું પહોળું પાતળું પતરું (વરક) થઈ શકે છે ?
૨. સીતાજીના જન્મ વિષે શું વૃત્તાંત છે ?
૩. તીરવા, વાંસવા, રાસવા, શબ્દવેધી, ગોરજ, એ શબ્દો સમજાવો.
૪. પહેલા અને બીજા પ્રકારના ઉચ્ચાલનનો ઉપયોગ થતો હોય, એવા માણસના શરીરમાં કયા ભાગ છે ?
૫. સતી થવાનો ચાલ કેાના વખતમાં અને કઈ સાલમાં અંધ થયો ?
૬. હિંદુસ્તાનમાં ખાસ કરી સંગીત અને નાટ્ય કળા કયાંનાં વખણાય છે ?

૭. નીચેની લીટીઓનો અર્થ સમજાવો:-

(ક) “જીવ ન જેને વશ રહે,
થાય દુઃખી મતિ હીન;
જેમ ગળ આમિષ કારણે,
પ્રાણ તજે છે મીન.”

(લ) “ધનથી જે નર હીન,
હીન ન તેને બુધ કહે;
વિદ્યા બુદ્ધિ વિહીન,
હીન તેજ સૌ વાતમાં.”

૮. કેસુડાંના કૂલની ઉપમા કેને આપવામાં આવે છે ?

૯. (ક) અંગાળામાં બ્રિટિશ રાજ્યનો પાયો નાખનારનું નામ શું ?

(લ) તેણે કઈ લઠાઈ કરી જીત મેળવી હતી ?

૧૦. નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો સંગંધે ખાસ જાણવા જેવું શું છે તે તેમના વતન જણાવી લખો:-

(૧) જમશેદજી નસરવાનજી ટાટા.

(૨) રોમેશ ચંદ્ર દત્ત.

(૩) સર ચીનુભાઈ માધવલાલ.

(૪) જસ્ટીસ નાનાભાઈ હરિદાસ.

(૫) લાલન કૃતેહચંદ કપુરચંદ.

(૬) ગૌરીશંકર ઉદયશંકર ઓઝા.

૧૧. જૂદા જૂદા કામ માટે કઈ જાતનાં લાકડાં વધારે સારાં અને ઉપયોગી ગણાય છે ?

૧૨. અનાર્ય જાતો કઈ કઈ ગણાય છે ?

૮૬

૧. (ક) લંકાને હિંદુસ્તાન વચ્ચે કઈ ખાડી છે?
(જ) એના ઉપર કોણે અને ક્યારે પૂલ બાંધ્યાની હંતકથા છે?
૨. (ક) વિક્રમનું રાજ્ય ક્યાં હતું?
(જ) એમને કયું ઉપનામ મળ્યું હતું?
૩. સોનાને ગાળવા માટે ગરમી જોઈએ, તેના કરતાં લોઢાને ગાળવાને વધારે ગરમી શા કારણથી જોઈએ છે?
૪. ટપાલ (પોસ્ટ) ખાતામાં (૧) અર્ધ આનાવાળા છાપેલા પાકીટો, (૨) એકવડા જુના પોસ્ટ કાર્ડ, અને (૩) એવડા (જવાબ માટેના કાર્ડ સાથે) પોસ્ટ કાર્ડ-એ લોકોના ઉપયોગ માટે કઈ સાલમાં દાખલ કરવામાં આવ્યા હતા?
૫. ઇંગ્લેન્ડ અને હિંદુસ્તાનની ભૂરચના અને આબો હવામાં કઈ જાતનો ફેર છે?
૬. નીચેની લીટીઓનો અર્થ સમજાવો:-
“દક્ષ પવિત્ર સદા મન શાંત, ઇંદ્ર જીત થઈ વશ એકાંત; મુનિ, તાપસ, વિદ્યા વ્રતધામ, માન્ય પૂજ્ય ને કર તું પ્રાણુમ.”
૭. ‘એક ચંદ્ર અંધારૂં ટાળે છે, પણ ઘણા તારાથી અંધારૂં દૂર થતું નથી’-આ વાક્ય વ્યવહારમાં કઈ બાબતને લાગુ પડે છે તે જણાવો.

૮. પાણીમાં થનારી વનસ્પતિ કઈ કઈ છે?
૯. કયા પેશવાએ મરાઠી રાજ્ય ખોઈ નાખ્યું, અને તેનો સરદાર કોણ હતા?
૧૦. બાજીરાવ પેશવા અને નાના ફડણવીશ કોણ હતા?
૧૧. નીચેના શબ્દોના કારણ સાથે અર્થ જણાવો:-
ત્રિભુવન, ગરૂડાઝૂઠ, ગિરિધર, જહુપતિ.
૧૨. 'ઈથર' એ શું છે, અને કેવો પદાર્થ છે?

૮૬

૧. અજવાળિયામાં અને અંધારિયામાં ચંદ્રનો પ્રકાશિત ભાગ કઈ દિશામાં હોય છે, તે કારણ સહિત સમજાવો.
૨. વેદના વિભાગ પ્રમાણે ગ્રાહ્યણોના કયા વિભાગ પડેલા છે?
૩. ઇંગ્લેન્ડની પાર્લામેન્ટ એ શું છે, અને તેમાં કેટલા સભાસદ હોય છે?
૪. બત્રીસ લક્ષણ કયાં કયાં છે તે લખો.
૫. (ક) પાટી લીલાવતીના કર્તા કોણ હતા?
(જ) એ ગ્રંથ કયા વિષયનો છે?
૬. (ક) નર્મદાશંકરનું દેશપ્રીતિ સંગ્રંધી કયું ગીત ધણું જાણીતું છે?
(જ) તેમની સાહસને માટે કઈ કવિતા વખણાયેલી છે?

૭. નેપોલિયન બોનાપાર્ટના સંબંધમાં શું જાણો છો?
૮. અર્વાચીન કાળમાં કઈ કઈ અમત્કારિક શોધો થયેલી છે?
૯. મનોવિકાર દબાવવાનું મુખ્ય સાધન શું છે?
૧૦. કંઈક ધોરણથી બુદ્ધિપૂર્વક વિચાર કરી કુશળતાથી કામ કરનારા ગુજરાતમાં કયા પ્રસિદ્ધ પુરૂષો થઈ ગયા છે?
૧૧. નીચે જણાવેલાં કાવ્યો, પુસ્તકો કે ભાષાન્તરો કોણે રચેલાં કે કરેલાં છે:-
હૃદયવીણા; મેઘદૂત; કાવ્ય રસિકા; કાદમ્બરી;
લેન્ડોરના કાલ્પનિક સંવાદો; નલુવાણી; દેશી
કારીગીરીને ઉત્તેજન.
૧૨. નીચેના શબ્દો કયાં પ્રાણી માટે વાપરવામાં આવે છે :-
તોખાર, અજા, કુંજર, કુરંગ, નિશાચર, જમ્બુક.

૮૭

૧. (ક) મહારાણી વિક્ટોરીયાને કેવા પ્રકારના સગપણથી ગાદી મળી હતી?
- (લ) તેમણે ક્યાંથી ક્યાં સૂધી કેટલી વય સૂધી રાજ્ય કર્યું હતું?
- (ગ) એમને કયું ઉપનામ આપવામાં આવ્યું છે?
૨. “મનુષ્યમાં અમરદૈવી અંશ તેની સદ્વૃત્તિ છે”
એ વાક્ય સમજાવો.

૩. 'પંચરત્ન ગીતા' એમાં શેનો શેનો સમાવેશ કરેલો હોય છે?
૪. કેશવ ચંદ્ર સેન, કર્નલ ઑલકોટ, મેડમ બ્લાવેટસ્કી, રા. બા. લોળાનાથ સારાભાઈ, એમના વિષે શું જાણ્યો છો?
૫. સોળ શૃંગાર કયા કયા છે ?
૬. (ક) ત્રિમૂર્તિ કોને કહેવાય છે ?
(ख) તેમનું મુખ્ય કામ કયું ગણાય છે ?
૭. (ક) લોહીમાં હવા મળવાથી શું થાય છે ?
(ख) લોહીમાં હવા મળતી વખતે તે છુટી પડી જઈતેના કયા કયા ભાગ થાય છે, અને લોહી સાથે કયો ભાગ મળી જાય છે ?
૮. કયાં ઝાડનાં લાકડાને ઉઘાઈ લાગતી નથી ?
૯. બુધ ગ્રહ હુમેશાં કયારે દેખાય છે ?
૧૦. પૃથ્વી ચોવીસ કલાકમાં પોતાની ધરીપર એક આંટો ફરી રહે છે, તો સતત સાત દિવસ વરસાદ થવાથી તેના ફરેક ભાગપર વરસાદ પડેલો હોય કે કેમ, તે કારણ સાથે સમજાવો.
૧૧. હિંદુસ્તાનના વતનીઓ કયાં સંસ્થાનોમાં ધંધાથેં ગયેલા છે ?
૧૨. નીચેની લીટીઓનો અર્થ સમજાવો:—
તન રક્ષણુ ભજનાર્થે તે, ભોજન કરે મુજાણુ;
ભોજનાર્થે તન જે લહે, તે નર પરમ અજાણુ.

૧. કાચની બરણીમાં દીવો કે દેવતા મૂકી ઢાંકી દઈએ તો તે થોડીવાર પછી ઓલવાઈ જાય છે, તેનું કારણ શું ?
૨. (ક) શુકનો ગ્રહ ક્યારે દેખાય છે ?
(લ) શુકનો ગ્રહ પૃથ્વીથી કેટલો દૂર છે ?
(ગ) સૂર્યની આસપાસ ફરતાં તેને કેટલો વખત લાગે છે ?
૩. સ્ટીફનસન, વૉટ, રેલે એમણે શેની શોધ કરી હતી ?
૪. ડા. ખૂલર, મનુભાઈ નંદશંકર, ડા. ફીલહોર્ન, વિજયુ આબાજી કાઠવાટે, રેવરન્ડ જે. વી. એસ. ટેલર, આનંદશંકર બાપુભાઈ ધ્રુવ, હીરાલાલ વ્રજભુખ-જીદાસ શ્રોફ, વાઘજી આશારામ, કરીમ અલી રહીમ નાનજીઆણી- આ ગૃહસ્થોની જ્ઞાતિ જણાવી, ગુજરાતમાં તે શાથી નામાંકિત થયેલા છે તે લખો.
૫. (ક) પ્રતાપ રાણાને દુઃખના વખતમાં તેના કયા કારભારીએ મદદ કરી પોતાનું કર્તવ્ય બજાવ્યું હતું ?
(લ) એ કારભારીએ કેટલી મદદ કરેલી કહેવાય છે ?

૬. યુરોપ ખંડની ઘણી ખરી ભાષાઓ કઈ ભાષા-માંથી નીકળેલી છે, અને તે ભાષા મૂળ કયા દેશમાં ચાલતી હતી ?
૭. (ક) વિદ્યા ભણતી વખતે શ્રીકૃષ્ણના સખા કોણ હતા ? (જ) તે સખાનું વતન કયું હતું ને તે ક્યાં આવેલું છે ?
૮. નીચેની વસ્તુઓ કેવા પ્રકારનાં ઉત્પાદન છે તે કહો:-
ખીલા ઉપાડવાની હથોડી, ચીપીઓ, ભોંય પર પડેલી નિસરણી.
૯. નીચેનાં સ્થળો ક્યાં આવેલાં છે:-
પંચાળ, પંચવટી, કુરૂક્ષેત્ર, કેદાર.
૧૦. દેશી ચોપડા ખાંધવાના કાગળો ગુજરાતમાં ક્યાંના વખણાય છે, અને એ કાગળો કઈ જાતના કહેવાય છે ?
૧૧. નીચેના શબ્દોના અર્થ સમજવો:-
સુખડી, દસ્તુરી, વહીપૂજા, બોણી.
૧૨. જેમાં ગામ કે શહેરનાં નામ આવતાં હોય એવી દશ કહેવતો આપો.

૮૯

૧. દર્શનના ગ્રંથો કયા કયા છે, અને તેમાં શી બાબતો આવે છે ?
૨. ઇન્ડિયા કોઉન્સિલ એટલે શું સમજો છે ?

૩. ડયુક ઓફ વેલિંગ્ટન, નેલસન, લૉર્ડ કીચનર, લૉર્ડ રૉબર્ટ્સ-એમના વિષે શું જાણો છો ?
૪. ગ્રહો શી રીતે ઉત્પન્ન થયા છે ?
૫. વિદ્યા, બુદ્ધિ, પૈસો, અધિકાર, પદવી એ કયા ગુણથી દીપી નીકળે છે ?
૬. યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સની સ્વતંત્રતા પ્રાપ્ત કરવામાં અગ્રેસર કોણ હતા ?
૭. મુંબઈમાં કયાં કયાં રોજુંદા વર્તમાનપત્રો નીકળે છે ?
૮. હિંગાદક ચૂર્ણ શાનું બને છે ? અને કયે પ્રસંગે તેનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે ?
૯. જ્યોતિષ વિદ્યાનો મૂળ પાયો શાના ઉપર રચાયેલો જણાય છે ?
૧૦. 'મેન્યુઅલ ટ્રેનિંગ' એટલે શું ? તેથી થતા ફાયદા ટુંકામાં સમજાવો ?
૧૧. નીચેની કહેવતોના અર્થ સમજાવો :-
 (ક) ઉજડ ગામમાં એરંડો પ્રધાન.
 (ख) અધુરો ઘડો ઘણો છલકાય.
 (ग) વાંદરાને નિસરણી મળી.
૧૨. ચાંપાનેર શહેર કયાં આવ્યું છે અને તે કયા રાજના વખતમાં કોણે વસાવ્યું હતું ?

૧૦

૧. બ્હીગ, ટોરી, કોન્ઝરવેટિવ, લિબરલ, યુનિય-નીસ્ટ, નેશનલીસ્ટ-એ સમજાવો.

૨. ઇંગ્લેન્ડમાં કયું વર્તમાનપત્ર મુખ્ય ગણાય છે ?
તેની દરરોજ કેટલી નકલ છપાય છે ?
૩. હોમર કવિ કયા દેશમાં થયો હતો ? તેમના કયા ગ્રંથો પ્રસિદ્ધ છે ?
૪. કર્ણ, સુગ્રીવ, દ્રોણ, જનક-એમની જ્યાતિનાં કારણો જણાવો.
૫. કુવો ખોદતાં થોડે થોડે અંતરે માટી વગેરેનાં જૂદાં જૂદાં પડો માલૂમ પડે છે, તે ઉપરથી પૃથ્વીની ઉત્પત્તિ વિષે કેવું અથવા શું અનુમાન બાંધવામાં આવે છે ?
૬. “સત્સંગ એજ ધર્મની પ્રવૃત્તિનું મૂળ છે,” આ વાક્ય સમજાવો.
૭. વેપારી લોકો નીચેના સાંકેતિક શબ્દો વાપરે છે તેના અર્થ કહો:-
સળી, વીલ, કેળ, ઉધાન, ગોથ, મૂળ, જણસ, આંગળ.
૮. ઘરમાં હવા દૂષિત કરનારી જગ્યાઓ અને વસ્તુઓ કઈ કઈ છે ?
૯. ગુરૂત્વમધ્ય ણિંદુ પાયામાંથી ક્યારે જલદી બહાર નીકળી જાય છે ?
૧૦. અવલોકન શક્તિથી જગતમાં મહાન્ કાર્યો થયાં છે, તેનાં ઉદાહરણ આપો.
૧૧. અમુક મુદતે અને એકજ દિવસે લગ્ન કરવાનો રિવાજ ગુજરાત કાઠિયાવાડમાં કઈ ન્યાતોમાં છે ?

૧૨. જેમાં 'એક,' 'એ' વગેરે સંખ્યાવાચક શબ્દો આવતા હોય, એવી વીસ કહેવતો આપો.

૧૧

૧. ઓઢવાની ગરમ અને સુતરાઉ કેટલીક ચીજોનાં નામ આપો ?
૨. નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો ક્યાંના વતની હતા અને પોતાના સમયમાં ક્યાં કામોમાં કયે સ્થળે તેઓ અગ્રેસર તરીકે લાગ લેતા હતા:-
  - (૧) ગીરધરલાલ દયાળદાસ.
  - (૨) ડા. ધીરજરામ દલપતરામ.
  - (૩) નગીનદાસ તુલસીદાસ.
  - (૪) રણછોડલાલ છોટાલાલ.
  - (૫) દુર્ગારામ મંછારામ.
  - (૬) નવલરામ લક્ષ્મીરામ.
૩. કયા યંત્રથી શરીરની અંદરના લાગની છખી પડે છે ?
૪. ઊનાળા કરતાં ચોમાસામાં લુગડાં સુકાતાં કેમ વાર લાગે છે ?
૫. (ક) એસિડ એ કેવો પદાર્થ છે ?
(લ) કઈ કઈ વસ્તુઓમાં એસિડનો ગુણ હોય છે ?
૬. ગુજરાતમાં મોટામાં મોટું મીઠા પાણીનું અને ખારા પાણીનું સરોવર ક્યાં છે ? અને તે ક્યાં નામથી ઓળખાય છે ?

૭. પદાર્થના મુખ્ય ગુણો કયા કયા છે ?
૮. (ક) યુનિવર્સિટી તે શું છે ?
(લ) હિંદુસ્તાનમાં યુનિવર્સિટીઓ ક્યાં ક્યાં છે ?
૯. (ક) હાઉસ ઓફ લૉર્ડ્સ અને હાઉસ ઓફ કૉમન્સ એ શું છે ?
(લ) હાઉસ ઓફ કૉમન્સના પ્રમુખને શું કહે છે ?
૧૦. મુસલમાન લોકોના બાર માસનાં નામ જણાવો.
૧૧. નીચેની લીટીનો અર્થ આપો:-
‘દેણુ હજાર ને ઝેર અતુલ પણુ,
વાસુકીએ ભાર તોળ્યો;
ગર્વ વિનાના દશરથ પુત્રે,
ગર્વી રાવણને રોળ્યો’.
૧૨. પ્રોટેસ્ટન્ટ પંથ કોણે સ્થાપ્યો છે ? (લ) આ પંથ હાલ કયા કયા દેશમાં પ્રચલિત છે ?

૧૨

૧. સ્નેહાકર્ષણ અને સંબંધાકર્ષણથી વિરુદ્ધ કયું બળ છે ?
૨. દક્ષિણ હિંદુસ્તાનમાં દહેરાં ક્યાંનાં વખણાય છે ?
૩. ‘અઢાર ભાર વનસ્પતિ’ અને ‘અઢાર ભાર સોનું’ એ સમજાવો.
૪. નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો સંબંધી તમે શી હકીકત જાણો છો:-

(૧) પ્રેમચંદ્ર રાયચંદ.

(૨) સવિતાનારાયણ ગણપતિનારાયણ.

(૩) ડા. રાધ બિહારી ઘોષ.

(૪) સ્વામી વિવેકાનંદ.

(૫) કરસનદાસ માધવદાસ.

૫. પાણીની અંદર ચાલતી બોટો, મેગેઝીન રાઇફલ, હુવાઈ વિમાન-એ શું છે તે સમજાવો.
૬. સૂત્રધાર, નટી, વિદ્વંસક, પાત્ર, પ્રેક્ષક, રંગભૂમિ, એ નાટકને લગતા પારિભાષિક શબ્દો સમજાવો.
૭. લોકડાં ફાડવામાં કયું બળ તોડવા માટે છીણીપર ઘા કરવામાં આવે છે ?
૮. (ક) અમદાવાદ શહેરમાં મુખ્ય ઉદ્યોગ શેનો છે ?
(જ) એમાં જાણવા જેવી સંસ્થાઓ કઈ કઈ છે ?
૯. કયા પદાર્થમાંથી વિદ્યુત ઉત્પન્ન કરી શકાય છે ?
૧૦. પટશાસ્ત્ર, સમ્રાજ્ઞિ, છ રાગ એ કયાં કયાં છે, તે જણાવો.
૧૧. કલાઈ ધાતુનો ઉપયોગ શેમાં શેમાં થાય છે ?
૧૨. નીચેની કહેવતો કયે પ્રસંગે વપરાય છે તે જણાવો:-
(ક) જૂઠાનું આવરદા ચાર ઘડી.
(જ) નેળનાં ગાડાં નેળમાં રહેતાં નથી.
(ગ) રૂપિયા કરતાં વ્યાજ વહાલું.

૧૩

૧. નીચેના શબ્દો સમજાવો:-

કોલેજ, ટર્મ, ગ્રેજ્યુએટ, ફેલો, સેનેટ, સિન્ડિકેટ.

૨. મિસ્ટર, મિસીસ, મિસ, માસ્ટર અને મિસેસ-આ અંગ્રેજી શબ્દો કોને લાગુ પડે છે?
૩. હિંદુસ્તાનના નામાંકિત રાજદ્વારી પુરૂષો પૈકી દશનાં નામ આપો, અને તે દરેક કયા ઇલાકાના છે તે જણાવો.
૪. ભક્તિકાંડ, કર્મકાંડ, અને જ્ઞાનકાંડ એનો સંબંધ કોની સાથે રહેલો છે?
૫. 'ચલણી નોટ'ના કકડા થઈ ગયા હોય, અથવા થોડી બળી ગઈ હોય તો તે નોટના પૈસા મળે કે કેમ? અને મળે તો કેવી રીતે ?
૬. કાંસાનો ઉપયોગ શેમાં કરવામાં આવે છે?
૭. ચંડીગ્રામ, ભૃગુપુર, વીરક્ષેત્ર, સ્તંભતીર્થ, જીર્ણ-દુર્ગ, દર્ભાવતી-આ નામો હાલનાં કયાં શહેરને માટે વપરાય છે?
૮. 'મધુકરી,' 'સાતવારી' આ શબ્દો શાને માટે વપરાય છે?
૯. મુંબઈ ઇલાકામાં રક્તપિત્તિયાના ઉપચારને માટે દવાખાનાં કયાં કયાં છે?
૧૦. ક્ષત્ર્ય અને પેચ, એ યંત્રોનો કોની સાથે સંબંધ છે તે સમજાવો.
૧૧. ગરમીની વધઘટ વાતાવરણ ઉપર કેવી અસર કરે છે, એટલે શો ફેરફાર કરે છે તે સમજાવો.
૧૨. (ક) હુડકાયાં કુતરાં કરડેલાં ઈસમોના ઉપચારને માટે મુખ્ય સંસ્થાઓ કયાં છે?

(જ) તેના સંબંધમાં સરકાર તરફથી કેવી સગવડ કરી આપવામાં આવી છે. ?

૧૪

૧. કોઈ પદાર્થમાં એસિડ છે કે કેમ, એ શી રીતે પારખી શકશો?
૨. (ક) ગુજરાતી ભાષામાં 'અર્થશાસ્ત્ર' નું પુસ્તક રચનાર પ્રથમ ગૃહસ્થ કયા હતા?
- (જ) આજ ગૃહસ્થે બીજું કયું પુસ્તક તૈયાર કરેલું છે?
- (ગ) આ ગૃહસ્થે મુંબઈ ઇલાકામાં કેવા ગુણોને લીધે ખ્યાતિ મેળવી હતી?
૩. વેપારમાં તેજ, મંદી, એક હથુ વેપાર, વાયદો, અને સદો એ શું છે?
૪. ખરફ, ઠંડું પાણી અને ગરમ પાણી સરખા માપના વાસણમાં ભરીએ તો શેનું વજન વધારે થશે?
૫. ચુનીલાલ હિમાલય પર્વતની ટોચ ઉપરથી નીચે ઉતરે છે, અને સુરેન્દ્ર તળેટી આગળથી ટોચ ઉપર જાય છે. બન્ને વચ્ચે લેગા થતાં એકને અંગરખાની કસ છોડવાની કે કોટનાં બટન કાઢવાની જરૂર પડે છે, અને બીજાને બાંધવા કે બીડવાની જરૂર પડે છે; એમ કરવાનાં કારણો સમજાવો.

૬. ગુજરાતમાં વખણાયેલા કિલ્લાઓનાં નામ આપો.
૭. ઉધાઈ અને કસારી ન લાગે, તેને માટે કઈ વસ્તુનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે?
૮. કઠણમાં કઠણ પથ્થર કઈ જાતનો થાય છે, અને તે ક્યાંથી મળી શકે છે?
૯. ખાવાનો કાથો શેનો બને છે?
૧૦. સંગીતના તાલ, માપ, માત્રા, ચરણ, પદ, ગણ, એની સમજ ટુંકામાં આપો.
૧૧. કયા પ્રાણીનું લોહી ઠંડું હોય છે?
૧૨. નીચેની લીટીઓનો અર્થ સમજાવો :-

‘સચિવ વૈદ્ય ગુરૂ ત્રણ કદી,
પ્રિય બોલે લહિ ત્રાસ;
રાજ ધર્મ તનનો ત્યહાં,
હોય તુરત તો નાશ.’

૧૬

૧. (ક) પાણી શુદ્ધ કરવાની રીતો કઈ કઈ છે?
(જ) તે શુદ્ધ કરવાને કેવી ગળણીનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે, અને તેમાં કયા કયા પદાર્થો નાખવામાં આવે છે?
૨. શંકરાચાર્ય, રામાનુજાચાર્ય, મધ્વાચાર્ય, અને વલ્લભાચાર્ય એમના શા શા સિદ્ધાંત કે મત છે તે જણાવો.

૩. મનિ આર્ડરથી પૈસા મોકલવા બદલની વ્યવસ્થા કરવાનું કામ ટપાલ (પોસ્ટ) ખાતાને કયા વર્ષમાં સુપરત થયું હતું ?
૪. (ક) કવિ નર્મદારાંકરનું જીવનસૂત્ર શું હતું ?
(જ) આ કવિનાં ગદ્ય લખાણ સંબંધે શો અભિપ્રાય અંધાયલો છે ?
૫. રજપૂતોના ખરા વીરત્વ સંબંધના એક બે દાખલા આપો.
૬. કેટલાંક તંતુ વાદ અને ચર્મ વાદનાં નામ આપો.
૭. કેવા પ્રકારનાં કામમાં પ્રજાવર્ગને પોલીસની મદદ મળી શકે છે ?
૮. પવનના પ્રકાર કયા કયા છે, અને તે કઈ મોસમમાં કઈ દિશામાંથી વાય છે ?
૯. હવામાં વજન છે, એ શી રીતે જાણી શકાય છે ?
૧૦. (ક) દુનિયામાં વસ્તીમાં મોટામાં મોટું શહેર કયું છે ? (જ) તેથી ઉતરતાં ત્રણ શહેરનાં નામ હાલની વસ્તીની સંખ્યા સાથે આપો.
૧૧. નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થોએ જાણુવા જેવાં જે ઉપયોગી કામો કર્યાં છે, તે ટુંકામાં જણાવો:—
(૧) રા. બા. હરગોવિંદદાસ દ્વારકાદાસ કાંટાવાળા
(૨) દિ. બા. રણછોડભાઈ ઉદયરામ.
(૩) મન:સુખરામ સૂર્યરામ ત્રિપાઠી.
(૪) છોટાલાલ સેવકરામ.
(૫) મણિલાલ નભુભાઈ.
(૬) રા. સા. મોહનલાલ રણછોડદાસ.

૧૨. પંચયજ્ઞ, પંચપ્રાણ, પંચરત્ન, પંચદેવી, -આનાં નામ આપો.

૧૬

૧. હિંદુસ્તાનની વસ્તી પૈકી બણેલાં સ્ત્રી પુરુષોની સંખ્યા કેટલા ટકા હશે ?
૨. (ક) નક્ષત્ર અને તારામાં શો ફેર છે ?
(લ) તારા અને ગ્રહોમાં શો ફેર છે ?
૩. (૧) ભડકો, ભડકી, ભડકું; (૨) બોરો, બોરી, બોરું-આ શબ્દોના અર્થ આપો.
૪. (ક) ગુજરાતના પાંચ પ્રાચીન કવિઓનાં નામ આપો.
(લ) પ્રાચીન સ્ત્રી કવિઓનાં નામ આપો.
૫. પિરામિડ વિષે શું જાણો છો ?
૬. વૈદિક ધર્મ અને જૈન ધર્મ, એમાં મુખ્યત્વે કયો કયો સિદ્ધાંત વિરુદ્ધ છે ?
૭. આફ્રિકામાં બ્રિટિશ રાજ્યનો મુલક કયો કયો છે ?
૮. કયા પદાર્થોના મિશ્રણથી સુરોખાર અને મીઠું બને છે ?
૯. કલકત્તા, મુંબઈ, અને મદ્રાસની હાઈ કોર્ટોના ચીફ જસ્ટીસોના તથા બીજા જડજોના પગાર કેટલા છે ?
૧૦. શાહજહાનું તખ્તે તાઉસ કોણ લૂટી ગયો હતો ?
૧૧. અમુક અંતર ચાલીએ તેના કરતાં તેટલી લંબાઈએ પગથિયાં કે ઢાળ ચઢવાનું થાય, તેમાં વધારે થાકી કેમ જવાય છે ?

૧૨. (૧) સર્પેજનો રોજો, (૨) દાદા હરિની વાવ, (૩) અદાલતની વાવ, (૪) શાહ આલમનો રોજો, (૫) નખી તળાવ, (૬) કાંકરીઉં તળાવ-- આ ક્યાં આવેલાં છે ?

૧૭

૧. ગુજરાતી ભાષાનો સારો અભ્યાસ કરેલો હોય એવા કેટલાક મિશનરી તથા ખીજા અંગ્રેજ ગૃહસ્થોનાં નામ આપો.
૨. સીધા કર કયા છે, અને આડકતરી રીતે લેવામાં આવે છે તેવા કર કયા છે તે જણાવો.
૩. કાન ન હોવા છતાં સાંભળે છે એવું જનાવર કયું છે ?
૪. હીરો એ શાનો બનેલો છે ?
૫. 'નમે નમેમેં ફેર હયે, બહોત નમે નાદાન; દગલખાજ દોરા નમે, ચિત્તા ચોર કમાન.' -એનો અર્થ ખરાબર સમજાવો.
૬. મદ્રાસથી ન્યુ યૉર્ક જવાના માર્ગે કયા કયા છે ?
૭. ઈન્ડિયા રબર, સરેશ અને ગટાપચી એ શું છે ? તે દરેકના લેદ સમજાવો.
૮. (ક) પક્ષિની એ કયા રાજની સ્ત્રી હતી ?
(લ) તેનું મુખ જોવા કયા મુસલમાન બાદશાહે પ્રયત્ન કર્યો હતો ?
૯. સૂર્યનું અજવાળું બહાર હોવા છતાં ઘરમાં પ્રકાશ કેમ પડે છે ?

૧૦. હિંદુસ્તાનમાં લાખ ઉપરાંત વસ્તીવાળાં શહેરો ક્યાં ક્યાં છે, તે વસ્તીના આંકડા સહ જણાવો.
૧૧. (ક) શિવાજીની ફેજમાં મુખ્ય કઈ જાતના લોક હતા?
- (જ) મરાઠી રાજ્યના મુખ્ય પ્રધાન કોણ હતા, અને તે કઈ ન્યાતના હતા ?
- (ગ) પાછળથી આ પ્રધાને પોતાની સ્વતંત્ર ગાદી ક્યાં કરી હતી ?
૧૨. કવિ દલપતરામે 'લોભ અને તૃષ્ણા'ને માટે કયો દોહરો લખ્યો છે ?

૧૮

૧. (ક) નાણાનો ઉપયોગ સમજાવો. (જ) પ્રથમ નાણા તરીકે કયો પદાર્થ વપરાતો હતો ?
૨. ગુરૂત્વાકર્ષણનો નિયમ કોણે શોધી કહાડ્યો હતો ?
૩. મકરંદ, લલિત, બુલબુલ, ખીરબલ, સાગર, એવી સંજ્ઞાઓ ક્યાં વાપરવામાં આવે છે ?
૪. ઈસ્લામી ધર્મમાં કયા કયા પંથો છે, અને એ પંથોમાં મુખ્ય લેહ શો છે ?
૫. (ક) પૃથ્વી કરતાં સૂર્ય કેટલા ગણો મોટો છે ?
- (જ) પૃથ્વીથી સૂર્ય કેટલો અંતરે છે ?
૬. શિવાજીના અષ્ટ પ્રધાન કોણ હતા ?
૭. 'ત્રેક્ષાંકી' એ શું છે, અને તે શા ઉપયોગમાં આવે છે ?

૮. રેલ્વે લાઈન ઉપર પાટિયાં તેમજ પથરા દાટી તેના ઉપર આંકડા લખે છે, તે ઉપરથી શું સમજવાનું હોય છે ?
૯. હાલની કેટલીક પારસી સ્ત્રી લેખકોનાં નામ નામ આપો.
૧૦. ફ્રાસક્રસ શેમાંથી નીકળે છે, અને તે શા ઉપયોગમાં આવે છે ?
૧૧. (ક) 'સર્વન્ટ્સ ઓફ ઇન્ડિયા સોસાયટી' એ શું છે ?
(ખ) એનો મુખ્ય ઉદ્દેશ શો છે ?
(ગ) એ કોણે સ્થાપી છે ?
૧૨. નીચેની કહેવતોનો અર્થ સમજાવો, અને તે કેવે પ્રસંગે વપરાય છે તે કહો:-
(ક) હીરો ને વળી કુંદને જડયો.
(ખ) શેર મગદળના શાહેદી.
(ગ) ધર્મે જય અને પાપે ક્ષય.

૧૧

૧. નીચેના શબ્દો સમજાવો :-
હુંડિયામણુ, વટાવ, સરભર, કાંધાં, પાંજરાં,
પાંલીસી ઉતરાવવી.
૨. માણસના મહોંમાં દાંત કેટલા હોવાનું સાધારણ રીતે બોલાય છે, અને ખરેખર કુલ કેટલા દાંત છે ?
૩. શિવાજીનાં ખાસ લક્ષણો જાણતા હો તે કહો.

૪. ભગવાન્ 'મનુ'એ ધર્મનાં દશ લક્ષણ કહ્યાં છે, તે કયાં કયાં ?
૫. તારના થાંભલાપર ચીનાઈ ખ્યાલા ગોઠવી તે પર તારનું ઢોરડું વીંટાળવામાં કે ખાંધવામાં આવે છે, તેમાં ચીનાઈ ખ્યાલાની શી જરૂર છે ?
૬. મુંબઈ ઇલાકાના કેટલાક સંભાવિત મુસલમાન ગૃહસ્થો અને લેખકોનાં નામ આપો.
૭. ઝાકળ, કરાં, વરસાદ, ધુમસ એ કયા પદાર્થનું રૂપાંતર થયેલું છે, તે સમજાવો.
૮. (ક) ગોળો સપાટ જમીનપર ગળડે છે, તેનું કારણ કહો. (ઘ) ગળડતો ગોળો અટકી જાય છે, તેનું કારણ સમજાવો.
૯. પ્રાચીન પાંચ સતીઓનાં નામ આપો.
૧૦. કયા લોકોમાં મડદાંને સંઘરી રાખવાનો રિવાજ હતો ?
૧૧. ડુંગર કે ઉંચી જગ્યા ઉપર ચઢતાં શ્વાસ લેતાં મુશ્કેલી પડે છે, અને ચામડી ફાટી જાય છે, તેનું કારણ શું ?
૧૨. સંસ્કૃતમાંથી ગુજરાતીમાં ભાષાંતર થયેલાં એવાં પાંચ ધર્મશાસ્ત્રનાં પુસ્તકનાં અને પાંચ નાટકોનાં નામ આપો, તથા એ દરેકના ભાષાંતર કર્તાનાં નામ કહો.

૧૦૦

૧. ઓન. મી. મહાદેવ ભાસ્કર ચૌખલ, ઓન. સર એસ. પી. સીંહા, સર પ્રભાશંકર પટ્ટણી, શેઠ મનસુખભાઈ ભગુભાઈ, શેઠ ગોકલદાસ તેજપાલ -એમના સંબંધમાં મુખ્ય જાણુવા જેવી અગત્યની જાણતો કઈ કઈ છે તે કહો.
૨. પાણીમાં મીઠું અને ખાંડ નાખીએ તો કયું વધારે ઓગળે છે ?
૩. સા, રી, ગ, મ, પ, ધ, ની, એ શું છે અને તેનો ઉપયોગ શો છે ?
૪. નર્મદાશંકર, રણછોડભાઈ ઉદયરામ, ભાઈશંકર નાનાભાઈ અને મણિલાલ નલુભાઈ-એમણે રચેલાં નાટકોનાં નામ આપો.
૫. શંકર, રામ, લાલ, ભાઈ, સંગ, દાસ, રાય, સિંહ, રાવ-એ શબ્દો જેમનાં નામને છેડે હોય, તે લોકો ઘણે ભાગે કઈ જ્ઞાતિના હોય છે ?
૬. (ક) બલુન એ શું છે ? (લ) તે શાથી ઉત્પન્ન છે ? (ગ) તેનો શો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે ?
૭. હાડકાંમાં કયા કયા પદાર્થો હોય છે ?
૮. દીવામાંનું તેલ વાટમાં કયા નિયમથી ઉપર ચઢે છે ?
૯. ટપાલમાં ખીંચવાનાં હાલનાં જેવા મોટા કદનાં પોસ્ટ કાર્ડો વેચવાનું ટપાલ ખાતામાં કયા વર્ષમાં દાખલ થયું હતું ?

૧૦. (ક) પાસો, પાસું; (લ) પાણો, પાળી, પાળું;
(ગ) પાલો, પાલી, પાલું;-એના અર્થ સમજાવો.
૧૧. (ક) દર ત્રીજી સાલે અધિક માસ આવે છે,
તેનું કારણ સમજાવો. (લ) કયા માસ અધિક
માસ તરીકે ઘણાં વર્ષથી આવતા નથી ?
(ગ) કયા માસ કેટલે વર્ષે ફરીને અધિક
તરીકે આવે છે ?
૧૨. મુંબઈ ઇલાકામાં પ્રસૂતિગૃહ ક્યાં ક્યાં કાઢવામાં
આવ્યાં છે ?

૧૦૧

૧. ગોળ-આ શબ્દના જેટલા અર્થ થતા હોય, તે
જૂદા જૂદા વાક્યમાં વાપરી બતાવો.
૨. ગુજરાતી ભાષામાં ઐતિહાસિક વાર્તા લખનાર
ત્રણ ગ્રંથકારનાં નામ આપો.
૩. સૂર્યમાંથી તેજ (પ્રકાશ) પૃથ્વી ઉપર આવ
વાને કેટલો વખત લાગે છે ?
૪. રાતા રંગનો નીલો રંગ કરવો હોય, અને નીલા
રંગનો રાતો રંગ કરવો હોય, તો કયા કયા
પદાર્થોનું મિશ્રણ કરવું પડે છે ?
૫. તારમાં બબર શી રીતે જતી હશે ?
૬. કાડિયાવાડમાં ઉન્હા પાણીના કુંડ ક્યાં આવેલા છે ?
૭. આકાશમાં ગર્જના તથા વિજળી થાય છે, તેનાં
કારણો સમજાવો.

૮. મગજને માટે કેવી ભાતનાં પદાર્થ વધારે ઉપયોગી અને પુષ્ટિકારક ગણાય છે ?
૯. ગુજરાતી ભાષામાં રચેલાં પ્રભાતિયાં કેનાં ઘણાં વખણાય છે ?
૧૦. (ક) 'ગંગા જમની' એ શબ્દ શેના સંબંધમાં વપરાય છે ?
 (લ) (૧) કેસરિયાં કરવાં; (૨) ગણપતિ બેઠા; (૩) મહેલનાં દરવાનના હાથ પૂજ્યા વિના અંદર જવાય નહીં-આ સમજાવો.
૧૧. નીચેની સંસ્થા વગેરે સંબંધી શું જાણો છો:-
 (૧) પાંજરાપોળ, (૨) બોમ્બે રાયલ એશિયાટિક સોસાયટી, (૩) અમદાવાદ વૈશ્ય સભા, (૪) જૈન પુસ્તક ભંડારો.
૧૨. કેપ્ટન જર્વિસ, જેમ્સ ગ્રેહામ, ખા. બા. જમશેદજી અરદેશર દલાલ-એમણે ગણિતનાં સંબંધમાં રચેલાં પુસ્તકોનાં નામ આપો.

૧૦૨

૧. 'ભગીરથ પ્રયત્ન' આનો અર્થ શું ? આ શબ્દો કઈ કવિતાને લાગુ પડે છે ?
૨. કયા કયા પદાર્થોમાં ધર્ષણ વિજળીનો ગુણ રહેલો છે ?
૩. એક વિદ્યાજેટલી જમીનમાં બાજરી, ઘઉં, કપાસ, ડાંગેર, જીવાર, તમ્બાકુ-એનો પાક કરવા સારું બી કેટકેટલું જોઈએ, અને તેનો સાધારણ રીતે સારા વર્ષમાં પાક કેટલો ઉતરે ?

૪. એક ઈંચ વરસાદ પડ્યો, એટલે તેમાં શું સમજ્યા ?
૫. પાણી હલકું અને ભારે, કઠણ અને નરમ, શા ઉપરથી કહેવામાં આવે છે, અને કયું પાણી સાફ ગણાય છે ?
૬. નીચે જણાવેલાં ગૃહસ્થો સંબંધી જાણવા જેવી હકીકત ટુંકામાં આપો:—
  - (૧) શાસ્ત્રી વ્રજલાલ કાળીદાસ.
  - (૨) સર સલાર જંગ.
  - (૩) ડા॰ સર રામકૃષ્ણ ગોપાળ ભંડારકર.
  - (૪) સર જમશેદજી જીજીભાઈ.
  - (૫) રા॰ બા॰ દાલશંકર ઉમિયાશંકર.
  - (૬) જસ્ટીસ કાશિનાથ ત્ર્યંબક તેલંગ.
૭. (૧) વાછરડાં, (૨) પાડાં, (૩) લવારાં, (૪) ગાડરાં, (૫) વછેરાં, (૬) ખોલકાં, (૭) કુર-કુરીયાં-એ નામ કેને માટે વપરાય છે ?
૮. રૂટર (રોઈટર) ના તાર, એથી તમે શું સમજો છો ?
૯. સોનું, રૂપું, તાંબુ, લોહું, જસત, કલઈ, જર્મન સિલ્વર, એલ્યુમિનિયમ, સીસું, કાંસું,—એમાં શુદ્ધ ધાતુ કઈ છે, અને મિશ્ર ધાતુ કઈ છે, અને મિશ્ર ધાતુઓ કઈ કઈ ધાતુનું મિશ્રણ છે ?
૧૦. ખોરાક સારો આવીને ખાવાની જરૂર શી છે ?
૧૧. પર્વતો અને સમુદ્રો હવા ઉપર શી અસર કરે છે ?
૧૨. (ક) સમ્રાટ એડવર્ડ સાતમા કેટલી ઉંમરે ક્યારે ગાદી ઉપર બેઠા હતા ?
(લ) એ ખાસ કયા ગુણને માટે વખણાયલા છે ?

૧૦૩

૧. (ક) એકવીસ તોપનું માન કયા રાજ્યએને મળે છે ?
(લ) તે હરેક રાજ્યની ઉપજ કેટલી ગણાય છે ?
૨. (ક) ગળી અને વાદળી એ શું છે ?
(લ) તેનો ઉપયોગ શેમાં થાય છે ?
૩. નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો પોતાનાં કેવાં કામો વગેરે માટે નામાંકિત થયેલા છે:-
(૧) ઝવેરીલાલ ઉમિયાશંકર.
(૨) સર મંગળદાસ નથુભાઈ.
(૩) સુશ ગોકુલજી આલા.
(૪) ગોપાળ કૃષ્ણ ગોખલે.
૪. ફટકડી ક્યાંથી મળે છે ને તેનો શો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે ?
૫. જાપાન દેશનો સુધારો કેટલાં વર્ષનો ગણાય છે ?
એ દેશની ચઢતી થવાના કારણો આપો.
૬. મોટાં મકાનો ઉપર છેક ટોચથી નીચે લોંચ સૂધી તાર વળગાડેલા હોય છે, તેનો હેતુ સમજાવો.
૭. 'વેદ્યુ પેએબલ સિસ્ટમ' ટપાલ (પોસ્ટ) ખાતામાં ક્યારથી અમલમાં મૂકાઈ હતી ?
૮. માઉન્ટ એવરેસ્ટ કેટલો ઉંચો છે, અને પાસિફિક મહાસાગર કેટલો ઉંડો છે ?
૯. રા. બા. ભીમભાઈ કીરપારામે કયું પુસ્તક તૈયાર કરવામાં મી૦ કેમ્પબેલ સાહેબને ઘણી

મદદ કરેલી, અને તેના ઉપરથી ગુજરાતીમાં
કોણે કયા નામનાં પુસ્તક તૈયાર કર્યા હતાં ?

૧૦. (ક) 'કલાપી' એ સાંકેતિક નામ કોણે
વાપરેલું છે ?

(લ) તેની ખ્યાતિ શા ઉપરથી થયેલી છે ?

૧૧. સને ૧૮૮૭ માં સાક્ષરશ્રી નવલરામે લખ્યું છે
કે, "એ તો ક્યારનું સર્વાનુમતે સિદ્ધ થઈ ચૂક્યું
છે કે, આ જમાનાના કવિ તે બેજ. આ સમે
કવિતા કરનારા તો બેઈએ તેટલા છે, અને તેમાં
થોડાક સારા કવિ પણ છે; પરંતુ જ્યાં કવિ
શબ્દનું ઉચ્ચારણ કર્યું ત્યાં પ્રથમ પ્રતીતિ સર્વે
ગુજરાતીના મનમાં આ બેમાંનાજ કોઈ એકની
થાય છે." આ બે કવિ તે કોણ ને ક્યાંના
વતની હતા ? તે ઉપરાંત 'થોડાક સારા કવિ'
હોવાનું લખ્યું છે, તેમનાં નામ આપો.

૧૨. નીચેની કવિતા વગેરેના અર્થ સમજાવો:—

(ક) લાખ ખરચતાં સાખ નવ મળે,
સાખ ગયે સૌ ખાખ.

(લ) નામ રહંતા ઠાકરાં, નાણાં નહીં રહંત;
કીર્તિ કેરાં કોટડાં, પાડ્યાં નહીં પડંત.

(ગ) લાખા ગુર્જરી આર્યવર્ત અખિલે, ફેલાય ફાલી ઘણી,
સર્વે દેશ વિદેશ ગુર્જરગિરા, સોહાય સોહમણી;
સાણી સંસ્કૃત મૃત્યુપ્રાય થઈ છે, આ થાય શિરોમણિ.
અર્પો તો વિભુ એજ અર્પણ કરો, એ આશ પ્રેમી તણી.

૧૦૪*

૧. વડોદરા રાજ્યનું ક્ષેત્રફળ કેટલું છે ?
૨. વડોદરા રાજ્યની સ્ત્રી અને પુરૂષની પ્રાંતવાર વસ્તી કેટલી છે ?
૩. વડોદરા રાજ્યમાં પ્રાંતવાર તાલુકા (મહાલ) ને કુલ ગામ કેટલાં છે ?
૪. દરેક પ્રાંતમાં મોટામાં મોટું શહેર કયું છે, અને રાજદરબારી કામ માટે કયું ગામ કે શહેર મુખ્ય ગણાયું છે, તથા તે દરેકની વસ્તી કેટલી છે ?
૫. શ્રીમંત મહારાજા સયાજીરાવનો જન્મ દિવસ કયો છે ?
૬. (ક) શ્રીમંત મહારાજા સયાજીરાવ કઈ જ્ઞાતિના છે ?
(જ) એમના કુંવરોનાં નામ આપો.
૭. વડોદરા રાજ્યમાં કયા કયા પ્રકારનાં દવાખાનાં છે ?
૮. વડોદરા રાજ્યમાં જાત્રાનાં સ્થળો કયાં કયાં છે ?
૯. વડોદરાથી દ્વારકા જવાના રસ્તા કયા કયા છે, અને તે પૈકી કયે રસ્તે જતાં ખર્ચ કમી થાય છે ?
૧૦. વડોદરા રાજ્યમાં પહેલાં નાણું કયું ચાલતું હતું, અને હાલમાં કયું ક્યારથી ચાલે છે ?

* ટીપ-પ્રશ્નપત્ર ૧૦૪-૧૦૫-૧૦૬-૧૦૭ વિશેષ કરીને વડોદરા રાજ્યને લગતા છે. આ ઉપરાંત જુઓ પ્રશ્નપત્ર ૧ થી ૪ એ દરેકનો પહેલો પ્રશ્ન તથા ૩૯ નો અગિયારમો.

૧૧. વડોદરા શહેરમાં લક્ષ્મી વિલાસ નામનો રાજ-
મહેલ છે, તે બાંધવામાં કેટલો ખર્ચ થયો હશે?
૧૨. વડોદરા રાજ્યમાં વધારેમાં વધારે તાપ ક્યાં
કેટલો પડે છે?

૧૦૬

(વિશેષ કરીને વડોદરા રાજ્યને લગતો છે.)

૧. વડોદરા રાજ્યમાં ત્રણ હજાર અને તે ઉપરાંત
વસ્તીવાળા ગામનાં નામ વસ્તીનાં આંકડા
સાથે આપો.
૨. (ક) વડોદરા રાજ્યની વાર્ષિક ઉપજ કેટલી છે?
(ઘ) કયા કયા ખાતની કે કઈ શાખાની ઉપજ
પાંચ લાખ કરતાં વધારે છે ?
૩. (ક) આ રાજ્યનો વાર્ષિક ખર્ચ કેટલો છે ?
(ઘ) કયા કયા ખાતાનો ખર્ચ આઠ લાખ
કરતાં વધારે છે ?
૪. શ્રીમંત મહારાણી ચીમનાબાઈ સાહેબનું નામ
ક્યાં મોટાં બાંધકામ સાથે જોડવામાં આવેલું છે ?
૫. શ્રીમંત મહારાજ સયાજીરાવને કયા અંગ્રેજ
ગૃહસ્થનું શિક્ષણ મળેલું હતું ?
૬. વડોદરા રાજ્યના પ્રદેશમાં કઈ કઈ નદીઓ
વહે છે, ને તેના ઉપર ક્યાં ગામ કે શહેર
આવેલાં છે ?
૭. નવસારી, સંજેડા, પાટણ, આતરસુંબા, વડો-
દરા કલાલવન, વડોદરા સેન્ટ્રલ જેઇલ-એ
દરેક કઈ વસ્તુની બનાવટ માટે પ્રખ્યાત છે ?

૮. વડોદરા રાજ્યમાં ખંદેરો કયાં કયાં છે ?
૯. વડોદરા રાજ્યમાં મુખ્ય વર્તમાનપત્રો અને માસિક પત્રો કયાં કયાં છપાય છે ?
૧૦. વડોદરા રાજ્યમાં સરાસરી કેટલા ઈંચ વરસાદ પડે છે ?
૧૧. (ક) પાટણ શહેર શાને માટે પ્રખ્યાત છે ?
હાલમાં એની વસ્તી કેટલી છે ?
- (ख) જાત્રાળુ લોકો સિદ્ધપુર શા માટે જાય છે ?
- (ग) ત્યાં કયું પ્રાચીન કામ જોવા લાયક હતું ?
૧૨. (क) વડોદરામાં સ્વારીઓ ક્યારે ક્યારે નીકળે છે ?
- (ख) કયે કયે દિવસે વડોદરામાં દરબાર ભરાય છે ?

૧૦૬

(વિશેષ કરીને વડોદરા રાજ્યને લગતો છે.)

૧. 'સયાળ સરોવર' એ શું છે ? એ બાંધવામાં કેટલો ખર્ચ થયેલો છે ?
૨. શ્રીમંત મહારાજ સયાળરાવે કયા કયા દેશોમાં મુસાફરી કરી છે ?
૩. આ રાજ્યમાં ફરજિયાત શિક્ષણની કયા મહાલમાં કયા વર્ષમાં શરૂઆત કરવામાં આવી હતી ?
૪. નરવા, ભાગદાર (ભાગવાર) અને બારખલી, એ શબ્દો સમજાવો ?
૫. વડોદરા શહેરમાં કયા કયા ખાતાની કઈ કઈ સરકારી કચેરીઓ છે ?

૬. કયા કયા પ્રકારની કેળવણી માટે વડોદરા રાજ્યમાં સવડ થયેલી છે ?
૭. વડોદરા રાજ્યમાં પ્રજા વર્ગને જ્ઞાન વધારવાનાં સાધનો કયાં કયાં છે ?
૮. (ક) છેલ્લાં ૩૫ વર્ષમાં વડોદરામાં જે જે દિવાનો થઈ ગયા, તેમનાં નામ જ્ઞાતિસહ આપો.
(જ) વડોદરાના સંબંધમાં આવેલા કેટલાક વિદ્વાન શાસ્ત્રીઓનાં નામ આપો.
૯. 'શ્રાવણ માસ પરીક્ષા' વડોદરામાં ક્યારે લેવાય છે, અને તે પાસ થનારને શા લાભ થાય છે ?
૧૦. વડોદરા રાજ્યમાં મોટામાં મોટું સંગ્રહસ્થાન કયાં આવેલું છે ?
૧૧. વડોદરા રાજ્યના (૧) રેવિન્યુ ખાતાના (૨) ન્યાય ખાતાના અને (૩) કેળવણી ખાતાના અધિકારીઓના કુમવાર ઓદ્ધાઓ જણાવો.
૧૨. (ક) કેવા પ્રકારનાં કઈ કઈ ભાષામાં પુસ્તકો પ્રકટ કરવા કરાવવામાં શ્રીમંત મહારાજ સયાજીરાવે ઘણી ખંત રાખી છે અને ખર્ચ કર્યો છે ?
(જ) ગ્રંથોત્તેજન માટે વડોદરા રાજ્યમાં ખીજી શી શી વ્યવસ્થા કે સવડ થયેલી છે ?

૧૦૭

(વિશેષ કરીને વડોદરા રાજ્યને લગતો છે.)

૧. વડોદરા રાજ્યમાં ઝવેરખાનામાં ઐતિહાસિક અને જોવા જેવી ચીજો કઈ કઈ છે ?
૨. સુતર કાંતવાનાં અને કાપડ વણવાનાં કારખાનાં (મીલો) વડોદરા રાજ્યમાં હાલ કયાં કયાં ચાલે છે ?
૩. ‘ વડોદરા સેન્ટ્રલ લાયબ્રેરી ’ સંબંધી હકીકત ટુંકામાં કહો.
૪. વડોદરા રાજ્યમાં છેલ્લાં ૧૦૦ વર્ષમાં થઈ ગયેલા કેટલાક મોટા પુરૂષોનાં નામ આપો.
૫. વડોદરા રાજ્યને અંગે રા. સા. ભોગીલાલ પ્રાણવલ્લભદાસ શેને માટે જાણીતા થયેલા છે ?
૬. વડોદરા રાજ્યમાં કુલ રેલ્વે લાઇન કેટલા માર્ગલ છે, અને તેની મુખ્ય શાખા કઈ કઈ છે ?
૭. જીનાં કોતરકામ વડોદરા રાજ્યમાં કયાં કયાં મળુમ પડે છે ?
૮. વડોદરા રાજ્યમાં ચાંદી સોનાની તોપ કયા મહારાજાએ કરાવી હતી, અને તેની કિંમત કેટલી ગણાય છે ?
૯. વડોદરા રાજ્યમાં કવિઓ થઈ ગયા હોય, તેમનાં વતન અને નામ આપો.

૧૦. વેપાર, ઉદ્યોગ અને ખેતી કામનાં ઉત્તેજન માટે, અને પ્રજાની આરોગ્યતા માટે શા શા ઉપાય વડોદરા રાજ્યમાં લેવાયેલા છે ?
૧૧. વડોદરા રાજ્યમાં કાળીપરજનાં છોકરાંઓની કેળવણી માટે કેવા પ્રકારની વ્યવસ્થા ક્યાં ક્યાં કરવાથી કરવામાં આવેલી છે ?
૧૨. ' જીન ઘર જીન તખ્ત ' એવું સૂત્ર વડોદરા રાજ્યમાં વપરાય છે, તેનો અર્થ સમજાવો.

૧૦૮

૧. (ક) સમ્રાટ પંચમ જ્યૉર્જ કેટલી ઉંમરે કયા વર્ષમાં ગાદીએ આવ્યા ?
(જી) હિંદુસ્તાનના લોકોની પ્રીતિ તેમણે કયા કાર્યથી વિશેષ મેળવી છે ?
૨. (ક) મુંબઈ ઇલાકામાં હુન્નર ઉદ્યોગની કેળવણી ક્યાં ક્યાં અપાય છે ?
(જી) આવી કેળવણી લેવાને વિદ્યાર્થીને મદદ આપી દેશાવર મોકલવા સંબંધી યોજના ક્યાં ક્યાં થયેલી છે ?
૩. (ક) 'ધર્મ વિચાર' નામનો ગ્રંથ કોણે લખ્યો છે ?
(જી) કર્તાની કેટલી વયે તે લખાયેલો હતો ?
(ગ) આ પુસ્તકના સંબંધમાં સાક્ષરશ્રી નવલ-રામ કેવો અભિપ્રાય આપે છે ?

૪. (ક) તન્દુરસ્ત સ્થિતિમાં નાડીના ધબકારા કેટલા હોવા જોઈએ ?
 (જ) તેનાથી કમી કે જાસ્તી હોય તો શરીરની સ્થિતિને માટે શું સમજવું ?
૫. (ક) વૌઠાની જાત્રા ક્યારે ભરાય છે ?
 (જ) વૌઠા આગળ કઈ સાત નદીઓ ભેગી થાય છે ?
૬. (૧) બી. બી. એન્ડ સી. આઈ. રેલ્વે, (૨) જી. આઈ. પી. રેલ્વે, (૩) આર. એમ. રેલ્વે, (૪) આઈ. સી. એસ., (૫) સી. આઈ. ઈ.-આ સંજ્ઞાવાચક શબ્દો આખા લખો અને સમજાવો.
૭. (ક) ઇંગ્લેન્ડમાં પ્રાઈમ મિનિસ્ટર (મુખ્ય પ્રધાન) કોણ પસંદ કરે છે ?
 (જ) પ્રધાનમંડળ (કેબિનેટ) ના પ્રધાનોની પસંદગી કોણ કરે છે ?
૮. (ક) શીઘ્ર કવિ કોને કહે છે ?
 (જ) મુંબઈ ઇલાકામાં શીઘ્ર કવિ તરીકે પ્રખ્યાત થયા હોય, તેમનાં નામ આપો.
૯. કાકતાલિય ન્યાય, રાત્રીની પૂર્વજા, અગસ્ત્યના વાયદા, રામબાણુ ઉપાય, એ બરોબર સમજાવો.
૧૦. ગ્રીનિચ (ઇંગ્લેન્ડ)માં બપોરના બાર વાગ્યા હોય ત્યારે નીચે જણાવેલે સ્થળે કેટલા વાગ્યા હોય છે:-
 (૧) કલકત્તા, (૨) ન્યુ યૉર્ક, (૩) મદ્રાસ, (૪) મુંબઈ, (૫) પેકીન, (૬) સીડની (ઓસ્ટ્રેલિયા), (૭) સુએઝ.

૧૧. નીચેની લીટીઓ કોણે લખેલી છે તે જણાવો અને તેનો અર્થ સમજાવો:-

શીત કાળ તો ગયો વસંતરાજ આવતો,
પુષ્પરંગ ને સુવાસ સર્વ મંન ભાવતો;
નાદ તે યશસ્વી પ્રૌઢ પ્રેમ શૌર્ય કાજનો,
દેશમાં વધો રૂડા શિયાજિરાવ રાજનો.

૧૨. નીચેનો શ્લોક કયા પુસ્તકમાં કોણે લખેલો છે તે જણાવો અને તેનો અર્થ આપો :-

સાંગોપાંગ સુરંગ વ્યંગ્ય અતિશે, ધારો ગિરા ગુર્જરી,
પાદે પાદ રસાળ ભૂષણવતી, થાઓ સખિ ઉપરી;
જે ગિર્વાણુ ગિરા ગણાય ગણતાં, તે સ્થાન એ દ્યો વરી,
થાયે શ્રેષ્ઠ સહુ સખિ જન થકી, એ આશ પૂરો હરિ !

?

**છગનલાલ ઠાકોરદાસ મોદી તરફથી પ્રકટ
થયેલાં પુસ્તકો વગેરે.**

૧ ઈરાવતી (રજી આવૃત્તિ)	૧-૮-૦
૨ નીતિબોધ	૦-૬-૦
૩ પુત્રીશિક્ષા	૦-૪-૦
૪ હિતવચનમાળા	૦-૧-૦
૫ નળાખ્યાન-પ્રેમાનંદકૃત-૨૫ કડવાં સટીક	૧-૦-૦
૬ સામાન્ય જ્ઞાન પ્રશ્નમાળા	૧-૦-૦
૭ સામાન્ય જ્ઞાન પ્રશ્નમાળાના ખુલાસા	૩-૦-૦
૮ જ્ઞાન ગરુડ (બાળકોને જ્ઞાન સાથે ગરુડ આપનારાં પત્તાંઓનો સટ)	૦-૬-૦

